

Ratüpurî Hoafi Sowandümo Homo-rundeimbi-yomondi Ratüpurî

Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai Ahandî hoafi Serusarem ngoafihü bokamarîhoemo

¹⁻² Tiofirus, Sisas ai piyu haya ratüpurîyu asu nindou yamundera humbo God ai ahambo sünambe serümündî mahafu ranahamboyo weangurühî bukambe sürü papîmarîhandî. Sünambe hafokoate-yuambe, Sisas ai ahandî hoafi semîndî horambo kafoare hinîngîmareapurî ahamumbo-so tüküfi Yifiafi Aboedîndî ngîninîndînambo ratüpurî ai süngunambo refembo ra hoafîmayupurî. Refehayamboyowane, asu süngunambo God ai serümündü mahafu.

³ Ai yifîyu mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-so tüküfi Ai yifîhündî botîmefiyu ra nafuimbohünda afîndî moatükunî ramareandî. Ranîyo 40 si ranambe Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hoeimarüwurî. Ranîyo ai God ngîninîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marapurî.

⁴ Ranîyo ai ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-babîdîmbo sowasümondühî nîmarîmombo ahamumboya, “Se yowanî

Serusarem hîningîfepoanî. Nga Ape ai saimbo hoafîmayua asu ro hoafîmayahî ranahambo se hîmbondîmondühî nîngomo.

⁵ Son ai nindoumbo hoenambo hundürandürî marandî, nga asu yahunümbî si süngunambo Yifiafî Aboedînambo hundürîndeimboyei,” mehu.

Sisas ai sünambe mahafu

⁶ Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai gugurîyafu nîmarîmombo düdürürühî yahomoya, “Adükarî hapondanî ndanî-simboanî se Israerîmbo ngînîndî dabupura ahamundîhoarî hîfandî-mandundîyo, wanîmandîyo?” mehomondamboyu.

⁷ Asu Ai simborî hoafîyupurühî yahuya, “Ranana se fifîrifembo moatükunîyopoanî. Nga Ape yangîr-ani nînî-simboanîyo ranî-moatükunî refembo ra fifîreamboayu.

⁸ Nga süngunambo Yifiafî Aboedî ai sihamumbo sowana akoso ana, se ngînîndî ndowandümoemo. Asu rananîmbo wandî hoafî Serusarem, Sudia, Samaria asu munğu hîfî ra wataporîmbo-ndümoemo,” mehu.

⁹ Sisas ai ranî hoafî ra wataporîmbora mbura ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai nîngomo hîmboapo-yomondane, nîmoamo mahafu. Ranîyo mburîngainambo gabuderühî asu ahambo hoeifikoate-memo.

¹⁰ Sisas ai hafuwane, ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai sünambe hîmboapo-yomondühî nîngomondane, nîmehünou nindou yimbu ranai kifohî hoearî güdîne hena ahamundî fikîmî manîmbafanî.

11 Nindou yimbu ranai safaniya, “Garirihündî nindou, nîmboe se nîngomombo hîmboapoayomoa? Sisas se hoeirüwuri marundi ranana God ai sünambe serümündü mahafu. Se hoeirüwura mahafu yahurai anîmbo asükai hîhîrîndüfi kudümbui,” masafani.

Sudasîndî ratüpurî fondi semîndîmbo kamafoarüwuri

12 Raniyo asu Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai Orif Wafu ra hîniñgîru hou Serusaremînambo mahomo. Orif Wafu ranana Serusarem ngoafi hündî angunî hamîndîyopoani, nga mamî kiromita-ane.

13 Ai adükari ngoafi ranîhü tüküyafu mburu worî nîmoamo yibadî ahamundî nîngomomundeimbi ranambo mahafomo. Ranana Pita, Son, Sems, Andru, Firip, Tomas, Bartoromyu, Matyu, Sems Arfiusîndî nîmori, Saimon Serot-yomondi hohoanîmo süngure randeimbi asu Sudas Semsîndî nîmori ranîyomo.*

14 Nindou ranai muñgu mamühi gugureafu nîmarîmombo Godîmbo didîbafî-memo. Bidîfirî nîmorehi asu Maria Sisasîndî hondîyo ahandî akohoandî-yomo ai-amboani muñgu gugureahi nîmareimbo didîbafî-mayei.

15 Rani-sîmboani Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi ranana 120-yei. Pita ai ahei mbusümo botîfi nüngumbo Godîndî hoafi wataporîmbo-randühi yahuya,

---

* **1:13:** Serot ranana Rom-yomondi hoarehi nîngombo moei yahomo rundeimb-anemo. Asu ai Israer ahei hohoanîmo yangîrî süngufembo hohoanîmo-yomo rundeimb-anemo.

16-17 “Amongo-mamî asu rehi-mamî Godindî bukambe Yifiafi Aboedi ai Defitindî yasimondi süngure hoafimayo Sudas ai Sisasimbo hürütümbî nindou-yomondi warihüfimbo ra asu hapondani anihondü tüküfemboane. Ai-amboani ro-ambeahindî mamî ratüpurîyefi-rîhundeimbani,” mehu.

18 Sudas ai Sisasimbo hürütümbî nindou-yomondi warihürirühî ranî-takîni kakaî masemüdu ranînambo hîfi pemîmayu. Asu süngunambo hîfi ranîhü yîfi piyühümbo bodo bureandühî furî ranai bokarîmefoendi.

19 Ranîyo süngunambo nindou Serusaremîhü amarei ranai fîfirîhi hehi hîfi ra ahei hoafînambo Akerdama sei marîhündî. Ahei hoafînambo Akerdama ranana horî kefoendeimbî hîf-ane.

20 Pita ai yare hoafîyühü yahuya, “Herü bukambe hoafî sürü papîmarundî ranana ndahurai-ane,

‘Hîfi ra nindou ŋgorü ai ndemündümbui,

ŋga moanî yare mbîniŋgo-wamboane.’ *Buk Song 69:25*

Asu ŋgorü bidîfiranî buk ranambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Ahandî ratüpurî ra nindou ŋgorü ai mbîsemüdu-amboane,’ meho. *Buk Song 109:8*

21-22 Ranîmboane nindou mamî ahei mbusümonindî hîniŋgi-ndîhurîmboane sîhîrî-babîdî Sisas ai yîfîhündî botîmefiyu hoafî semîndî horambo. Sapo nindou ranana sîhîrî-ambeahindî Sisas ai sîhîrî-babîdimbo huranda Son ai nindou hundürürandürî ra humbo asu

Sisas ai hîningîreamunî haya sünambe mahafu rananîmbo wataporîmbo-mbîrundamboane,” mehu.

²³ Ai nindou yimbu ndürî pamarupîri: Sosep Barsabas, ahandî ngorü ndürî Sastus yahomondo-rundeimbî, asu ngorü Matias.

²⁴⁻²⁵ Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai yaru dîdîbafîyafundühî yahomoya, “Adükari, se muŋguambo nindou-yei hohoanîmo fîfîrowamboanafî. Se yîhoefîmbo nafuîndafî nindou yimbu nda daboe se kamafoarîworî ndanî ratüpurîmbohünda. Yîhoefîmbo nindou dîdai sîhafî hoafî semîndî horambo tükümandîfi Sudasîndî fondambe. Sudas ai yîhoefîmbo hîningîreamunî haya ai niŋgomboayu ranînambo mahu,” mehomo.

²⁶ Ai nîmarîmombo nindou dîdai Sudasîndî fondühî ratüpurî ra mandemündü ranîmbo nîmoei pütîmemo. Ranîyo nîmoei ranai Matiasîndî tüküme Feyoa asu Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî 11 ranîbabîdîmbo hoafî sowandümo homo-rundeimbî nîndoumbo-mefundî.

2

Yîfîafî Aboedî makoso

¹ Nümbür-ambeahînd sesi yimungu-remîndîmbo hîhîfî-hîhîfî si Pendikos sei arîhündî ranai tüküfeyoambe Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî nindou ranai mamî worambe gugurîmehîndî.

² Ranîyo nîmehünou nŋînîndî hamîndî werî nahurai sünambeahîndî kosî worî ai gugurîyahi

nîmareimbî ranahambo sîmongoramîndî haya menğoro.

³ Asu ranîhü hai imami teifî didînarîyohü ahoro nahurai tüküfe haya muñguambo mamamî aheiwamî nînouyo wakîmareandî.

⁴ Ranîyo Yifiafî Aboedî ranai ahei fiambe farîfehü ahandî ñgîñîndînambo ñgorü-poanîmbo ñgorü-poanîmbo hoafînambo wataporîmayei.

⁵ Asu Serusarem ñgoafîhü muñguambo hîfî adaburo ranîhündî Suda bîdîfirî Godîmbo hoanîmoyei-rîhündeimbi ai tüküyahi mamarei.

⁶ Werî nahurai tüküme Feyo ra hîmborîyei hehi nindou afîndî ranai gugurîmehindî. Ranîyo asu hîmborîyeianî Sisasîmbo anîhondümborîhündeimbi nindou ranai wataporîmayei ra ahei hoafînambo wataporîmayeia hîmborîyei hehi mahepünehindî.

⁷ Asu Sudahündî-mayei ranai hoafî wataporîmbo-marîhündî ranahambo hepünehi hehimbo hoafîyeihî seiya, “Awi nindou ranana muñguambo Garirihündî-mbayeiyo?”

⁸ Sîhirî ana mamî ñgoafîhündî-yefîpoanî, ñga nüngurîhi hehimboyo asu muñguambo mamamî sîhefî hoafînambo wataporîmayeia ahei hoafî ra hîmborayefa?

⁹⁻¹⁰ Sîhirî ana Partia, Midia, Eram, Mesopotemia, Sudia, Kapadosia, Pondus, Esia, Frigia, Pamfria, Isip asu Sairini ñgoafîkîmî Ribia distrik ranambe ñgoafî adaburo asu Rom, hîfî ranîhündambo nindou-aneftî nda fandîhu anîmboeftî.

¹¹ Suda sîhirî-aneftî asu nindou amurî sîhefî

Godimbo hohoanimo süngurihi arihündi anei, Kritihündi asu Arebiahündi munquambo himboriyefani God ai nginindi-moatükuni ramareandi ranahambo sihefi hoafinambo wataporimbo-arihündi,” masei.

¹² Asu nindou munquambo ranai hepünahi afindi hohoanimoyeihî aheihoari simbori hoafuriyehî seiya, “Nîne-moatükuniyo hapondani nda yahurai tükefeyoa?” masei.

¹³ Nga asu bidifiri ai tirifoefe hoafiyahündürühi seia, “Awi aiana wain hoe afindi hamindi simindei hehi mamikari hohoanimoyeihimbaye,” masahündürî.

Pita ai hoafi bokamarihendi

¹⁴ Asu Pita ai Sisasindi hoafi sowandümo homorundeimbi 11 rani babidimbo ningomombo pukuna hoafiyuhü yahuya, “Wandi wandafi mamî, Suda anei asu nindou bidifiri haponda Serusaremihü amarei, se ro ndani-moatükuni tükefeyo ranahambo hoafayahî nda himboyangiri kündihi nimandimbo himborindei.

¹⁵ Se hohoanimoyeihîya, nindou nda wain hoe simindei hehi mamikari hohoanimoyeihanei asei, nga awi hapondani ana 9 kirok siambeahanefi.

¹⁶ Nga ndani-moatükuni tükefeyo ranana Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Soer hoafimayu süngu-ane tükefeyo.

¹⁷ God ai hoafiyuhü yahuya, ‘Bidifiranambo si ranai akimî tüküfemboyoambe ro wandi Yifiafi munquambo nindouyeiwami koandihē-heamboyahi.

Sîhei nindowenihi nîmorî asu nîmorehi nîmorî
ai Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi
nahurai wataporîmbo-ndühümboyei.

Sîhei nindowenihi nîmorî hoarîfamborî
ai ranî-poanîmbo moatükunî yafo-
goadînambo nahurai hoeindumboemo
asu boagîrî nindou ai yafogoadî-
ndîmboemo.

18 Asu ranî-sîmboanî ana ro wandî ratüpurîyei-
rîhündeimbi,
nîmorehi nindowenihi yîboboambo, ahei-
wamî Yifiafî koandî-heheanda
Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi nahurai
hoafîndeimboyei.

19 Bîdîfîranambo si ra nafuimbohünda
ro hepünîfeimbi moatükunî sünambe asu hîfîhü
nafuindamboyahî.

Horî, hai asu hasîheimî afîndî
tükündîfemboe.

20 Adükarî ai ahandî adükarî himboa-mupuimbo-
randeimbi si ra tüküfekoate-yoambe
anîmbo
hüfîhamîndî ai nîmbîndîrî-mîndowohü
asu amoamo ai horî nahurai hamburî
tükündîfimbui.

21 Ranî-sîmboanî anîmbo munquambo nindou ai
aheimbo fehefendürîmbo hünda
Adükarîmbo dîdîbafehîndî ranaheimbo
aboedambo-ndeandürümbui, mehu.” *Joeî*
2:28-32

22 Pita yahuya, “Israerîhündî nindou se wandî
hoafi nda himborîndei. Sisas Nasaretîhündî
aiana ranî-poanîmbo nindouyu. God ai sîhei
mbusümo ahandî warîsüngu hepünîfeimbi
moatükunî ramareandî ra se fîfîrîhîndî.

23 God ai horombo hondü hoafi fıramündü sıhai mburamboyu Sısasımbı sıhei warıhümarırı, nga hürütümbı nındou ai nımbı keımbı karıhındeımbı fıhı tıkoründümo pamarüwura yıfımayu.

24 Nga God ai ahambo yıfındı asübusı ngınındıkoate-yoweımbı ranambeahındı botımarırı. Nımbıoe sapo yıfı ai ngırı ahambo bobohındırımındı.

25 Horombo Defıt amboanı ahambo yare hoafıyuhü yahuya,

‘Ro hoeırıhınanı Adükarı ai muıguambo sı wandı-fıkımı anüıgu.

Aı wandı fıkmı nüıgumbo wambo ngırı nını-moatükunı amboanı asübusı ndendırı.

26 Ranımbıoane ro ngısfıfoambe abıedı hıhıfı-hıhıfıyahüı

God ai wambo abıedı moatükunı refemboayu ranahambo hımbıoayahı.

27 Asu se ngırı wambo yıfı ambe-ambe rando hınıngındowandırı.

Sapo se ngırı sürühoeımbı nındou kafoaro hınıngımarıworı ra hınıngındowora yıfı ambe-ambe sümburındı.

28 Rananımbı se yangırı abıedı nııngombo nafı ra yamundo-wandırımbıoafı.

Asu se yını mbısafanı ro se-dıbo nımbıoambo afındı hıhıfı-hıhıfı-ndamboyahı,’ *Buk Song 16:8-11*

mehu.

29 “Amııgo mam-anemo asu rehı mam-aneı, ro sıheımbı anıhındümbıoanahı hoafehandürı,

sihafi amoao Defit ai yifimayuwambo masamboaritur. Asu ahandi yifi ambe ranai haponda sihefimbo sowahi aningo ho.

³⁰ Defit ai-ana Godindi hoafi hoafiyurandeimbi wambo fifireandi God ai ahambo hoafiyundowohüya, 'Süngunambo sihafi srambeahindi mam sihafi fondi semindimbohünda ahambo bogorimbondihini hiningi-ndihinimboyahi,' mehu.

³¹ Defit ai nini-moatükuni tükündifembo ra fifireandühi wataporimbo-randühiya, 'God ai ngiri ahambo yifiyeimbiyei ngoafihü hiningindiriri, asu ngiri yifi ambe-ambe sümburindu,' mehu. God ai ahandi nendambo aboedambo-fendürimbo Kraiss yifihündi botimariri ranahamboyu wataporimbo-marandi.

³² Sisasimboyo God ai yifihündi botimariri. Munguambo ro hoeirihu hohu ranahamboane wataporimbo-arihundi.

³³ Sisasimbo God ai sünambe serümündü hafu hiningirirani ahandi warihondü warani mbamarü. God ai horombo hoafimayu süngu Sisasimbo Yifiafi Aboedi masagado, raniyo asu Sisas ai sihefiwami koamafoareandi, ranane haponda se hoafi himboriyei asu hoeiriharihündi.

³⁴⁻³⁵ Defit ai moai sünambe hafu Sisas ramefiyounou, nga ai hoafiyuhü yahuya, 'Adükar ai wandi Adükarimbo hoafiyundowohü yahuya,

"Se wandi wari hondüni nimandifi ngafimbo asu sihafi hürütümbi ra sihafi hoarehi hiningi-ndiheapurani se hibadapurimboyafi," mehu.

Buk Song

110:1

³⁶ Ranîmboane Israer nindou muᅇguambo se nda ndondîhi fîfîrîndîhindî. God ai Sisas se nîmî keimbî karîhe-ndeimbîfîhî tîkorîhomondei pamarîhorî ranahambo Adûkarîmborîrî asu ahandî nendambo aboedambofembo nindoumborîrî kafoarîrî hîniᅇᅇmarîrî,” mehu.

³⁷ Pita ai ranî hoafî ra wataporîmbo-maranda nindou afîndî ranaheimbo ᅇᅇsüfoambe horîmareandûra bîdîfîrî amurî Kraisîndî hoafî sowandûmo homo-rundeimbî-babîdîmbo ahamumbo dûdurîhipurûhî seiya, “Asu nîni nûnûᅇᅇ-mandîhunda?” maseiamboyu.

³⁸ Asu Pita ai sîmborî hoafîyundûrûhî yahuya, “Muᅇguambo mamamî se sîhei moaruwai hohoanîmo ra hîniᅇᅇîndîhi hehi sîmborî hohoanîmo süᅇᅇundîhindûhî Sisasîndî ndûrînambo hundûrûndeianî anîmbo God ai sîhei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsûmbui. Ranî-süᅇᅇundîhindanî anîmbo God ai sîheimbo Yifiafî Aboedî dagadûrûmbui.

³⁹ God ai Yifiafî Aboedî saimbo hoafî fîramündü masîhendî ranana se, sîhei nîmorî asu süᅇᅇudîdî nîmorî hondü sîheimbo muᅇguamboyo. Ranî-moatükunî ranana nindou muᅇguambo God ai wand-anei yahundûreimbî aheimbo hoafîyu masîhend-ane,” mehu.

⁴⁰ Pita ai amurî bîdîfîrî hoafî ranîfîhî pare haya wataporîmbo-marandî. Ai hütîhoafî-yupurûhî yahuya, “Se hîbadîhûmbo, ᅇᅇa nindou moaruwai hohoanîmoyei-rîhûndeimbî ranî-babîdîmbo moaruwaimbo-ndahimboyei.”

⁴¹ Pita hoafî wataporîmbo-marandî ranai nindou afîndî ranaheimbo ᅇᅇsüfoambe

botîmareandüra hundürümäyei. Ranî-sîmboanî 3,000 nindou-yei Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî horîmbodîdî ranîfihî pamareandî.

⁴² Nîmorehî nindoweniî ranai ranîhü Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomondî yamundîfe hoafî hîmborîyeihî bîdîfîrî wandafî ranaheimbo fehefendürîmbohünda sesî mamî sahüsiî Godîmbo dîdîbafîyahi marîhündî.

Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî ai mamî hohanîmo süngumarîhindî

⁴³ Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomondî warîsüngu God ai hepünîfeimbî moatükunî ramareanda nindou afîndî ranai yîhîmboyeihî ahînîmarîhorî.

⁴⁴ Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî nindou ranai mamühîyahi nîmareimbo mamamî ahei napo ra ahei mamühî nahuraimayo.

⁴⁵ Ai ahei hîfî asu napo ra nindou ŋgorümbo sehîndühî ranîfihîndî kakî sahümündî hehî kakî ra nindou napokoate-yeimbîmbo sehi marîhündî.

⁴⁶ Muŋguambo si Godîndî worambe gugureahi marîhündî. Asu ai ahei worambe gugureahi nîmareimbo sahüsi rîhündühî aheimayo napo ra nindou ŋgorümbo ŋgusüfoambe hîhîfî-hîhîfî kapeihü sehi marîhündî.

⁴⁷ Nindou ranai muŋguambo si Godîmbo aboed-ani sei hohanîmoyeia asu muŋguambo nindou ranai aheimbo hîhîfî-hîhîfî-yahündürî marîhündî. Muŋguambo si Adükariî ai nindou bîdîfîrî semündündüra asu Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî nindou ranai afîndî safî tüküfe marandî.

3

Pita ai nindou mamī tīṅarī moaruwaimbū aboedimarirī

¹ Mamī nimbambeahī Pita ai Son-dibombo didibafīfembohūnda Godīndī worīna mahūfanī.

² Ranīyo ginīrī yipurī Aboedī Yipurī sei arīhūnd ranīkīmī nindou tīṅarī moaruwaimbū mamaruwa hoeimarīnerī. Ahandī tīṅarī ra hondī ai yahurai wakīrīmīndī hayamboyo muṅguambo si ginīrī nafitambe ranīkīmī sahorīmīndei hei hīnīṅgīrīhoranī nīmarūmbo nīmorehī nindowenihī Godīndī worīna heianī kakī moako-moakoyu-marandī.

³ Nindou ranai hoeireandane, Pita ai Son-dibombo Godīnīdī worīna mahūfandamboyu kakī moakomayu.

⁴ Pita weimbo Son ai ahambo hīmboarī parīnerī nīmbafanīmbo safanīya, “Yīhoehīmbo sowana hīmboyaḡī,” masafandamboyu.

⁵ Nindou ranai ahafanīmboya wambo kakī saimbo-mbayafanī yahu haya hīmbomayu.

⁶ ṅga Pita ai hoafīyundowohū yahuya, “Ro moai kakī sīhambo saimbo sahamīndīhī, ṅga ro sīhambo mamī-moatūkunī ndahanīnīmboyaḡī. Sisas Krai Nasaretīhūndī ahandī ṅgīnīndīnambo botīyafo hawa haḡī,” mehundo.

⁷ Ranīyu Pita ai ahandī warīhondū watīṅarī kīkīhīramūndū mbura botīmarira nīmehūnou ahandī tīṅarī asu yimīndīho ranai ṅgīnīramīndīwohū botīmefiyu.

⁸ Ai horīpīrīhoei piyu nūṅgu mbura mahu. Ai Pita weimbo-babīdīmbo Godīndī worambe

hu nüngu wakireandühi hohoripi-hohoripiyu randühi Godimbo adükar-ani mehu.

⁹⁻¹⁰ Muŋguambo nindou ranai fifirihindi sopo nindou ranaiyu Godindi wori giniri yipuri Aboedi Yipuri sei arihündi ranikimi nimarumbo kaki moako-moakoyu-marandi. Asu hapondani hoeirihorani nindou-mayu ranai hoahoanguhü Godimbo aboed-ani yahu hoafimayua nindou ranai nüngure-hayamboyo rani-moatükunî ra tükümeŋeyo sei hehi mahepünahindi.

Pita ai Godindi worambe hoafi bokamarihendi

¹¹ Nindou-mayu ranai Pita weimbo Sonimbo kikihirapümündi nünguambe nimorehi nindowenihî afindi ranai hepünahi hehi Soromonindi yibadi sei arihündi Godindi worambe raninambo pipimayei hei.

¹² Pita ai nindou afindi mahüsi ra hoeireandürî haya hoafiyundürühi yahuya, “Israerihündi nindou se nimboe hepünehinda? Se nimboe yihoeimbo himboapoayei ahafandi ŋginindi asu ai-ana mbumündi nindowambo mbayafandi nindou ra aboedimarineri sei hehimboa?”

¹³ Abraham, Aisak, Sekop asu sihefi amoao-yei God ai ahandi ratüpurîyu-randeimbi Sisas ahambo ŋginindi masagado, ŋga se hifokoe-fimbohünda hürütümbi nindoweyi warihumarihori. Pairat ai aboedambo koarihefimbo hohoanîmoyuwane, asu se Pairatimbo seiya, ‘Ro moai Sisasimbo aboedambo koarihefimbo hohoanîmoyefi,’ masei.

14 Se moai aboedi sürühoeimbi ranahambo hohoanimo, nga ahambo semündümbo hündimayo ranıyo asu yifiarıyu nindou hıfokoare ran-deimbi-mayu ra masahorımındeı.

15 Se nindumbo koadürümbo-koadürümbo yangrı nıngombo nafi semındındürı hombomayu ra hıfokoamarıhorı ranahamboane wataporımbo-rıhu arıhındı.

16 Sapo se nindou hoeiarıhorı nda se fıfırıhorı, ro Sisasımbo anıhondümbo-arıhoandı ranımboyo nindou tıngarı moaruwai nda aboedımefıyu. Se munquambo aboedı hamındı tükümeıyüwa hoeiarıhındı ra Sisasımbo anıhondümbofe ranınamboyo.

17 Amıngomamı asu rehı-mamı, ro fıfırıheandı se Sisasımbo ramarıhorı ra moai sıhei bobogorı nindou ranı-babıdımbı nıni-moatükunıyo ramarıhındı ra fıfırıhındı.

18 God ai ahandı hoafı hoafıyomo-rundeimbi-yomondı yasımondı süngure hoafıyuhüya, 'Krais ai asübusı ndemündü haya yıfındümbui,' mehu. Ranıyo asu God ai haponda anıhondü ndanı-süngure hıni-ngımareanda tükümeıyeyo.

19 Ranımbo-anımbo se sıhei ngusüfoambe hohoanımo ngorü süngundıhındıhı God sowana hıhırındahi dıdeıyanı anımbo asu sıhei moaruwai hohoanımo ra amboawi mbeyahuamboane. Rananımbo Adükarı ai fı hefe nımarımbo sı ra koandıhembui.

20 Rawehındı anımbo God ai nindou sıheimbo fehefendürımbo kafoarırı hıni-ngımarırı Krais Sisas ra, koandıherümbui.

21 Sapo horombo ahandi hoafi hoafiyomorundeimbi-yomondi yasimondi süngu hoafimayu süngu. Sisas ai sünambe nüngu ngumbo God ai muᅅgu-moatükun i simbori tüküfembo hoafimayu ranambe tükündüfimbui.

22 Horombo Moses yahuya, ‘Nindou mam i ro nahurai God i nd i hoafi hoafiyorambo Adükari God ai seambeah i nd i kaboadiri h i n i ᅅ ᅅ i nd i rümbui. Asu muᅅgu-moatükun i ai hoafiyuweimbi ra süngund i h i nd i ,’ mehu.

23 Nindou God i nd i hoafi hoafiyu-randeimbi ahandi hoafi h i mboriyo süngufekoate-ayei ana, God ai h i fokoandaira y i f i ndeimboyei asu ᅅ ᅅ i r i Israeriyei s i rambeah i nd i ndei.

24 Nindou God i nd i hoafi hoafiyomorundeimbi Samuer nünguambe peyo haya s i n i mbo ahandi wagabe ra muᅅguambo mam i ran i hoafiyu watapor i mboru homombo asu hapondanambe tükefeyo.

25 Se-ana God i nd i hoafi hoafiyomorundeimbi ahamund i ahuri mam-anei. Asu God ai s i hei amao mam i bab i d i mbo hoafi f i ramündü mas i hend i ra s i heimbo-hündamboane. Ai s i hei ape Abraham i mbo hoafiyundowohü yahuya, ‘S i haf i ahuri ranahambo süngunambo an i mbo muᅅguambo nindou ndan i h i f i hü an i boadei ranaheimbo aboedi-aboedi-nd i heandüri-mboyah i ,’ mehu.

26 S i heimbo aboedi-aboed i fendüra s i hei moaruwai hohoan i mo h i n i ᅅ ᅅ i fembohünda God ai weaᅅgürühi ahandi ratüpuriyu-randeimbi Sisas s i heimbo sowah i koamar i herü ,” mehu.

4

Pita weimbo Son+imbo kans+r+ndi h+imboahü pap+hoaf+marup+r+i

¹ Pita ai Son-d+bo n+moreh+i nindowenih+imbo watapor+imbo-r+nandürüh+i n+mbafandambe, God+imbo sesi s+hou-rundeimb+i-yomo, ami God+ndi wori h+fand+rundeimb+i-yomondi bogori-yomo asu Sadyusi-yomo ai aheimbo sowah+i hafomo tüküme fundi.

² Ahamumbo ngusüfoambe moaruwai marapur+i ra sapo Krais+ndi hoafi sowand+fan+i hafan+r+nandeimb+i ranai nindoumboya, Sisas+ndi ng+n+nd+nambo y+f+hündi bot+ndahimboyei hoafi ra yamundi-mar+neanda ran+imboyo ahafan+imbo ngusüfoambe ng+n+nd+i-marup+r+i.

³ Suda-yafe bogori nindou ranai Pita weimbo Son+imbo k+k+h+rup+ndümo houmbo pap+i-hoafi+yop+r+imbo mehomo. Nga asu n+mb+ifembo yang+r+i-mayoamboyo sümbo pap+i-hoafi+yop+r+imboane yahomo houmbo karabusambe h+n+ng+marup+r+i.

⁴ Pita, Son ai watapor+imbo-mar+nanda nindou af+ndi ranai hoafi watapor+imbo-mar+nandi ra h+imbor+iyei hehi Sisas+imbo an+hondümbo-mar+hindi. Nindou ahafandi hoafi h+imbor+iyei hehi an+hondümbo-mar+hindi ranana 5,000-yei.

⁵ Süngunambo ngorü sinambo Suda-yei h+fand+rundüreimb+i, bogori nindou asu ah+nümb+i hohoan+mo yamundu-rundeimb+i ai Serusarem ngoaf+hü mafandundi.

⁶ God+imbo sesi s+hou-rundeimb+i, Anas, Kaiafas, Son, Areksander asu muṅguambo

Godimbo sîhou-rundeimbi-yomondi fikimînîndî
ai-amboanî ranîhü mafandîhîndî.

⁷ Ai Pita weimbombo sowapündümo ahamundî
himboahü hîniîngîrupîri houbombo düdurîpîrühî
yahomoya, “Se nîniîngîniîndînamboyo ranî-
moatükunî ra ramarîneanda?” mehomon-
damboyu.

⁸⁻⁹ Pitandî fiambe Yifiafî Aboedî ranai
tüküfehüyo sîmborî hoafîyupurühî yahuya,
“Hîfandî-rundeimbi asu bogorî nîndou, se
nîndou tîjarî moaruwaimbü ranahambo
aboedî moatükunî ramarîhoandî ranîmboyo
yîhoehîmbo düduwefundî? Asu düdi
aboedîmarirî yahomomboemo yîhoehîmbo
düduwefundî?”

¹⁰ Refe ana ro hohoanîmoyehanî munğuambo
se-anemo asu Sudahünd-anei nda fîfîrîndîhîndî,
nîndou ranai ana Sisas Nasaretîhündî ahandî
ndürînamboyo aboedî tüküme fiyu. Se nîmî
keimbi karîhendeimbi fihî tîkorîhorîmîndei
pamarîhorî, nga asu God ai yîfîhündî botîmarirî.
Nîndou ndanai tîjarî moaruwaiyusî, nga
Sisasîndî ngîniîndînambo aboedîfi haya haponda
sîhei wagabe ndanüngu.

¹¹ Sisas ai ana,

‘Kambohoanî worîmboru-rundeimbi nîndou ai
ambe mehomoyosî,

nga asu worî ngînemîndîmbohünda bogîmondî
kambohoanî noumbofi tüküme fiyu.’ *Buk
Song 118:22*

¹² Sisasimbo yangîriyo hîfî ndanîhü God ai
nîndou aboedambofembo ngîniîndî masagado.
Ahandî süngu anîmbo sîhîri aboedambo-

ndahumboyefî asu ai yangîrî anîmbo nindou aboedambo-ndeamunîmbui,” mehu.

¹³ Suda-yafe bogorî nindou ranai fîfîrundi Pita weimbo Son ai moai skurî-yafanî, nga moanîndî nindou-yafanî yîhîmbokoate-wataporî-mayafandamboyo nindou ranai mahepûnafundi. Ranîyo horombo Sisas babîdîmbo hoahoangomo marundî ra ai fîfîrîmarundî.

¹⁴ Nîmboe sapo nindou aboedîmarînerî ranai ahafandî fikîmî manûnguwamboyo asu ahafanîmbo nînî akîdou-amboanî hoafîkoate-memo.

¹⁵ Suda-yei bogorî nindou ranai hoafîmemonda Pita ai Son-dîbo tüküyafîne hena mahafanî. Ai hafandanîyo bogorî nindou ranai nîmarîmombo ahamundîhoarî bogo sîmborî ndüwurîmefundî.

¹⁶ Ai hoafîyomondühi yahomoya, “Nindou ndanahafanîmbo nînî nûnûngu-mandîhupîra? Muŋguambo nindou Serusarem ngaofîhündî ai fîfîrîhindî sapo ai hepûnîfeimbi moatükunî ramarîneandî ra. Nga ranî wambo asu sîhîrî ngîrî dîdîmondefühi wanî mbîsefî.

¹⁷ Nga ranî hoafî ra muŋguambo nindoumbo goago wakînde-amboemböhünda yowanî mbîsefomboane. Yowanî mbîsefanî anîmbo nindoumbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîkoate-mbeyafandamboane,” mehomo.

¹⁸ Ai asükaiyomo mîngîyomo hürîhaupîrî houmbo yahomopîrîya, “Se yowanî Sisasîndî ndürî ranahambo nindoumbo wataporîmbo-yondürî asu yamundîfendürî-rapoanî,” mehomo.

19 Nga asu Pita ai Son-dibo simborî hoafi yafandühi safaniya, “Nine-hoanimo God ai yifirayu ra se türüboadundi. Ro sihamundi hoafi süngu-mandihoyo asu Godîndi hoafi süngu-mandihoyo?

20 Sapo ro nine-moatükunî hoeirîho asu hoafi himborîye marîhoandi ranahambo wataporîmbo-hündambo ngîrî ro yafambe kîkîhi-ndîhoamîndehî,” mehu.

21 Ai moai ahafanîmbo karabusi-fepîrimbo nafî fifirundi, sapo nindou muŋguambo ai hepünîfeimbi moatükunî ramarîneandi ranîmbo Godîmbo adûkar-ani sei hü wambo. Ranîyo Suda-yei bogorî nindou ranai Sisasi ndîndî ranahambo wataporîmboyo asu nindou yamundi ferambo ngîni ndî hamîndî yowanî yahomo mburumbo asûkai aboedambo koamarîhaupîrî.

22 Nindou hepünîfeimbi moatükunî rarîneandühi aboedîmarînerî ranana 40 himbanî ngasünde-andeimbiyu.

Anîhondümborîhindeimbiyei didîbafîfe hoafi

23 Suda-yafe bobaagorî ranai Pita weimbo-babîdîmbo hoafi didîboado-marundi. Ranîyafanî ranîhündambo ai mamî anîhondümborîhindeimbi aheimbo-so hihi reafîne hafanî Godîmbo sihou-rundeimbi bogorî asu Suda-yafe bobaagorî wataporîmbo-marundi ra wataporîmbo-marînandi.

24 Sisasi mbo anîhondümborîhindeimbi nindou ranai ranî hoafi ra himborîyei hehi muŋguambo Godîmbo didîbafîyeihî seiya, “Adûkarî serandi hîfî, sünü, sirîwara

asu munġu-moatükunî ranambe enġoro ra nafîmarandî.

²⁵ Horombo yihoefî amoao Defit sihafî ratüpurîyu randeimbimbo Yifiafî Aboedindî süngu se hoafîyafühî safîya, 'Nimboe munġuambo hîfîhündî nindou ra nġinîndayeî?

Asu nimboe nindou ranai nġusüfo hohoanîmo-koate hoafî fîrarîhümündî?

²⁶ Hîfînîndî adükarî bobogorî nindou ranai yifiarîmbo yahomo houmbo gugurîyafu hoafî fîrarîndümo.

Ran-ane hîfandî-rundeimbî bobogorî ranai Adükarî asu Kraîs nindou aboedambofembo kafoarîrî hîningîmarîrî ahafanîmbo hîfînambo-fepîrîmbo hoafî fîrarîndümo,' masafî. *Buk Song 2:1-2*

²⁷ Herot, Pondius Pairat, Suda-yafe ndîfo asu Suda ai Serusarem nġoafîhü mamühîyahi Sisas Kraîs sihafî ratüpurî, ratüpurîyu-randeimbî se nindoumbo aboedambofembo kafoarîworî hîningîmarîworî ranahambo hoafî fîmarîhümündî.

²⁸ Nindou ndanai ndanî-moatükunî ramarîhindî ra sihafî yifîrî sünguyo, sapo se horombo sihafî nġinîndînambo hoafî fîrandîfühî ndanî-moatükunî nda tükümbîfeyo-wamboane safî masîhawandî sünguyo.

²⁹ Asu haponda Adükarî se yihoefîmbo yîhîmbombîyeia sei hehi hoafî wataporîmbo-marîhündî ra hîmborîndafî. Sihafî ratüpurîyefîrîhundeimbî yihoefîmbo fandîhawamunanî anîmbo yîhîmbokoate-sihafî hoafî ra wataporîmbo-ndîhumboane.

30 Asu se sîhafî warî anğünümbî nendîyei-wamî nandowandürani aboedîndahindühî Sisas sîhafî ratüpurîyu-randeimbî ahandî ndürî süngu hepünîfeimbî moatükunî ratüpurîndafî.”

31 Ai rarîhi Godîmbo dîdîbafîyei kîkîrîhümündianîyo, worî gugurîyahi nîmareimbîmayo ranai yabadîmarandî. Ranîyo Yifiafî Aboedî ranai ahei fiambe tüküfehüyo yîhîmbokoate Godîndî hoafî ra wataporîmbo-marîhündî.

Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbîyafe fehefe hohoanîmo

32 Muñguambo anîhondümbö-rîhindeimbî ranai hohoanîmo mamamberîhi hehi mamî hohoanîmo süngumarîhindî. Ranîyo asu ahei napo ra moai yîhoefî yangîr-ane sei, nga nindou mamamî ahei napo ra muñguambo aheimayo.

33 Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai God Sisasîmbo yîfîhündî botîmarirî hoafî wataporîmbo-marundî ra ngînîndîyo. Ranîyo asu God ai nindou ranaheimbo fehefendürîmbo hohoanîmo-yundürühî afîndî aboedî-aboedî-mareandürî.

34-35 Nindou afîndî ranambeahîndî moai mamî ai-amboanî nînî-moatükunî mbonîmboramündu. Nindou hîfî asu woreimbî-mayei ranai kakîfihî koarîhehi mburîhü kakî ra sahümündi hei hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo sehinda ai nindou napokoate-yeyimbî mbonîmbo-rîhümündianî yimbüründürî marundî.

36 Nindou mamî ahandî ndürî Sosep ranîhü manüngu asu ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai ahambo ngörü ndürî Barnabas

kamafoarüwuri. Ndürî Barnabas ranana ahandî nîmîndî ra ŋgusüfoambe ŋgînrâmîndî randeimb-ane. Asu aiana Rifai sîrambeahîndî Saiprusîhündîyu.

³⁷ Ai hîfembüyu hayamboyu hîfî ra kakîfihî sai mbura kakî ra semündü hu hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo masagapurî.

5

Ananias asu Safaira yîfîmayafe

¹ Nindou mamî, ahandî ndürî Ananias, ai ahandî nîmorehî Safaira-dîbo hîfî bîdîfîrî nindou ŋgorümbo kakîfihîmbo masabînando.

² Ai kakî ra ahambohünda bîdîfîrî masîhenda nîmorehî ai-amboanî fîfîreandî. Ŋga asu bîdîfîrî yangîrî semündü hu hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo masagapurî.

³ Asu Pita ai hoafîyundowohü yahuya, “Ananias, nîmboe Satan ai sîhafî hohoanîmoambe nîmarümbo Yifîafî Aboedî ranahambo wosîhoafî-randühî kakî hîfî-hündî masowandîfî ra bîdîfîrî dîbonapî-marowanda?”

⁴ Se hîfî masawandî ra sîhafî hohoanîmo yangîrîyo, asu kakî masowandîfî ra se nînrîmoatükunî refemboayafî ra sîhafî hohoanîmo yangîrîyo. Ŋga asu nîmboe se rasüŋumarowanda? Yîhoefîmbo-yopoanî wosîhoafî hoafîmayafî, ŋga Godîmboyo wosîhoafî hoafîmayafî.”

⁵⁻⁶ Pita ai hoafîmayuwa Ananias ai hîhîmborî-yuhündamboyu yîfî pîmayuwa akohoandî nîmorî ai ahandî fî-nîmoko ra hoearînambo hîmondîwuri sowarîndümo homo

dibonapimarūwuri. Ranīyo nindou afīndi ranai ranī hoafi ra hīmborīyei hehi yihīmbomayei.

⁷ Ahandi nīmorehi ai ranī-moatükunī ramefeyo ra moai fīfīreandi, ranīyo ŋgīmī awa ho-hayamboyowane, ai asūkai maho.

⁸ Pita ai ranahambo dūdureandūhi yahuya, “Se hoafiyafīndiri, hīfī-hündi kaki masowandife ra ndearamboyouwai?” mehuamboyo. Asu sīmborī Safaira ai hoafiyowohū yahoya, “Yini, ra ndearīyo,” mehoamboyo.

⁹ Asu Pita ai ahambo sīmborī hoafiyundowohū yahuya, “Se nīmboe sīhafi nīndowenihi-dībo Adūkarīndi Yīfafi ranahambo refe hoeifembo hoafi fīmarīnandifea? Hoeiro, nindou sīhafi nīndowenihambo hīfīkamarūwuri ranai yipurīkīmī anīŋgomo. Asu sīhambo amboani ndowandūmonini ŋgomo hīfī kandunīnīmboemo,” mehuamboyo.

¹⁰ Hoafi nīŋgoambe Safaira ai Pitandi yirīkīmī peyo yīfīmayo. Ranīyo nindou akohoandi ranai sīfomo hoeirunda yīfīmayowamboyo sowandūmo homo ahandi nīndowenihandi fīkīmī hīfī kamarundi.

¹¹ Ranīyo Kraisīndi nendi-yei asu amurī bīdīfirī ranīyei ranī hoafi ra hīmborīyei hehi yihīmbomayei.

Hoafi sowandūmo homo-rundeimbī ai hepūnīfeimbī moatükunī ramarundi

¹² Hoafi sowandūmo homo-rundeimbī ai nindou-yei mbusūmo hepūnīfeimbī moatükunī ramarundi. Ranīyo anīhondūmbo-rīhindeimbī nindou ranai Godīndi worambe Soromonīndi Yībadī sei arīhündi ranīhū gugurīmehīndi.

13 Nindou bidifîrî ranai moai ai-babîdimbo fandîhindî, nga ai aheimbo ahînimayeî.

14 Ranîyo nîmorehî nindowenihî afîndî hamîndî ranai Adûkarîmbo anîhondümborîhindühî, asu weanğurühî anîhondümborîhindeimbî manîboadeî aheifihî pamarîhindî.

15 Ranîmbo-hündamboyo nindou ranai anğünümbî nendî fufurîhümü-ndindürî hei nafî hohü fondîwamî asu hoaparî foasîhi hehi kurîmarîhindürî. Ai hohoanîmo-yeihîya, Pita ai nğu nğasündeandanî hüfîhamîndînambo ahandî hüfîhamîndîhündî yifiafî ranai boakîmbîfoareanda sei hehi.

16 Serusarem nğoaîkîmî nğoaî adaburo ranîhündambo nindou afîndî ranai anğünümbî asu moaruwai nendî nîmareimbî fufurîhümü-ndindürî tükümehîndî. Ranîyo nindou muñguambo ranai aboedîmehîndî.

Suda-yafe bogorî ai hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo yowanî mehomopurî

17 Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai ranî-moatükunî ra ramarunda Godîmbo sîhou-rundeimbî ai Sadyusi-babîdimbo nğinîndî-memo.

18 Ranîyo ahamumbo kîkîhîrîpundümo mburumbo karabusambe hîninğîmarupurî.

19 Nga asu nîmbokoanî Adûkarîndî sünambeahîndî nendî ai karabus worî yipurî ra sübüdîmarîhenda tükümeîfundî. Ranîyo sünambeahîndî nendî ranai hoafîyuhü yahuya,

20 “Nğomo Godîndî worambe nîngomombo nîmorehî nindowenihîmbo sîmborî hohoanîmo ranahambo wataporîmbo-ndundürî,” mehopurî.

21 Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai ranî hoafi ra himborî-yomo houmbo Godîndî worîna siambe hondü homo nîmorehî nindowenihimbo yamundî-marundürî.

Godîmbo sîhai-randeimbi ai ahandî wandafi-babîdimbo tüküyafundühî-yomo Suda-yei kansîr asu bogorî hondü ahamumbo gugurife wataporîmbo hoafîmemo. Ranîyo nindou bîdîfirî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-mbo karabus worambeahîndî sepurîmîndîmbo koamari-houpurî.

22 Nga asu nindou ranai homo himboyomondane, hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai karabusî worambe moai nîmarîmo. Ranîyo hîhîriyafu homo Suda-yei bogorî ranahamumbo hoafîmemopurî.

23 Ai homo hoafiyomondühî yahomoya, “Karabus worî yipurî ra paru mburumbo karabus hîfandîru-rundeimbi ai yipurî hîfandu manîngomo. Nga asu yipurî sübüdhoe hü himboyefane, worî yangîrî mafondaro,” mehomo.

24 Karabus worî hîfandîru-rundeimbi-yomondî bogorîyu asu Godîmbo sesî sîhou-rundeimbi-yomo ai ranî-moatükunî ranahambo nününgufemboyo yahomo houmbo afîndî hohoanîmo-memo.

25 Nindou mamî ranai süni hoafiyupurühî yahuya, “Hîmborîyomo, nindou se karabusîmarüpurî ranana Godîndî worambe nîmorehî nindowenihimbo yamundündürühî mbanîngomo,” mehu.

26 Ranîyo bogorî-mayu ranai ratüpurîyomo-rundeimbi sepurîmündü haya homo

hoafi sowandümo homo-rundeimbi ra masiwapundümo. Nga asu nindou yamundimarundüri ranaheimboya, “Yihoeimbo nimoeinambo ndihümunimboyei,” yahomo houmbo moai ninî nününgurüpurî.

Hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai yihombokoate-kansirimbo Godindî hoafi wataporimbo-marundî

²⁷ Karabus hifandîrundeimbi nindou ranai sowapurîndümo homo guguriyafu wataporimbo-marundî ranambe Suda-yei bogori-yomondî himboahü wagabe hinîngîmarupurî. Godimbo sihai-randeimbi ai düdureapurühi yahuya,

²⁸ “Ro sihamumbo nimorehi nindowenihimbo nindou ranahandî ndüri ranahambo wataporimbo yowanî masefi. Nga se wataporimbo marunda munguambo nindou Serusarem ngoafihü ranai sihamundî hoafi ra himborimayei. Ran-ane se yihoeimboya, se-rurî nindou ranahambo hifokoamarüwurî yahomo houmbo papîhoafarîmunî,” mehomondamboyu.

²⁹ Asu Pita ai hoafi sowandümo homo-rundeimbi bidîfirî-babidimbo nîngomombo simborî hoafiyupurühi yahuya, “Ro Godindî hoafi yangîrî animbo süngundîhumboyefî, nga ngîrî hîfî ndanîhündambo nindou-yei hoafi ana süngundîhundî.

³⁰ Se Sisasimbo nîmî keimbi karîhendeimbi fihî tikoründümo parüwurî mburümbo hifokoa-marüwuriyosi. Nga sihefi amoao-yei God ranai yîfîhündî botîmarirî.

31 God ai sünambe serümündî hafu ahandî warîhondü waranî nindou sîhefîmbo aboedambofembo bogorîmborirî hîniîngîrira anüngu. Ahandî süngu anîmbo muînguambo Suda ai moaruwai hohoanîmo hîniîngî-ndîhindühi aboedî hohoanîmo süngundîhinda ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui.

32 Ranî-moatükunî God ai ramareandî ra hoeirîhu hoahu anîhond-ane sefî wataporîmborîhu arîhundî. Asu Yifiafî Aboedî ai-amboanî anîhond-ane yaho arandî. Asu muînguambo nindou dîdîyei Godîndî hoafî süngurîhinda ranaheimbo Yifiafî Aboedî sagadürî arandî,” mehu.

Gamarier ai kansîrîmboya hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo hîniîngîrou-safîndüpurî mehu

33 Pita ai ranî hoafî ra hoafîmayuwa Suda-yei bogorî nindou ranai îngîniîndîyomondühi hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo hîfokoefepurîmbo hohoanîmo-memo.

34 Nga gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambe ahînümbî hohoanîmo yamunde-randeimbî nindou Farisihündî mamî ahandî ndürî Gamarier ahambo ahîniîyei rîhîndeimbî manüngu. Ranîyu hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambeahîndî akîdou tükümbeafundî mehu.

35 Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai botîyafu houmbo homondane Gamarier ai kansîrî ranahamumbo haofîyupurühi yahuya, “Israer nindou se ranî-moatükunî ra hohoanîmondîmo hoeindundühi anîmbo randundî mehupurî.

36 Se Tadius tüküfi manüŋgu ra fifirundai. Ai hoafi yuhü yahuya, ‘Ro adükari bogori nindou-anahi,’ mehua 400 nindou ahambo süngumaruri. Nga ahambo gafman ai hifokoamariwura ahambo süngururü-rundeimbi ai fefondühi ahamundi ratüpurî ra hinîŋgimarundi.

37 Asükai süngunambo gafman ai ndürî semîndambe Garirihündî nindou mamî ahandî ndürî Sudas amboanî gafmanî-babîdî yifiarîmbo nindou bîdîfîrî masepurîmündu. Ai ahambo süngururü-rundeimbi masepurîmündu, nga ahambo hifokoa-marîwuramboyo ahambo süngururü-rundeimbi ranai mafefoundî.

38 Ranîmboane ro haponda sihamumbo hoafehapuri, Se nindou ndanahamumbo ninî nünüŋgu-fepurîpoanî. Ranî-moatükunî ai rawarundî ra hifî ndanîhündambo nindou-yomondî ratüpurayo ana, ŋgîrî aboedîndo.

39 Asu ranî-moatükunî ra Godîndî-mayoayo ana, se ŋgîrî yowanî mbîsîmo kîkîhî-ndüpurîndümo. Rawarundî ana, se God-babîdîmbo-anemo yifiar-ayomo,” mehuamboemo.

40 Suda-yafe bogori ranai Gamarierîndî hoafi süngurundühi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-mbo mîŋgîyomo hürîhoupura mahomondamboyo buburupurî mburumbo moanî koarîhoupurühi yahomoya, “Se yowanî nîmorehî nindowenihîmbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîpoanî,” mehomopurî.

41 Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai hîhîf-hîhîfî kapeihî mahomo. Sapo God

ai ahamumbo Sisasîndî sünguna tîŋîrîfo masaga-
purî ranîmbo.

⁴² Ranîyo munġuambo si Godîndî worambe
asu nindou-yei worambe homo aboedî hoafî
yamundî-rundürîhî nindou ranaheimboya,
Sisas Kraiss ranana God ai ahandî nendambo
aboedambo-fendürîmbo kafoarirî hîŋîŋî-
marir-ani, mehomö.

6

*Hoafî sowandümo homo-rundeimbîmbo fehe-
fembo nindou 7 kafoaru hîŋîŋîmarupurî*

¹ Ranî-sîmboanî süngurîhindeimbî ranai
afîndî hamîndî tükümehindî. Ranîyo
asu süngurundeimbî Grik hoafî hoafümbî
ai Aram hoafî hoafümbî ranahamumbo
ŋġîŋîndîmarundürî. Ai yaru hoafîyomondühî
yahomoya, “Munġuambo si sehündî nindou
sesîkoate-yeimbî ranaheimbo farîhehindürî
arîhündî, ŋga nîmorehî kai rohündî ranaheimbo
ana moai farîhehindürî rîhündî,” mehomö.

² Ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî
12 ranai munġuambo süngurîhindeimbî mborai
yahomo hürîhoundürî houmbo hoafîyomondühî
yahomoya, “Asu ro Godîndî hoafî bokarîhefe
ra hîŋîŋîfe hefe sesî yimbufe ana, aboedî
hamîndîyopoanî.

³ Ranîmboane wandafî mamî se
sîheiambeahîndî nindou 7 ndofe fîfîrîfe
hohoanîmo asu Yifiafî Aboedî ahamundî fiambe
nîmarîpureimbî kaboadu hîŋîŋîndüpurî.
Rananîmbo sîhîrî ranî ratüpurî ra hîfandîmbo
ahamumbo hîŋîŋîndîhu-purîmboane.

⁴ Rananîmbo asu ro nindoumbo Godîndî hoafî yamundîfe asu dîdîbafîfe ra randîhumboane,” mehomo.

⁵ Muŋguambo nindou ranai ranî hohoanîmo ranahambo yifîrîmayei. Ranîyo Stifen ŋgînîndî anîhondümbore haya Yifiafî Aboedî ahandî fiambe adükarî nîmaroweimbiyu, Firip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas asu Nikoras Suda-yafe ndîfohündî ahei rotu süngureandeimbiyu.

⁶ Nindou ranahamumbo hoafî sowandümo homo-rundeimbi-yomondî hîmboahü hîningîmarupurî. Ranîyo ranî ratüpurî ra refembohünda kafoefe hîningîfembo ahamundîwamî warî nandu houmbo dîdîbafîmefundî.

⁷ Ranîyo Godîndî hoafî ranai muŋguambo hîfî hoahoŋgohü Serusaremîhü nindou süngurîhindeimbi ranai adükarî tükümehindî. Ranîyo asu Godîmbo sîhou-rundeimbi afîndî ranai hoafî ra hîmborîyomondühi anîhondümbomarundî.

Suda ai Stifenîmbo papî-hoafîmarurî

⁸ Stifenîmbo God ai aboedî-aboedîrirühî ŋgînîndî masagadowa nîmorehî nindowenihîyeyi mbusümo hepünîfeimbi moatükunî yare marandî.

⁹ Asu Suda-yafe rotu, moanî ratüpurambehîndî aboedambomehîndî sei arîhündî ranambehîndî nindou bîdîfîrî ranai tüküyafu Stifen babîdîmbo hoafînambo sîmborî hoafî-memo. Aiana Sairini, Areksandria ŋgoafî asu Sisiria, Esia profens hündî-yomo.

10 Nga asu Yifiafi Aboedi ranai Stifenimbo far+heruhi ahandi hoafi ranai ng+n+ndiyo haya ndor+hoeimbi+mayoa moai ai-babi+dimbo hoafinambo simbori+simbori+yomo.

11 Raniyomo nindou bidifirambo dibo hūti-hūti-marūpuri ho hoafiyowohūya, “Ro himboriyefani Stifen ai Moses asu Godimbo tirifoefe hoafimayu,” yahombo.

12 Ramehomo-ndamboyo Suda-yafe boboagori, ahinūmbi hohoanimo yamundu-rundeimbi asu nindou munquambo aheimbo ngusūfoambe moaruwai-marandūri. Raniyo homo Stifenimbo kiki+rundūmo houmbo Suda-yafe boboagori-yomondi fandife hoafi fifirife ranambe sowarūndūmo mahifomo.

13 Raniyo nindou bidifiri sowapurindūmo hin+ng+marupuri tikefehefe Stifenimbo wos+hoafor+yuhūya, “Nindou ndanai ana God+ndi wori asu Moses+ndi ahinūmbi hohoanimo ranahambo tirifoefe hoafimayu.

14 Ro himboriyefani ai hoafiyuhū yahuya, ‘Sisas Nasaret+hūndi ai wori nda bir+boade mbunda asu Moses+ndi hohoanimo horombo sihef+imbo masendi ra ngorū-sūngundeambui,’ mehu,” mehomo.

15 Munquambo nindou hoafi fifirifembo gugur+mefundi ranai Stifen+ndi ngusūmboarambe hoeirundane, ahandi ngusūmboari ranai sūnambeah+ndi nendi-yomondi ngusūmboari nahuraimayo.

7

Stifen ai kans+r+imbo hoafi bokar+mar+hendi

1 Godimbo sîhai-randeimbi adükari bogori ranai Stifenimbo düdurirühi yahuya, “Ndani-moatükuni wataporimbo-arundi ra anihondüyo?” mehuamboyo.

2 Asu simbori Stifen ai hoafiyuhü yahuya, “Amoŋgo mam-anemo asu ape mam-anemo, awi se wandi hoafi himbori-yomo. Sihefi amoao Abraham ai Haran ngoafinambo hokoate Mesopotemia hifi hü nünquambe Adükari God Nginindeimbi ranai ahambo-o tüküme fiyu.

3 Raniyo God ai hoafiyundowohü yahuya, “Siha fi hifi asu fikiminindi hininŋindo hawa ŋgorü hifi ro nafuindahani raninambo ŋgafi,” mehundo.

4 Raniyo Abraham ai Kardia hifi hininŋire haya hu Haran ngoafihü manünŋu. Asu ahandi afindi ai yifimayuamboyo God ai koamarheira haponda se aninŋomo ndanihü hihirifi süni manünŋu.

5 God ai moai Abrahamimbo hifi ra akidou-amboani kiki-reando. Nga Abraham ai nimorikoate-yuambe God ai hoafiyuhüya, “Hifi nda ndahaninani siha fi nimori asu ahuirihoandi ahei hifindimboe,” mehundo.

6 God ai Abrahamimbo ndare hoafiyundowohü yahuya, “Siha fi ahuirihoandi ranai hifikote-ndei hehimbo ŋgorü nindou-yei hifi hü ŋgei nimboeimboyei. Rananimbo nindou rani hifi hündi ranai 400 himban aheimbo moani ratüpuriyei rihündeimbimbo ndihindürühi moaruwaimbo-ndihindürimboyei.

7 Nga asu süŋgunambo ana nindou didiyei aheimbo moani ratüpuriyei

rîhündembimbo-arîhindürî ranaheimbo tîŋîrîfo ndahandürîmboyahî. Asu süngunambo ahei nîmori ai ranî hîfî ra hîniŋgîndîhi hehi ndühi dîdei wambo ŋgusüfo pandîhindîrîmboyei.

⁸ Fihoeari kefe tîrîhefe hohoanîmo ra God ai Abraham-dîbo hoafî fîramündî masîhendî. Ranîyo süngunambo Abraham ai ahandî nîmori Aisakîmbo ⁸ siyuambe fihoeari kari tîrîmarîherü. Aisak amboanî ahandî nîmori Sekopîmbo hoearî kari tîrîmarîherü, asu Sekop amboanî ahandî nîmori ¹² sîhefî amoa mamî ahamumbo ramareapurî.

⁹⁻¹⁰ Sekopîndî nîmori apodoho mamî-memo ranai ahamundî akîdî Sosepîmbo yîboaruko-rüwurühi-yomo Isipînambo moanî ratüpurîyo randeimbi nindoumbo-fembo nindou-yomondî warîhûmarüwurî. Nga God ai, ai-dîbofîhi ahandî tîŋîrîfo ranambeahîndî aboedambomarîrî. God ai Sosepîmbo ndorîhoeimbi fîfîrîfe masagado ranîmbo ahandî adükari bogorî ranai ahînrîrîhî hohoanîmoyundo marandî. Ranîmboyo Isip-yafe adükari bogorî ranai gafmanî-yomondî adükari bogorîmbomarîra ahandî worambe muŋgu-moatükunî engoro ra hîfandîmarandî.

¹¹ Ranîyo süngunambo Isip asu Kenan hîfîhü yahîmo afîndî tüküfehü nûmbürîhündî sesî yapataparîyohü sesîkoate-yehî wembo afîndî tükümeŋyo. Ranîyo Sekopîndî nîmori sîhefî amoa mamî ranai sesîkoate-memo.

¹² Nga asu Sekop ai Isipîhü wit engoro hoafî hîmborîyu haya ahandî nîmori sîhefî amoa mamî ra weanğurühi hondü koamarîhepurî.

13 Asükai hîhîrîyafu mahomondamboyo Sosep ai ahandî amonjo mamîmbo ro Sosep-anahî mehua asu Isip-yafe adükarî bogorî ranai Sosepîndî amonjo mamî ra fifîrîmareapurî.

14 Ranîyo Sosep ai ahandî afîndî Sekop asu fikîmînîndî 75 nîmorehî nindowenihi ra semîndîndürî Isipînambo hombohünda nindou koamarîhepurî.

15 Ranîyo Sekop ai ahandî nîmorî-babîdimbo homo Isipîhü nîngomombo sîhefî amoa mamî ra ranîhü munju yîfîsafîmemo.

16 Ranîyo asu ahamundî fi-nîmoko ra Sekem ngoafînambo sowapurîndümo mahîfomo hîfîkefepurîmbohünda. Sapo Sekem ngoafîhü horombo Abraham ai Hamorîndî nîmorî-yomondî-mayo yîfî samboefembo hîfî kakînambo pemîmayu ranambe samboefepurîmbohünda.

17 Horombo God ai Abraham-dîbo hoafî fîramündî masîhendî ra asu anîhondü tüküfehü Israerîhündî nindou Isipîhü anîmboei ranai afîndî safî tükümehîndî.

18 Asükai süngunambo nindou mamî Sosepîmbo fifîrîfîkoate ai adükarî bogorîmbofi tüküfi haya Isip hîfandîmarandî.

19 Ranîyo süngudîdî adükarî bogorî-mayu ranai sîhefî amoa mamîmbo wosîhoafîrandürühi aheimbo moaruwaimbo-mareandürî. Ranîyo ahei nîmorî ra yîfîsafîmbeyeia yahuhaya moanambühi hînîngîfendürîmbo hütîhoafîmarandürî.

20 Ranî-sîmboanîyo Mosesîmbo hondî ai wakîmarîmîndoa aboedî hîmbomayua asu God ai ahambo hohoanîmo-mayundo. Ranîyo

Mosesimbo ahandî afîndandî worambe ŋgîmî amoamo hîfandîmarîhorî.

²¹ Asu Mosesimbo moanambühî masîhehoramboyo Isip-yei adükarî bogorîndî nîmorehî nîmorî ai serîmîndî haya ahandî nîmorîmbore moaŋguimarîrî.

²² Ranîyo Isipîhündî ranai Mosesimbo ahei muŋguambo hohoanîmo aboedî ra yamundîmarîhorî. Asu ai ŋgînîndî nindouyu haya muŋgu-moatükunî ai hoafîyuhü yare marandî.

²³ Moses ai 40 hîmbanîyu haya ahandî nendî Israer aheimbo ho hoeifendürîmbo hohoanîmoyu.

²⁴ Moses ai huane Isipîhündî nindou mamî ai Israerîhündambo moaruwaimbomarîrî. Ranîyo Israerîhündî-mayu ranahambo hoarehîrümündî haya Isipîhündî-mayu ranahambo buburîrî hîfokoamarîrî.

²⁵ Moses ai ahandî nendambo hohoanîmoyuhüya, God ai wandî warî süŋgu afarîhendürî ra fîfîrîmbîrîhi-ndamboane mehu, ŋga ai moai fîfîrîhîndî.

²⁶ Ŋgorü sinambo asükai huane Israerîhündî yimbu ranai yîfiarî-mayafandamboyo kîkîfepîrîmbo mehu. Ranîyu hoafîyupîrühî yahuya, ‘Se nîmboe sîmborî buburî-ayafandî, ŋga se-ana apodoho-anafanî,’ mehupîrî.

²⁷ Ranîyu nindou ŋgorü, ŋgorü-dîbo yîfiarî botîmareandî ranai Mosesimbo nînîndîrî pirîrühî yahundoya, ‘Düdi sîhambo yîhoefî bogorîmbore asu nindou yîboboferambore hînîŋgîmareanîna?

28 Se hamani Isip+hündi hifokoamar+wor+ nou asu wambo hifokoa-mandowandir+yo?' mehuamboyu.

29 Moses ai rani hoafi h+mbor+yu haya Isip hifi h+ningire haya hu Midian hifi+hü manüngu. Ai rani+hü nüngumbo sünguna nindouwenih+ n+mor+ yimbu kamareapiri.

30 Asu 40 h+mbani howane süngunambo sünambeahindi nendi ranai Moses+mboso n+mi+wohi furikoate-reandühi Sainai wafuk+mi n+mi+wami hai imami ambere tüküme fiyu.

31-32 Moses ai rani+moatükun+ ra hoeire haya hepünifi afindi hohoan+moyuhü ak+mi türüfoefe hoeifembo mahu. Rani+yo Adükari ai hoafi+yundowohü yahuya, 'Ro s+hafi amoao mam+, Abraham, Aisak, Sekop ahamundi God-anahi,' mehuamboyu Moses ai h+ham+ndar+yuhü hoeifembo y+h+mbomayu.

33 Adükari ai hoafi+yundowohü yahuya, 'S+hafi yir+ hoear+ ra safur+hoefi nga, se hifi haponda an+mbafi ndanana wandi yanggir-ane.

34 Wandi Israer nindou ranaheimbo Isip+hü n+ne moaruwai moatükun+ ramar+hindi ra hoeir+heandi. Asu ro ahei arani ra h+mbor+ya heheamboyah+ Isip+yei warambeahindi aboedambo-fendür+imbo makosahi. Ran+imboane haponda Moses s+hambo asukai Isip+nambo koandi+hehean+na ngamboyafi,' mehu.

35 Moses mam+ ranahamboyo weangurühi Israer+hündi yimbu ai hoafi+yaf+nandowohüya, 'Düdi s+hambo bogor+imbo-marean+ni asu hoafi h+mbor+yohü y+boboferambo marean+na?' masaf+nando. Asu mam+ aiyu God ai

sūnambeahindī nend nīmīwamī hai imamiambe tūkūmefiyu ahandī ŋgīnīndīnambo ahambo bogorīmbofe asu Israerīmbo aboedambofembo koamarīherū.

³⁶ Moses ai Israerīhündī nindou ranaheimbo Isipīhündī semündündürī mahu. Ai hepūnīfeimbī moatūkunī Isipīhū asu Hambur sīrīwara ranīhū rareandūhī 40 hīmbanī nīmīwohī furīkoate-reandūhī manīboadei.

³⁷ Moses mamī ranaiyu Israer nindoumbo hoafīyundürūhī yahuya, ‘God ai ahandī hoafī hoafīyu-randeimbī ro nahurai seambeahindī ndagadürīmbui’ mehündürī.

³⁸ Moses mamī ranaiyu Israer-babīdīmbo nīmīwohī furīkoate-reandūhī gugurīyahi mamarei. Asu ahamboyu Sainai wafuambe sūnambeahindī nendī ai hoafīmayundo. Ai Godīndī hoafī yangīrī nīŋgo hohoanīmo sairandeimbī ra semündū haya sīhefīmbo masendī.

³⁹ Ŋga sīhefī amoao mamī ranai moai Mosesīndī hoafī hīmborīyei. Ai ahandī hoafī sahūmündi pirīhi hehi asūkai Isipīnambo hombo hohoanīmomaye.

⁴⁰ Ai Aronīmbo hoafīyahündowohū sahündoya, ‘Moses ai yīhoefīmbo Isipīhündī semündūmunī masūfu, ŋga ahambo nīnī-moatūkunīyo tūkūmefeyo ra ro moai fifīrīhundī. Ranīmbo anīmbo se god mamī nafīndandanī ai yīhoefīmbo aboedī nafī semündūmunī mbīhuwamboane,’ masei.

⁴¹ Ranīyo nindou-maye ranai tīkai god bur-makau nīmōrī nahurai nafīrūhū mburīhū sesī

sìhehindühi warinambo hütì nafiyoweimbi tikai
god ranahambo hìhìfì-hìhìfìmayei.

⁴² Ranimboyo God ai aheimbo daboadi hìhìri-
mareandüra ai hüfìhamìndì, amoamo, mupui
ranahambo hohoanìmomayei. Sapo Godìndì
hoafì hoafiyomo-rundeimbi-yomondì bukambe
mapeniŋgo süngu. God yahuya,

“Israer, se nìmì wohì furìkoate-reandühi 40
hìmbanì manìmboei
ra moai wambohünda sesi sìhehindì.

⁴³ Se ser worimbombo sahümündi mahei ra
wambo-hündambo-yopoanì,
ŋga tikai god Morek asu
Refan ranì god sísamì mupuiyo nafìrühü
mburìhü hohoanìmoyei marìhündì.

Ranìmbo-hündambo anìmbo ndühìndambo
koandìhe-heandüranì
Babiron hìfìnambo ŋgeimboyei,” *Amos*
5:25-27

mehu.

⁴⁴ Nìmì wohì furìkoate-reandühi
nìmboeiambe worimbombo ser ra ai-babìdìmbo
meŋgoro ranambeyo God ai sìhefì amoao
mamìmbo hoafiyu marandì. Ser raninambo
worimbombo hohoanìmo ra God ai Mosesìmbo
hoafìmayu-ndowamboyo ahandì hohoanìmo-
mayu sünguru worìmbomarundì.

⁴⁵ Asükai süngunambo amoao mamì
ranahei nìmorì ranai ser ra sahümündi
hehi Sosua-babìdìmbo ŋgorü nindou-yei
hìfì kosemìndìmbo mahei. Sìhefì amoao
mamì ranai tükümehindamboyo God ai ahei
hìmboarühì ŋgorü nindou ranaheimbo
hemafoareandürì. Ranìyo ser raninambo

worîmborühü hîniŋgîrîhinda niŋgo hombo adükarî bogorî Defit nûnguambe tükümeŋeyo.

46 Sapo Defit, God ai ahambo hîhîf-hîhîfiyundo-randeimbi-mayu ranai didîbafîfîhî yahuya, ‘Se yîni mbîsafani, ro Sekopîndî God sîhambo aboedî worî worîmbondîha,’ mehundo.

47 Nŋa Soromonîyu Godîndî worî ra worîmbomarandî.

48 Nŋa God Nîmoamo Hondü ranai ana moai worî nindou worîmbo-rundeimbi ranambe nîmaru, sapo Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi ai hoafîmayu sŋgu.

49 God ai hoafîyuhü yahuya,
‘Sünü ana wandî nîmarîmbo muŋgu-moatükni hîfandîmbo fond-ane,
asu hîfi ana wandî yitîŋarî pühîyo nîmarîmboane.

Asu se wambohünda nîni-moatükunî worî worîmbo-mandundîyo?

Asu ro fi hefe nîmarî fondîmbo ra hoanîmoyahai?

50 Sapo se fifîrî-ndîhindî ro wandî warînamboyo muŋgu-moatükunî ra nafîmarîhandî,’ *Ai-saia 66:1-2*

Adükarî ra mehu,” mehu.

51 Stifen ai kansîrîmbo hoafîyupurühî yahuya, “Sîhamundî hohoanîmo ana anîhondümbofekoate nindou-yei nahurai tapîhamîyomboane. Se-ana hîmboambekoate-yomondühî moai Godîndî hoafî hîmborî-yomorundî. Ranîmboane se Yîfiáfî Aboedîndî hoafî hîmborîkoate-ayomo sîhamundî amoaomamî ramefundî nou.

52 Sîhamundî amoao ai Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî horombo hondü manîngomonda hîfokoefepurîmbo mehomo. Ranai horombo hondü hoafiyomondühî yahomoya, ‘Süngunambo nindou mamî Mbumundî Hohoanîmo-yurandeimbî tükündüfimbui,’ mehomo, nga sîhamundî amoao ai hîfokoamarüpurî. Asu se haponda ranahambo daboadi hîhîrundühî hîfokoamarüwuri.

53 Se Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo God ai sünambeahîndî nendandî süngu masagado ra masahümündiyosî, nga se moai süngurîhindî,” mehu.

Stifenîmbo nîmoeinambo hîfokoamarüwuri

54 Kansîri-memo ranai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo Stifenîmbo ngînîndîrurühî yahafî hitîmarundî.

55 Nga Yîfiáfî Aboedî ranai Stifenîndî fiambe farîfehüyo sünambe hîmbomayu hafu. Ranîyo ai Godîndî hîmboa-mupuimbo-randeimbî si ra hoeireandane, asu Sisas ai ahandî warîhondü waranî manüngu.

56 Asu Stifen ai hoafîyuhü yahuya, “Hîmborîyomo! Ro hoeirîheanda sünü ai bureandühîyo Nindou Hondü ranai Godîndî warî hondü waranî manüngu,” mehu.

57 Ai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo, hîmbo tühîfo warînambo kîkîru papîründümo mburu puküna hoafî karîhoemo houmbo pîpîyomo homo Stifenîmbo kîkîhîmaründümo.

58 Ranîyo ngoaf-ambeahîndî moanambühî sowaründümo homo hîfokoefimbo yahomo houmbo nîmoeinambo hîfütîmarurî. Nindou

horombo ahambo papi-hoafi-maruri ranai ahamundi warì hoandari ñgisi-hari hoeari ra yimündindümo nindou mamì hoarifi ahandi ndürì Sor ahandi yirikimì kurì-marundi.

⁵⁹ Stifenimbo nìmoeinambo hufütirüwurambe didibafihì yahuya, “Adükari Sisas, se wandi yifiafi ndowandifi,” mehu.

⁶⁰ Ai piyu yimindoho yimbunambo nìmarumbo pukuna hoafi karìhoehü yahuya, “Adükari se yowanì ahamumbo moaruwai hohoanìmo ndanìmbohünda

8

tìñrìfo segupuripoanì,” yahu mbura yifimayu. ¹ Stifenimbo hìfokoamarüwuri ra Sor ai aboed-ane, mehu.

Sor ai Sisasimbo anihondümborihindeimbiimbo moaruwaimbo mareandürì

Ranìsimboanì muñguambo anihondümborihindeimbi Serusaremhü manìboadei ranaheimbo piyei hehi moaruwaimbo marìhindüra Sudia asu Samaria-yafe hifina bukürümaye. Nga hoafi sowandümo homorundeimbi ai yanggiri Serusaremhü manìngomo.

² Anihondümborundeimbi nindou bidifiri Godindì hohoanìmo yanggiri sünggurundeimbi ai Stifenimbo pukünambo aranìhoafirurì mburu hifi-kamarüwuri.

³ Ranìyo asu Sor ai anihondümborihindeimbi-yafe hohoanìmo moaruwaimbo-reandürühi hu worinì-worinìyuhü worambeahindì nìmorehì nindouwenihì kifi hüramündindürì hu karabusambe hìnìngireandürì marandì.

Firip ai Sameria ŋgoafihü aboedi hoafi bokamarihendi

⁴ Anihondumbo-rihindeimbi ai muŋguambo ŋgoafi bukürümayeri ranihü aboedi hoafi bokarihomo marundi.

⁵ Ranio asu Firip ai Sameria-yafe adükar ŋgoafina hanü Sisasimbo ai Kraisi-ani yahu wataporimbo-marandi.

⁶ Ranio asu nindou afindi ranai ahandi hoafi himboriyehi hepünifeimbi moatükuni ramareanda hoerihindühi ahandi hoafi wudipoaporhi himborimayeri.

⁷ Nindou ranahei fiambe moaruwai nendi marondüriyosi, ŋga Firip ai hemafoareandüra wurüniyombo gorefoendühi nindou ranaheimbo hininŋimarihindüri. Asu nindou afindi yiri warini mokoyeimbi tinari moaruwaimbü raniamboani aboedimayeri.

⁸ Ranio asu nindou afindi ranai rani ŋgoafihü afindi hihifi-hihifi-mayeri.

⁹⁻¹⁰ Ŋga nindou mami ahandi ndüri Saimon rani ŋgoafihü manüŋgu. Ai himoarakora randeimbuyu, ranio asu Samariahündi ai hepünimehindi. Saimon ai hoafiyu randühya, “Ro adükar-ani,” yahu marandamboyeyi, amonŋohoandi asu akohoandi muŋguambo ahandi hoafi wudipoaporhi himborimayeri. Nindou ranai hoafiyehi seiya, “Nindou ra ŋginindeimbi-ani asu ŋginindi ra Godindi nahurai adükar-ane,” sei marihündi.

¹¹ Asu Saimon ai afindimbo ŋgonŋoani hoafi yare maranda hepünahindühi ahandi sünguyahi marihündi.

12 Nga Firip ai God ŋgɪnɪndɪ hɪfandarandɪ asu Sisas Kraɪsɪndɪ aboedɪ hoafɪ ra wataporɪmbo maranda nɪmorehɪ nɪndouwenihɪ ranai Firipɪndɪ hoafɪ hɪmborɪyeihɪ hundürümayeri.

13 Saimon amboa Godɪndɪ hoafɪ anɪhondümbomareanda ahambo hundürümarüra asu Firipɪndɪbo manüŋgu. Ai hoeireandane, Firip ai hepünɪfeimbɪ moatükunɪ ramareanda, asu ai afɪndɪ hohoanɪmo-mayu.

14 Nga asu ranɪyomo hoafɪ sowandümo homorundeimbɪ Serusaremɪhü manɪŋgomo ai hoafɪ hɪmborɪyomondane, Sameriahündɪ ai Godɪndɪ hoafɪ anɪhondümbomarihindɪ. Ranɪyo Pita asu Son aheimbo sowana koamari-haupɪra mahaniɪfanɪ.

15 Ai tüküyafɪne anɪhondümborɪhindembimayeri, ranaheimbo-hündambo Godɪmbo dɪdɪbafɪ-yafɪneandühɪ safanɪya, “Sɪhafɪ Yɪfiafɪ Aboedɪ aheimbo dabadürɪ,” masafanɪ.

16 Nindou ranai Sisasɪndɪ ndürɪnambo yangɪrɪyei hundürümayeri. Nga awi moai ranɪsimbonɪ Yɪfiafɪ Aboedɪ ai aheiwamɪ koso.

17 Nga asu süŋgunambo hoafɪ sowandɪfanɪ hafanɪ-rɪnandeimbɪ ai ahafandɪ warɪ aheiwamɪ nandɪne mburɪnambo, dɪdɪbafɪ-mefɪneanda, Yɪfiafɪ Aboedɪ ranai aheiwamɪ makoso.

18 Saimon ai hoeireapɪrane hoafɪ sowandɪfanɪ hafanɪ-rɪnandeimbɪ ai ahafandɪ warɪ aheiwamɪ manandɪneanda, Yɪfiafɪ Aboedɪ aheiwamɪ makoso. Ranɪyu asu Saimon ai kakɪ semündühaya, ahafanɪmbo sowana hu hoafɪyupɪrɪhü yahuya,

19 “Ŋgɪnɪndɪ ra wambo amboa seneandɪrɪ, rananɪmbo asu ro-amboa wandɪ warɪ nindou

ranaheiwami nandiheandani, Yifiafi Aboedi aheiwami mbikoso-amboane,” mehu.

²⁰ Nga Pita ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Rani-moatükuni God ai moani asendi ra, asu se nimboe kakinambo pemimbo hohoanimoayafa? Ranana se sihafî kakî rani bitapindo yifindamboyafi.

²¹ Se ngiri Godindi-mayo ratüpurî ndanambe keboawandi. Nimboe sapo sihafî hohoanimo ra Godindi himboahü aboedi-yopoani, nga moaruwai-ane.

²² Nga ranimboane se didiboadingo hohoanimondafühî animbo, sihafî moaruwai hohoanimo randühîndo hinîngîndowandi. Asu se Adükari-mbo didibafîndafoando rananimbo ai sihafî ngusüfoambe moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui.

²³ Ro fifiriheandi, se-ana hohoanî afîndeimbanafi asu sihafî ngusüfoambe moaruwai rani hohoanimo ran-ane nîmarîrînimbo hîfandaranîni,” mehu.

²⁴ Saimon ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Se wambo farîhefemböhündambo Adükari-mbo didibafî-ndafoandani animbo, asu ranani moatükuni se hoafîmayafi ra ngiri tükündîfeyo,” mehu.

²⁵ Asu Pita weimbo Son ai ninî-moatükuni Adükari ai ramareandi ra ai hoafiyafînandürî mburînambo, asukai Serusaremînambo hîhirîyafîne mahahüfanî. Nafînambo hahüfandühî, Samaria-yafeihî mungua ngoafi adaburo ranaheimbo Adükari-ndî hoafî ra bokamarîheneandürî.

Firip ai Itiopia-hündambo aboedi hoafi bokamarihendi

²⁶ Sünambeahindi nendi mamī ai Firipimbo Serusaremihū hoafiyuhū yahuya “Botiyafō, gebū Gasa ngoafinambo nindou ngoafi nanjokoateyo nafi gadiḡi,” mehu.

²⁷ Ranīyu asu Firip ai botifi yaha hanühī ranī nafihū Itiopiahündi mamī hoeimariri. Nindou ra Itiopia-yafe adūkari bogori nimorehi Kandas ahandi kaki hifandirandembī bogoriyu. Nindou ranai timoefi karīwurimb-ani. Ai rotumbohündambo Serusaremīnambo mahafu.

²⁸ Asūkai ahandi karisambe ngoafina hihirifi mahu. Karisambe huhū Aisaia Godīndi hoafi hoafiyu randembī ai bukambe sūrū papimarandi ra nafina hūbudūmara hu.

²⁹ Ranīyo Yifiafi Aboedi ai Firipimbo hoafiyohū yahoya, “Akimi ngafi karisi-kimi nimbafi,” meho.

³⁰ Ranīyu Firip ai pipiyu hu, karisi fikimi-fiyuane, nindou ranai buk Aisaia sūrū papimarandi ra ritimimaranda hīmboriyu haya dūdufihī yahuya, “Hoafi se ritimimarandi ra awi fifirohawambo wamboyaḡi?” mehuamboyu.

³¹ Asu ai simbori hoafiyuhū yahuya, “Nindou wambo hoafi ranahandi nimīndi fifirife hoafikoate-ayu ana, ro ngiri aboedi fifirīndiheandi. Nga se mborai sihūfi, fareafō, ro-dībo karisambe nīmandembo,” mehundo.

³² Nindou buk hoeimareandi ranai ndare hoafiyohū yahoya,
 “Ahambo sipsip hifokoefembo sowandūmo
 ahomo nahuraiyo sowarūdūmo mahomo.

Sipsip wei n+nendi tūpuri-hehindani,
 heikoate-ayo nou
 nindou nda moai s+mbori yafambe fare
 hoafiyu.

- 33 Ai ahambo amoani-ngeimbi moatūkuni
 rarihindüh+ moai d+d+boa-dor+hor+ pap+
 hoafir+hor+.
 Hifi ndanihü hifokoa-marüwura ai
 n+morikoate y+f+mayu,
 ran+imboane ahandi n+mor+ n+ngo-
 koateayeri,” meho. *Aisaia*
 53:7-8

34 Kaki hifandira randeimbi ranai Firip+imbo
 düdufindowohü yahuya, “Hoaf+ndaf+ndiri,
 God+ndi hoafi hoafimbi ra dabui hoaf+mayu?
 Ahandi fimboyu, asu nindou ngorümboyu?”
 mehuamboyo.

35 Ran+yo asu Firip ai ahambo Aisaiandi buk
 ran+hü p+yu hayambo, Sisas+ndi aboedi hoafi ra
 yamund+mariri.

36-37 Ai naf+süngu hanifani, h+moni
 tüküme+neandi. Nindou kaki hifanda
 randeimbi ranai hoaf+yuhü yahuya, “Hoeiro,
 hoe apuiaro ra, nga wambo hundürüyond+rimbo
 ra moai n+ni-moatūkuni gureandi,” mehu.

38 Nindou ranai karis ng+ng+ni-mareanda
 man+ngo. Ran+yafani hanifani h+moni kosifoene
 Firip ai ahambo hundürumarüri.

39 Hoe h+ni+ng+ri+ne hena hahüfandane,
 Adükar+ndi Yifiafi ai Firip+imbo n+mai ser+im+ndi
 maho. Nindou kaki hifanda randeimbi ranai
 Firip+imbo moai asukai hoeiriri, nga nindou ranai
 ahandi naf+süngu h+h+f-h+h+f-kameihi mahu.

40 Firip ai Asdot ngoafihü tüküfi haya Sisasindî aboedi hoafi wataporimbora hüfumbo Sisaria ngoafihü tüküme fiyu.

9

Sor ai Sisasimbo anihondümbo-mariri

1-2 Rani-simboanî Sor ai Adükariimbo süngurihoreimbiimbo hifokoako-foefendürimbo hoafi, hoafiyumarandi. Raniyu asu Godimbo sesî sîhai-randeimbi bogori adükari sowahi hu, hoafiyundühi yahuya, “Damaskus ngoafihü Suda-yei rotu worambe fandihi arihündî ranaheimbo pas papinda koandihawandi. Pas ranambe hoafindafühi animboya, ‘Sor ai nindowenihiyu nimorehiyo Sisasindî nafi süngurihindeimbi ranaheimbo hoeiareandürî ana, watînarî hüputüpu-ndihendürî ndemündündürî Serusaremîna ngumbui, mbîsafi,” mehu.

3 Raniyo asu Sor ai pas ra semündü hu Damaskus ngoafikimî tüküfiyuane, nîmehünou sünambeahindî wabürüsî nahurai ahandî fihî sümifoareandi.

4 Sor ai hifinî piyu yanğuriimbo himboriyuwane, hoafi mamî hoafiyondowohü yahoya, “Sor, Sor, nîmboeafi se wambo moaruwaimbo arowandîrî?” mehondo.

5 Raniyu asu ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, Se didiyafa?” mehuamboyu hoafi ranai simborî hoafiyondowohü yahoya, “Ro Sisas-anahi, se wambo moaruwaimbo arowandîrî.

⁶ Se botiyafo, hawa adükari ngoafinambo ngafi. Ranihü nindou mamî ai se nîni-moatükunîyo refembo ra hoafindünînimbui,” mehu.

⁷ Sor-babîdî nindou mahomo, ranai hoafikoate homo manîngomo. Hoafî ra himboriyomo, nga asu nindou fi ra moai hoeirüwuri.

⁸ Raniyo Sor ai botîfi himboari birîhoei himbomayu, nga asu moai nîni-moatükunî hoeireandî. Raniyo asu nindou ai-babîdimbo mahomo ranai Damaskusînambo wamburündumo mahomo.

⁹ Asu ngîmî sihî ahandî himboari ranai rahu-rai yangîrî manîngo howa moai sesî sesü, hoe sümündî randî.

¹⁰ Sisasîmbo süngureandeimbî nindou mamî Damaskusîhü manîngu ra, ahandî ndürî Ananias. Ai ranîpoanî moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, Adükari ai hoafiyuhü yahuya, “Ananias,” mehuamboyu. Ananias ai yahuya, “Adükari, ro-ana ndanîmboahî nda,” mehu.

¹¹ Adükari yahuya “Botiyafo hawa, Nafî Mbumundî aho rasüngu ngafi Sudasîndî worambe se Tarsusîhündî nindou mamî hoeindîworîmboyaî, ahandî ndürî Sor. Ai didîbafiyuhü mbamarü.

¹² Sor ai yafogoadînambo nahurai ranîpoanîmbo moatükunî ranambe hoeireandane, nindou mamî ahandî ndürî Ananias ai ahandî himboari birîmbîhoayuwambo yahu haya worambe kefuai nindou ranahandîwamî warî manandeandî,” mehu.

13 Nga Ananaias ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Adükari, nindou afîndî ai Sorîmbohünda wambo hoafîmehündîrî. Sîhafî nindou Serusaremîhündî ranaheimbo moaruwaimbo mareandürî, ranahambo.

14 Godîmbo sesi sîhou-rundeimbi bogorî ai ahambo kamafoarüwuri, ai nindou afîndî ndanîhü sîhafî ndürîmbo hohoanîmoyeihi didîbafî-yahünîni arîhündî ranaheimbo karabusî-fendürîmbohünda,” mehu.

15 Nga Adükari ai Ananaiasîmbo hoafîyunduhü yahuya, “Se ngafî. Nindou ra wandî ratüpurîyurandeimb-ani. Suda-yafe ndîfo, nindou adükari bogorî, asu Suda, ranaheimbo sowana hombo, ai wandî ndürî fîfîrîfembohünda kamafoarîhin-ani.

16 Munguambo tîjîrîfo wambohünda ahambo tükündîfemboe ra ro ahambo nafuindahandomboyahî,” mehu.

17 Ranîyu asu Ananaias ai hu, worambe kefuai, Sorîndî wamî ahandî warî nande haya hoafîyundühî yahuya, “Wandafî Sor, Adükari Sisas nafîni sîhambo sowahî tüküme fiyu ranai wambo koamarîhendîra makosahane se asükai wudîpoapofe hîmboarîyo asu Yifiafî Aboedî sîhafî fiambe tüküfembohünda,” mehu.

18 Ranîyo asu hîmboarîhü kinî yapurî nahurai foare mapaiaro ranai nîmai foarîhoai pîrîmayo-wamboyu asu wudîpoapore hîmboarî-mayu. Ai botîfi mamaru-wamboyo ahambo hîmoni hundürümarürî.

19 Asu süngunambo Sor ai sesi sesühîyu, ahandî fi ra ngîni-marîmîndo. Ai Damaskusîhü yahunümbî sî Sisasîmbo süngururü-rundeimbi-

babîdî manüngu.

Sor ai aboedî hoafi Damaskusihü hoafimayu

²⁰ Ai nimehünou Suda-yafe rotu worambe hoahoangu waikire randühî yahuya, “Sisas ra Godîndî nîmor-ani,” yahu marandî.

²¹ Ahandî hoafi hîmborîyeihî, hepünahi hehi, hoafîyeihî seiya, “Nindou ndanîmbaiyu Serusaremîhü nindou afîndî Sisasîndî ndürîna didîbafîyei arîhündî, ranaheimbo moaruwaimbo-rendürî marandî? Ranîyo horombo ndanîhü Sisasîmbo süngurîhorî-rîhüdeimbîmbo watînarî hüputüpuhefe semîndî Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî bogorî sowana hombo hohoanîmo-mayu ranîmbeyu?” masei.

²² Sorîndî hoafi ngînîndî ho-hombo adükarî tüküme Feyo. Asu ai Sudahündî Damaskus ngoafîhü anîboadei ranî-babîdî wataporî-mayua ahei hohoanîmoambe seiya nînîhoafîyo anîhondayo masei. Ranîyo asu ai anîhondümbö hamîndî aheimbo nafuiyundürühî yahuya, Sisas ra Nindou God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kamafoarîr-ani mehu.*

Sudahündî Sorîmbo yîboaruko-marîhora mafî-foendî

²³ Afîndî siyo-hayamboyo, Suda ai hoafi fîründümo sîhou hou hoafîyomondühî yahomoya, “Sîhîrî Sorîmbo hîfokoa-ndîhurîmboane,” mehomo.

---

* **9:22:** Suda-yafe hoafînambo nindou ra ahandî ndürî Mesaia-ani.

24 Nga asu rani hoafi ra Sor ai himborimayu. Raniyo asu nimbi-nimbi si Suda ai ngoafi adükarî nîmoei ginîrî yipurîkîmî Sorimbo hîfokoefimbo-hündambo sirîfoaru nîmarîmo marundî.

25 Nga nîmboambo ahambo süngururü-rundeimbî ai arambe sandüwurü hou ginîrî nafîtambe nafî masaföarüwurî hanîmo.

*Sor ai Serusaremîhü manüngu
(Ratüpurî 4:26)*

26 Sor ai Serusaremînambo hu Adükarîmbo süngururü-rundeimbî babîdîfembo mehu. Nga asu ai ahambo yîhimborurühi, ai-ana Sisasîmbo süngurirî randeimbîyupoanî mehomo.

27 Nga asu Barnabas ai fifîreapurî ai Sorimbo yîhimbomemonda asu ai Sorimbo serümündü haya Godîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbî sowana hu ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, Sor ai Damasakusîna nafî huhî Adükarîmbo hoeimarira ai ahambo hoafîmayundo. Asu Damasîkusîhü Sor ai yîhimbokoate Sisasîndî hoafi bokarîmarîhendî, mehu.

28 Raniyo asu Sor ai süngururü-rundeimbî-babîdî nüngumbo Serusaremîhü münguambo hoahoangu wakîreandühi yîhimbokoate Sisasîndî hoafi bokarîhendürî marandî.

29 Suda Grik hoafi fifîrundeimbî ai Sor-babîdî simborî hoafi, simborî hoafîyomo marundî. Raniyo ahambo hîfokoefimbo-hündambo nîni-süngundîhurî, nîni-süngundîhurî-memo.

30 Raniyo asu süngunambo Sisasîmbo anîhondümbö-rundeimbî ai ra fifîru mburümbö

asu ahambo sowaründümo hanimo Sisaria ngoafihü koamarihawura Tarsusnambo mahu.

³¹ Ranıyo asu muŋguambo anihondümborihindeimbi Sudia, Gariri, Sameria-yafeambe manimboei, ranai aboedi maniboadei. Adükarimbo ahinıyei-ane, Yifiafi Aboedi aheimbo ŋginimara-mindindüra asu nindou afindi Sisasimbo anihondümborihindühi aboedi mamambeyahi maniboadei.

Pita ai Ainiasimbo aboedimariri

³² Pita ai muŋgua ngoafi hoahoanguhü ŋgorüsımboanı Godındı nendi Ridahü amarei ranaheimbo sowana ndüfosimbo mahu.

³³ Ranıhü ai nindou mamı ahandı ndürı Ainias hoeimariri. Ai yiri warı nimokoyu haya 8 himbanıyu worambe yangiri mamaru.

³⁴ Pita ai ahambo hoafıyundühi yahuya, “Ainias, hapoana Sisas Kraıs ai sıhambo aboedareanıni. Botıyafı, sıhafı fondı dıboadıro,” mehundoa nımehınou botımefıyu.

³⁵ Ridahündı nindou-yei asu Seronihündı-yei ai hoeirıhora mayoa ai Adükarimbo anihondümbomarıhorı.

Pita ai Tabitambo botımareandı

³⁶ Sopa ngoafihü süngureandeimbi mamı ra ahandı ndürı Tabita-ane. Griki-yafe hoafınambo ana, Dokas. Nımorehi ra ahandı hohoanımo aboedıyo haya ai nindou napokoate-yeimbiombo farıhendürı marandı.

³⁷ Ranı-sımboanı ai aŋgünümboyo mbura moaruwaimayo. Ranıyo ahandı yifinımoko ra hundürühi mburıhümbo, nımoamo yıbadıwamı manandıhındı.

38 Rida ra Sopa ŋgoafikim-ane. Asu Pita ai Rida ŋgoafihü nīmaruane, Sopahündi süngurihindeimbi ai himboriyei hehi nindou yimbu ahambo sowana koamarīhehipira mahafani. Asu ai ahambo hoafiyafinandowohü safaniya, “Mborai, nīmai ro-babidi ŋgefombo,” masafinando-amboyu.

39 Pita ai botifi haya, ai-babidimbo homo tüküyafu hou ahambo nīmoamo yibadinambo sowaründūmo mahafomo. Asu ranihü nīmorehi kaisahoabedi ai hei, Pitandikimī nīboadeimbo Dokasimbo hohoanīmoyeihī aranīyehī seiya, “Hoandari hoeari asu bidifiri hoeari ro gudarihündi nda Dokas yangiri nīngombo nafimarand-ane,” sei hehi ahambo nafuimayei.

40 Asu Pita ai muṅguambo nindou hihaimafoareandūra weindani maheiya, yiri yimbu pusire nīmarūmbo, Godimbo didibafifi mbura asu hihirifihī yahuya, “Tabita, se botiyafo,” mehundo. Raniyo asu nīmorehi ranai himboari birihoi, Pitambo hoeirera mayowa, asu botife mamaro.

41 Raniyu asu Pita ai wambuamündi nūṅgumbo anihondūmbo-rīhindeimbi asu nīmorehi kaisahoabedimbo hoafimayua kamefoehinda ai Dokas nafuimenduri.

42 Pita ai Dokasimbo yifihündi botimareandi hoafi ra Sopa ŋgoafi muṅgu ho meṅgorowa, nindou afindi ranai himboriyei hehi, Adūkarimbo anihondūmbo-marihori.

43 Raniyo Pita ai Sopahü afindi si manūṅgu. Nindou mamī burmakau hoeari nafira randeimbi Saimon ra-dibo manūṅgu.

10

Pita ai Korniriusimbo Godindi hoafi hoafimeindo

¹ Suda-yafe ndifo nindou mamî adükariŋgoaf Sisariahü manüŋgu, ahandî ndürî Kornirius. Ai Romî-yafe ami ranambe 100 ami Itari sei arîhündî ra hifandapurî randeimb-ani.

² Ai Godimbo hohoanîmo parirî randeimbîyu haya asu ahandî fikimînîndî babîdî Godimbo ahîniyei rîhündeimb-anei. Asu Suda ai napo mbonimbo-marîhümündia ahandîmayo kaki adükariŋ sagadürî randühi asu Godimbo muŋguambo si didîbafîfi marandî.

³ Nimbambe safî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, Godîndî nendî mamî ahambo sowahî kusü hoafiyundühi yahuya “Kornirius,” mehu.

⁴ Asu Kornirius ai ahambo yîhîmboyuhü hîmboa parirühü hoafiyundühü yahuya, “Adükari, se nînimboeafa?” mehuamboyu. Asu Godîndî nendî ai sîmborî yahuya, “God ai sîhafî didîbafîyafo marandî ra hîmborîyumboani. Asu ai hoeireandî se nindou afîndî napo mbonimbo rîhümündeimbîmbo farîhawandürî marandî ranahambohünda God ai sîhambo hohoanîmo-yumboani.

⁵ Haponda se nindou bîdîfirî Sopa-nambo koandîhawapurî nindou ahandî ndürî Saimonîmboyu Pitamboyu randeimbîmayu ranahambo fihimündî sînimbohünda.

⁶ Ai ndürî mboafö Saimon burmakau hoeariŋ nafîra randeimbî-dîbo manüŋgu. Ahandî worî ra sîrîwara hoekîmî mafondaro,” mehu.

7 Godîndî nendî Korniriusîmbo hoafîmeindo ra huane asu Kornirius ai ahandî ratüpurîyafanî rînandeimbi asu ami mamîyu ranahamumbo mborai mehupurî. Ami ra Godîmbo hohoanîmo parirî randeimbiyu haya asu Korniriusîmbo farîherü randeimbiyu.

8 Asu Kornirius ai munġu-moatükunî tükümešeyo ranahambo ndore wataporîmbo-rapurî mbura Sopanambo koamarîhepura mahomo.

Pita ai ranîpoanîmbo moatükunî hoeimare-andî

9 Nġorü sina ai homo Sopa nġoafî tebünanî tüküyafundane, hüfünîmbo Pita ai Godîmbo dîdîbafî-fembohünda worî bogîmondîwamî mahafu.

10 Ranîyo asu Pita ai wembomboyuhü sesî sesîmbo hohoanîmomayu. Nġa awi sesî dîdîboadombarîhi nou ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai Pitambo tükümešeyoa hoeimareandî.

11 Ai hoeireandane, sünü sübüdîhoehîyo, asu nînî-moatükunîmbai hoearî adükarî yimbuyimbu hîmborümbî nahurai hîfînambomare koso.

12 Munġua mamîkarambo yimbuyimbu tînarümbî nînîhondî asu wako, amoasîrî ai hîfîsünġu hahabodei, asu ndu ai nîmoamo botîrîhehi arîhündî ranambe nînoumayo.

13 Asu yafambe mamî Pitambo hoafîyohü yahoya, “Pita, se botîyafo, nînîhondî hîfokoaro, mando, sowasîfî,” meho.

14 Pita ai sîmborî hoafiyundowohü yahuya, “Adükari, ro sesî Sudambo ai moaruwai-ane sei arihündî ra ngîrî dagadîhî,” mehu.

15 Asu yafambe ranai asükaiyo yimbumbo hoafiyohü yahoya, “Nîni-moatükuniyo God ‘aboed-ane’ mehu ra, se ngîrî ‘moaruwai-ane’ mbîsafî,” meho.

16 Yafambe ra ngîmîmbo yare hoafîmendowa, asu ranî-moatükunî ra nîmehûnou sünambe asükai hîhîrîfe mahafo.

17 Asu Pita ai ranîpoanîmbo moatükunî ahandî nîmîndî ranahambo hohoanîmoyuane, nindou Kornirius koamarîhepurî ranai sînimmo tüküyafu hou asu Saimonîndî worî ranahambo düduyafu hou homo, ahandî ginîrî yipurîkîmî manîngomo.

18 Asu ai mîngiyomo düduyafundühi yahomoya, “Saimonîmboyu Pitamboyu randeimbî ranai nûnguwai waniyo?” mehomo.

19 Pita ai yafogoadînambo nahurai hoeimareandî ranahambo hohoanîmoyuhü nûnguwane, Yifiafî Aboedî ai hoafiyohü yahoya, “Se hîmborîyafî. Nindou ngîmî ai sîhambo kokoarunîni.

20 Se botîyafu hawa, hanîfî hîfîni yibadînambo asu se ngîrî ai-babîdî ngafîhü afîndî hohoanîmondafî. Nga ranana ro koamarîheheapura masînimmo-ane,” meho.

21 Pita ai ranahamumbo sowana hanü hoafiyupurühi yahuya, “Se wamboemo kokomaründîrî, nga ro-ana nda. Nîmboemo se masînimmo-a?” mehuamboemo.

22 Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “Godîndî sünambeahîndî nendî ami bogorî Korniriusîmbo

hoafimeindoa ai koamarîhemuna masinefi sîhambo hoafiyowani se ahandî worîna hîfombohünda. Ai mbumund-ani asu Godimbo ahîniyuhü ndore hohoanîmoyumb-ani. Mungua Suda ai 'Aboedî hohoanîmoeimb-ani' sei marîhündî. Godîndî sünambeahîndî nendî ai ahambo hoafiyundowohü yahuya 'Se Pitandî hoafi hîmborîmbohünda ahambo hoafîndafî koaboadî-wandühi anîmboya, "Wandî worîna didîfi," mbîsafî,' mehu."

²³ Pita ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya "Se sîni mo mamî nîmbî ro-dîbo apoefo," mehuamboyo. Apomo mburu asu siambe ai botîfi napoamündî haya mahomonda asu Sopahündî Sisasîmbo sünggururü-rundeimbi bîdîfirî ai Pitababîdî mahomo.

Pita ai Korniriusîndî worîna mahu

²⁴ Ngorü sihî ai homo Sisariahü tüküme fundî. Asu Kornirius ai ranîhü ahamumbo hîfandapurî mamaru. Ai ahandî mamîsirî, asu ŋgunindî ranaheimbo hoafîmayundüra ahandî worambe Pitandî hoafi hîmborîmbohünda gugurîyahi mamarî.

²⁵ Pita ai hu worambe kefuai Korniriusîndî hîmboahü tüküfiyuane Kornirius ai ahambo adükar-ani yahu haya ahandî yirîkîmî piyu mamaru.

²⁶ Nga asu Pita ai ahambo hoafiyundowohü yahuya, "Se botîyafo. Ro-amboa nindou se nahurai-anahî," mehu.

²⁷ Pita ai Kornirius-dîbo wataporîyu hu kefuai, asu nindou afîndî fanda meŋgoro ra hoeimareandî.

28 Asu Pita ai yare hoafi+yundürühi yahuya, “Se siheihoari fi+ri+hindi ro yi+hoefi ndi+fo-babi+di ni+maripoani asu ahei worambe kefoefepoani sei ari+hündi. Nga God ai wambo nafuimayu, ro ng+ri nindou mamî moaruwai-ani mbîsahî.

29 Ranîmboanahî asu ro moai simborî hoafi ki+ki+ri+heandi wambo ndan+hü sinîmbo hoafîmemo ra. Asu haponda siheimbo düduweheandi, ni+mboyei se wambo sinîmbo hoafîmayeia?” mahuamboyu.

30 Asu Kornirius ai hoafi+yuhü yahuya, “Ranî+hündi ro wandî worambe ni+mbanbe safî Godîmbo di+di+bafi-yaheandane, asu ni+mehünou sünambeahîndî nendi mamî ai wandî hi+mboarühi hi+mboarambe for+hoeimbi hoearî güde haya manüngu.

31 Asu ai hoafi+yuhü yahuya, ‘Kornirius, God ai se di+di+bafi+yafo marandi ra hi+mbori-yumboani. Asu se napo mbonîmbo-ri+hümündi-mbîmbo kaki napo sabadürî arandi ra fi+ri+reamboani.

32 Ranîmboane asu se sihafî nindou bi+di+fi+ri koandî+hawapura Sopa-nambo ngomo Saimon Pitambo hoafîndî+mondowa mbüsüfuwamboane. Saimon ai ahandî ndürî+mboafö Saimon-di+bo-ani anüngu. Ngorü Saimon ai burmakau hoearî nafîra randeimb-ani. Ahandî worî ra si+ri+wara hoekîm-ane afondaro,’ mehu.

33 Ranîmboyu asu sihambo sowana nindou bi+di+fi+ri ni+mehünou koamarî+heheapurî. Asu se aboedi hamîndî+yo ndan+hü masîfomo. Asu haponda munquambo ro sühifî ndan+hü Godîndî hi+mboarühi anî+boadefî. Munquambo hoafi Adükari ai sihambo hoafîmayu ra se hoafi+yowanî ro hi+mborîmbo asefi,” mehu.

Pita ai Kornirius+ndi worambe hoafi boka-mar+hendi

³⁴ Asu Pita ai hoafi+yuhü yahuya, “Haponda ro wudi+poapor+he fifi+ri+hea-mboanahi nindou munqua God+indi himboahü sis+mogodi yang+ranefi.

³⁵ God ai munquambo nindou ahambo ahini+yeihi ahandi hohoan+mo sünguri+hinda ranaheimbo hohoan+moyundüri arandi.

³⁶ God ai Israer yi+hoefimbo aboedi hoafi koamar+hendi ra se fifi+ri+hindi. Hoafi ra rahurai-ane, ‘Sisas Kraisi ai munquambo nindou ahei Adükarani asu ai si+hefimbo God-babi+d+imbo mamühi-mareamuni.’

³⁷ Horombo Sudia-yafeambe munquambo nini-moatükuniyo tüküme+feyo ra se fifi+ri+himboanei. Horombo Son ai Garirihü boatei nindou hundüri+imbo hoafi+mayu.

³⁸ Se Sisas Nasaret+hündi ra fifi+ri+hori God ai Yifiafi Aboedi ngin+indi kameihi masagado. Ai hoahoangu wakireandühi nindou far+hendürühi munqua Satan+indi ngin+indi hoarehi manimboei ranaheimbo aboedambo-mareandüri sapo God ai-di+bo nüngumbo wambo.

³⁹ Suda-yafe hifambe asu Serusarem+hü munqu-moatükuni ramareandi ra hoeiri+hu hohu anihond-ane sefi ar+hundi. Nga Suda ai ahambo Serusarem+hü nini+ keimbi kari+hendeimbi+fihi parüwuri hou hifokoamarüwuri.

⁴⁰ Nga ngim+ siyo haya God ai ahambo bot+marira nindou himboahü weindah+ tüküme+fiyu.

⁴¹ Nindou munqua moai ahambo hoeiri+hori, nga wani. Nga yi+hoefimbo horombo God rana-

hambo hoeife hefe hoafimbohündambo kafoare hiningi-mareamuni ro yangiri hoeimarihuri. God ahambo yifihündi botimariri asu ro ababidi sesi sahusifi, hoe simindefi marihundi.

⁴² Asu ai yihoefimbo hoafiyuhü yahuya, ‘Nindou munquambo se aboedi hoafi bokarindihomo-ndühi anihondumbo hoafindomondühi animboya, “God ai ahambo nindou yangiri niboadeimbi asu yifiyeimbi aheimbo refe yibobofembohünda kamafoarirani,” mbisimo,’ mehu.

⁴³ Horombo mungua Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamböhündambo yaru hoafiyomondühi yahomoya, ‘Mungua ahambo anihondumbo-ndihorani ahandi nginindina ranaheimbo God ai ahei moaruwai hohoanimo ra gogorindihe-ndürimbui,’ mehomo,” Pita ramehu.

God ai ahandi Yifiafi Aboedi Suda-yafe ndifoambo koamarihenda masahümündi

⁴⁴ Pita ai hoafiyuambe Yifiafi Aboedi ai nindou munquambo hoafi himborimayei ranaheiwami makoso.

⁴⁵ Sudahündi anihondumbo-rundeimbi Pita babidi masifomo ai hepünafu hou yahomoya, “God ai ahandi Yifiafi Aboedi Suda sihefi ndifoambo amboani masagadüri,” mehomo.

⁴⁶ Suda-yafe ndifo ai ranipoanimbo ranipoanimbo hoafina wataporiyehü ‘God ai aboed-ani’ masei ra himborimemo.

⁴⁷ Asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Aheimbo himoni hundürumbo nindou didai yowanı mambüsindüra. Ai Yifiafi Aboedi masahümündi shiri masahumindefi nahurai-ane,” mehu.

⁴⁸ Asu ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Sisasiñdi ndürinambo sheimbo hundüründürimboemo,” mehu. Asu ai Pitambo hoafiyahündowohü seiya, “Se ro-babidi yahunümbimbo nimbafi,” masei.

11

Pita ai Serusaremihü anihondümborundeimbiamumbo ranimoatükunü tüküme feyo ranimbo wataporimbo-marandi

¹ Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbiasu anihondümborundeimbisuda-yafe hifambe aningomo ai himboriyomondane suda-yafe ndifo ai-amboa Godindi hoafi ra masahümüñdi.

²⁻³ Raniyo asu Pita ai Serusaremina hafuane anihondümborundeimbis nindou fihoeari karu tirihoundeimbis ai ahambo nginindi hoafiyomondowohü yahomoya, “Se-ana nindou fihoeari kefe tirihefe koate-yomondi worambe apafi asu ai-babidi sesi masowasifi,” mehomo.

⁴ Raniyo asu Pita ai piyu haya mungu-moatükunü tüküme feyo ra ndore wataporimbo-marandi.

⁵ “Sapo ro adükari ngoafi Sopahü nimboambo Godimbo didibafi-yaheandühi nimboahani ranipoanimbo moatükunü yafogoadinambo nahurai wambo sowahi tüküme feyoa hoeimarheandi. Raniyo hoeari adükari nahurai ninimbai yimbuyimbu himborani kikihamindi haya asu wambo sowana sunambeahindi afurimare koso.

6 Ro wagabe ragu himboyahanîyo nîmambeahîndî nînihondî, yimbuyimbu tîjarümbî, amoasîrî asu ndu ra hoeimarîheandî.

7 Asu ro himborîyaha yafambe mamî wambo hoafîyondîrühî yahoya, 'Pita, se botîyafo, nînihondî hîfokoaro mando sowasîfi,' meho.

8 Nga ro hoafîyahühî sahîya, 'Adükarî, wanî. Suda ro sesî moaruwai-ane sefî arîhundî ra moai sahasî rîhandî,' masahando.

9 Nga yafambe ranai sünambeahîndî asükai wambo hoafîyondîrîhü yahoya, 'Nîni-moatükunî God nafîmarandî ranana aboed-ane, nga se ngîrî moaruwai-ane mbîsafî,' meho.

10 Ranî-moatükunî ra refe hayambo-yowanîyo asu mungua nînoumayo ra sünambe asükaiyo hümaramîndo hafo.

11 Asu ranî simboanî hamîndî nindou ngîmî ai sînimmo worî ro nîmboahmeimbi rasowahî tükümefundî. Nindou mamî Sisariahündî ai wambo fihemîndîrî hîfombo-hündamboemo koamarîhepura masînimmo.

12 Yifiafi Aboedî ai wambo hoafîyohü yahoya, 'Se yîhîmbokoate ai-babîdî ngafi,' meho. Ranîyo anîhondümbo-rundeimbi 6 anîngomo ndanamboa ro-babîdî mahomo. Asu ro hefî Kornirîusîndî worambe mafariyahundî.

13 Asu ai hoafîyumunühî yahuya sünambeahîndî nendî mamî wandî worambe farîfi manünguwa hoeimarîhinî. Ai yahuya, 'Nindou bîdîfirî Sopa-nambo koandîhawapurî ndürî Saimonîmboyu Pitamboyu-randeimbi ranahambo hoafîyowanî sîfombohünda.

14 Ai sîhambo hoafîndünînimbui asu hoafî ranînambo God ai se sîhafî fikîminîndî-babîdî

aboedambo ndeandür+mbui,' mehu.

¹⁵ Ro peya hehea watapor+imbo-r+handambe Yifiafi Aboedi aheiwami makoso, weangurühi sihefiwami makoso nou.

¹⁶ Ro Adükar+indi hoafi asukai hohoan+mo-mayahi. Horombo ai yahuya, 'Son hoenambo hundüra-marandüri, nga Yifiafi Aboedi ai kosowohü ranambo se hundüri+ndeimboyei,' mehu.

¹⁷ Horombo sihiri Adükar+ Sisas Kraiss an+hondümbö-mar+hura God ai Yifiafi Aboedi moani masemuni, nga haponda Yifiafi ra Sudayafe ndifoambo amboani moani masagadüri. Nga ro nüngunahurai nindou-yahi an+imbo God+indi nafi kiki+ndihe günd+heandani hundüri+koate-mandeia?" mehu.

¹⁸ Asu Sudahündi ai hoafi ra himbor+yomo hou moai simbori ahambo asukai hoafi+yomo, nga God+imbo adükar-ani yahomo hoafi+yomondühi yahomoya, "God ai sihefi ndifoambo amboa mafar+hendüra ahei hohoan+mo moaruwai hini+ng+indihi hehi asu yang+r+ koadürümbo ni+imboeimboyei," mehomo.

Aboedi hoafi Andiok+hü tüküme feyo

¹⁹ Horombo Stifen+imbo hifokoar+hor+ hehimboyowan+ Sisas+imbo an+hondümbö-r+hindeimbi ranaheimbo moaruwaimbo mar+hindüra bukürümehindi. Ai hei Finisia hifi+hü, Saiprus hifi+hü, Andiok ngoafi+hü tüküyahi hehi aboedi hoafi Sudambo yang+r+ hoafi+mehündüri.

²⁰ Nga an+hondümbö-rundeimbi bidifi+r+ Saiprus+hündi, Sairinihündi ai Andiok+nambo

homo Grikimbo amboani Sisas Adükar-ani yahomo hou aboedi hoafi ra hoafimemo.

21 Asu Adükarindi nginindi ai-babidi maningowa nindou afindi ai Ahambo anihondumbo-rihindühi süngumarihori.

22 Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi Serusaremihü hoafi ranahambo himboryei hehi Barnabas koamarihedora Andiokina mahu.

23 Barnabas ai hu tüküfi God ai nindou aboedi-aboedi-mareandüri ra hoeire haya hihif-hihifyuhü ahei ngusüfoambe nginamündi-ndürühi yahuya, “Nimbi-nimbi si se Adükarimbo aboedi süngundi-hori,” mehu.

24 Barnabas ai nindou aboed-ani, nga Yifiafi Aboedeimbiyu haya asu afindi hamindi anihondumbo-reandeimb-ani. Asu nindou afindi ai Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi babidimbo mamambe-mehindi.

25 Raniyu asu Barnabas ai Sorimbo kokombo Tarsus ngoafina mahu.

26 Ahambo hoeiriri mbura serimündü Andiokina mahafani. Mami himbaniyo haya nindou yimbu ranai Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi babidimbo fandhimbo afindi yamundi-marineandüri. Asu Andiokihü weangurühididi Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi ranaheimbo Kristen anei masahündüri.

27 Rani-simboani Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi bidifiri ai Serusarem hiningru hou Andiokina makosimo.

28 Nindou mami aihündi Agabus-ani. Yifiafi Aboedi ai ahambo hoafimendoa ai botifi hoafiyundürühi yahuya, “Süngunambo mungu hifi ndanihü wembo adükar tükündifemboe,”

mehu. Ai yare hoafi+mayu, nga süngunambo Krodius ai Romi-yafe adükarî bogorî nünquambe wembo ra tüküfefeyo.

²⁹ Rani+yu asu süngurî+hindeimbi ai Sudahündi wandafi mamî farîhefembo-hündambo kaki koarîhefembo hoafi fimarî+hümündi. Mamamî ai aheimbo kaki saimbo sei hehi hohoanî+moyeihü kaki bi+dîfîri yîboborîhi masîhehindürî.

³⁰ Ai Barnabas asu Sor koamarî-hehipîra kaki ra sowandîfanî hena Serusaremîna hahüfanî hîfandî-rundembîmbo masabînapurî.

12

Herot ai Sems hîfokoarirü mbura Pitambo karabusîmarirî

¹ Rani-sîmboanî bogorî adükarî Herot ai Kraisi+ndî nendi bi+dîfîrambo moaruwaimbo-mareandürî.

² Ai hoafi+meyuwa Sems Sonîndî amonjo pisao yihîmîndînambo hîfokoamarüwurü.

³ Herot ai hoeireanda Suda ai ranahambo aboed-ane maseiamboyu Pitambo kameihî karabusîmarirî. Suda ai bret yisîkoate-sesesî-mayei rasîmboa Herot ai ramareandî.

⁴ Ai Pitambo serümündü karabus worambe hîni+ngîmarira, yimbuyimbu bi+dîfîrambe yimbuyimbu ami ai hîfandîmarurî. Herot ai yare hohoanî+moyuhüya, “Awi Suda ai bret yisîkoate-sesesîndei mbundühümbo anîmbo ro Pitambo weindahî papi-hoafi+ndühünî-mboeahî,” mehu.

⁵ Asu Pita ai karabusî worambe mamaru, nga anîhondümbo-rî+hindeimbi ai ahambohünda Godîmbo di+dîbafîyeyi marî+hündî.

Pita karabus worî hîniŋgîmareandî

⁶ Ndani nîmbînambo sümü noufe Herot ai Pitambo papi-hoafi-mbo yahumboyu sen yimbunambo hüputüpurundümo ami yimbu-yafandî mbusümo sîhawura mapu. Asu hîfandîru-rundeimbî ai karabus worî yipurîkîmî hîfandîmarundî.

⁷⁻⁸ Nîmehünou Adükariñdî sünambeahündî nendî ai manüŋguamboyo asu worambe si pîmayoa Pitambo ŋgîrîsafîñî sindira botîmefîwa hoafi-yuhü yahuya, “Nîmai botîyafu!” mehuamboyo nîmehünou asu sen ai Pitandî warîhündî fufurîmarîhoayo. Sünambeahîndî nendî ai Pitambo hoafi-yuhü yahuya, “Hoearî yîhuruyafî mbura su güdo,” mehuambo Pita ai rasüŋgu-mareandî. Asu sünambeahîndî nendî ai yahuya, “Sîhafî hoandari hoearî güdo mbura wandî süŋgu sîñîfî,” mehu.

⁹ Raniyu asu Pita ai ahandî süŋgu karabus worî safambeahîndî tükümeñîyu. Ŋga Pita ai sünambeahîndî nendî ramarirî ra moai weindahane yahu, ŋga yafogoadî-nambombai yahuhayamboyo.

¹⁰ Yîbobo ai hafani yimbu hîfandî-rînandeimbî ŋgasündîne hena karabus ain yipurî ra-sowahî tükümeñîneandî. Yipurî ra ahafani-mbo moani timari-hoayo-wamboyañî weindani tüküyañîne hena adükari nafi süŋgu hafani asu nîmehünou sünambeahîndî nendî ai ahambo hîniŋgîmarirî.

¹¹ Pita ai wudîpoapore fîfîre hohoani-moyuhü yahuya, “Haponda ro anîhondümbö fîfîrî-he-amboanahî Adükari ai ahandî nendî koamarîheira kusü mafarîhendîra Herot ai

ngîrî wambo moaruwaimbo-ndeandîrî. Suda ai wambo moaruwaimbo-fendîrimbo mehomo, nga ngîrî randundîrî,” mehu.

¹² Ranîyu asu ai Maria, Sonimboyu Makimboyu-randeimbi hondandî worîna mahu. Nindou afîndî ai ranîhü Godimbo didibafî-fembo-hündambo gugurîmehindî.

¹³⁻¹⁴ Ranîyu asu Pita ai hu yipurühi pirako-pirako-marandamboyo nîmorehi ratüpurîyo-randeimbi ahandî ndürî Roda ai yipurî sübüdühefembo ho Pitandî yasîmondî himborîyo haya hîhîfî-hîhîfîmayo. Ranîyo asu yipurî moai sübüdühendî, nga hîhîrîfe worî safana pipîyo ho hoafîyondürühi yahoya, “Pita yipurî nafîtambehü anüngu,” mehoamboyo.

¹⁵ Asu ai ahambo hoafîyeihî seiya, “Se ra hîhîndî-hîhîndî-yafühîyafî!” masei. Nga asu ai yahoya, “Tîkaipoanî, nga anîhondümba asahî,” yahoenîngo asükaiyo hoafîmayo. Asu ai hoafîyeihî seiya, “Awi sünambeahîndî nendî Pitambo hîfandîrürî-randeimbi-mbai ranana?” masei.

¹⁶ Asu Pita ai asükaiyu pirako-pirako-marandamboyo ai yipurî sübüdü-hehindîhünda hoeirîhorî hehi hepünîmehindî.

¹⁷ Pita ai aheimbo warînambo afoai yahu haya Adükari ai ahambo karabus worambeahîndî serümündü moanambühi tüküme fiyu hoafî ra wataporîmayu. Ai yahuya, “Sems asu wandafî mamî ranahamumbo hoafîndahüpurî,” mehu. Asu ai Pita ranîhü hînîngîrirî haya ngorü goanîni mahu.

¹⁸ Asu ranîyo ngorü siambeahî Pita ai

nîmarîkoate-mayuwa, ami ai hepünafundühi afîndî hohoanîmo-yomondühi yahomoya, “Pita nüngufiyuwa?” mehomomo.

¹⁹ Herot ai Pitambo karabus worî munğu kokofefimbo hoafîmepuramboemo ramarundî, nğa asu moai hoeirüwurü. Ranîyo asu karabus hîfandî-rundeimbîmbo Pita ai aboedambomefiyu ranîmbo düdumareapuri, nğa ai moai didîboadoru hoafîyomo. Ranîyo asu ahamumbo hîfokoepe-purîmbo hoafîmayu. Sünguna ai Sudia hîfî hînîngîre haya hanü Sisaria nğafîhü mamaru.

Herot ai yîfîmayu

²⁰ Herot ai Tairîhündî asu Saidonîhündî ranaheimbo nğînîndî-marandürî. Ranîyei asu ai fandîhi hehi nindou bîdîfîrî ahambo sowana koamarîhehipura mahomo. Weanğurühi ai Brastus, bogorî adükarîndî ratüpurîyu randeimbi-mayu, ranahambo yahomoya, “Farîhawamuni,” mehomomo-ndamboyu. “Fandîhehea-purîmboyahî,” mehu. Ai Herot soana homo hoafîyomondühi yahomoya, “Sîhîrî aboedi-aboedi-ndahumboane,” mehomomo. Nîmboe hîfî ra Herot ai hîfandîmarandî ranîhü Tair asu Saidon ai ahei sesî sahümündî rîhündühi wambo.

²¹ Ranîyo Herot ai mamî sihî ware haya, ahandî adükarî bogorî hoearî yihuru-ramündü haya, ahandî adükarî bogorî nîmarî fondîwamî nîmarümbö nindou afîndî ranaheimbo wataporîmbo-marandürî.

²² Asu nindou ranai puküna hoafî karîhehindühi seiya, “Ndanana god mamîndî

yafambe-ane! Nga nindou-yomondi yafambeyopoan!” masei.

²³ Asu Herot ai ahei hoafi ranimbo moai ambe yahu asu ai moai Godimbo adükar-ani yahu. Ranimboyo sünambeahindi nendi hari-memondowa nüngari ahandi safi ra sahüsi wakirihî marihünda yifimayu.

²⁴ Nga asu Adükarindi hoafi ai nginindi tüküfe haya munguambo ngoafi maho.

²⁵ Asu Barnabas, Sor ai ratüpurî Serusaremihü moendirine hena hihireafine Andiok ngoafina mahafani. Ai Son Mak sowarindifani hena aibabidimbo mahomo.

13

Barnabas Sorimbo Godindi ratüpurimbo koamarihauptira mahafani

¹ Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi Andiokihü aniboadei ranahei mbusümo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu yamundurundeimbi maningomo. Ahamundi ndürî ra Barnabas, Simion, ahambo fi nimbandi sei marihündi, Rusius Sairinihündi, Manayen, ai Herot bogorindi ngunindiyu asu Sor.

² Ai Godimbo hohoanimoyeihî sesi wehîyeiane, asu Yifafi Aboedi ai hoafiyohü yahoya, “Ro Barnabas weimbo Sor wandi ratüpurî ratüpurimbo dibonimehapir-ane, nga se ahafanimbo rani ratüpurimbo kaboadihî hiningindihipiri,” meho.

³ Ranimboemo ai sesi wehîyomondühî ahamundi warî ahafandiwami nandu houmbo koamarihauptira mahafani.

Barnabas asu Sor Saipirasihü Godindi hoafi hoafimefani

⁴ Yifiafi Aboedi ai Barnabas, Sor ahafanimbo koamarihepira Serusia ngoafina mahanifani. Ranihü ai sipambe farefineanda sip ai Saiprus airaninambo sepirimindi maho.

⁵ Ai Saramis ngoafihü tüküyafine hena Suda-yei rotu worambe Godindi hoafi wataporimbo-marinandî. Son Mak ai-babidimbo manüngu ahafanimbo farihefepirimbohünda.

⁶ Ai Saiprus airan ngasündine Pafosihü tükümefineandi. Ranihü tîbagire randeimbî mamî hoeimarinerî, ahandî ndürî Barsisas. Ai Sudahündiyu asu tikarehaya hoafiyuhüya, “Ro Godindi hoafi hoafiya rihandeimb-anahî,” mehu.

⁷ Ai gafman bogorî Sergus Paurus-dîbo mamaru. Sergus Paurus ana aboedi hohoanîmoyu kükühîfoare fifireandeimb-ani. Ai Godindi hoafi himborimbo yifiriyuhü asu Barnabas Sorimbo mborai mehupirî.

⁸ Nga asu tîbagire randeimbî Erimas ai gafman bogorî ranahambo Sisasindi hoafi anihondümbofembo ra yowanî yahundombo Sor weimbo Banabasimbo hifinambo-mareapirî. (Tîbagire randeimbî Barsisas ndürî ra Grik hoafinambo Erimas-ane masei.)

⁹⁻¹⁰ Nga Sor, Grik hoafina ahandî ndürî Por. Yifiafi Aboedindi ratüpurî worîborî kîdaboarîmayu ranai Erimasimbo himboa parirühî yahuya, “Se-ana Satanîndî nîmor-anafi asu se-ana aboedi hohoanîmo ranahandî hürütimb-anafi. Munguambo tikai hoafi, moaruwai

hohoanimo sîhafî ngusüfoambe amaro ranana afîndî hamînd-ane. Se-ana munguambo Adükarîndî aboedî nafî moaruwaimboro randüh-anafî. Awi se ranî hohoamimo ra hîninîngîfembo moei safîmboyafa?

¹¹ Asu se hîmborîndafî! Hapondanî Adükarî ai sîhambo hîmboarî sündianînanî se tütümondamboafî. Haponda se ngîrî hüfîhamîndî hoeindowandî, nga akîdou gedühî safî nîmandîmboyafî,” mehundo. Ranîyo asu nîmehûnou mburîngai peyowohüyo Erimasîmbo nîmbî mamaro. Ranîyu asu ahambo watînarîhü kîkîhimündî hefembo nafî nafuimbohünda nafî kokomarandî.

¹² Gafman bogorî ai ra hoeire haya anîhondümbomareandî. Asu ai Adükarîmbo yamundîfe hoafî hoafîmefanî ra hîmborîyu haya hepünîmefiyu.

Barnabas Sor ai Andiok ngoafîhü Pisidia-yafeambe Adükarîndî hoafî hoafîmefanî

¹³ Por asu nîdou bîdîfîrî ai-babîdî Pafos ngoafî ngasündundanîyo sip ai sepurîmîndî haya Perga ngoafînambo Pamfîria-yafeambe maho. Nga Son Mak ai hîninîngîreapurî haya hîhîrîfî Serusaremînambo mahu.

¹⁴ Ai Perga ngasündîne hena, hafanî Andiokîhü Pisidia-yafeambe tükümeffîneandî. Ranîyo asu moanî ngoafîmbo nîmarîmbo si rasîmboanî ai Suda-yafe rotu worambe kefoene mamarîfanî.

¹⁵ Mosesîndî ahnûmbî hoafî asu Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbi-yomondî hoafî ra bokarîhoemo mburumbo asu hîfandî-rundeimbi ai hoafîyomondühî yahomoya, “Wandafî weimbo, se nîdou-yei ngusüfoambe

ngineminđimbo hoafi hohoanimo-ndafandühi ana, hoafindafani,” mehomo.

¹⁶ Por ai botifi nüngumbo warî pakarifoareandühi hoafiyuhü yahuya, “Wandaf, Israerihündi asu nindou amurî Godimbo ahinirîhorî rihündeimbi se himborindei.

¹⁷ Israer-yafe God ai sihefi amoao kamafoareandür-ane. Ai Isipihü fehefehündi-yahi niboadeiane, God ai ngorü süngumareanda nindou afindi momorimayei. Süngunambo ahandî adükari nginindinambo ai semündündürî Isip hinîngirîhi hehi mahei.

¹⁸ Nimî wohî furikoate-reandühi niboadeimbo 40 himbanî Godindî hoafimbo moei masei, nga asu God ai aheimbo fehefendürimbohünda tinîrifomayu.

¹⁹ Kenan-yafe hifihü 7 sirî God ai aheimbo yihirîrearühi hifi ra Israer aheimbo masagadürî horombo hoafimayu süngu. Horombo Israer ai Isip sowana hei nimareimbo asu süngunambo Kenaninambo mahei ra 450 himbanîyo.

²⁰ Süngunambo God ai Israerimbo hifandiyo-ndürimbohünda yîboboru rundeimbi nindou kamafoareapura ai hifandîrundürî homomboyo süngunambo Samuer Godindî hoafi hoafiyu-randeimbi ai tüküfi ahamundî fondî kasimaramüdu.

²¹ Rani-simboanî Israer ai adükari bogorî semindimbo hoafimehünowamboyu asu God ai Sor, Kisindî nimorî, ahei adükari bogorî kamafoarirî. Ai-ana Bensaminindî sîrambeahindani. Ranîyu ai adükari bogorimbo 40 himbanî mamaru.

22 Nga God ai ahambo raguanamborirî mburambo Defit ahei adükarî bogorîmbo hinîngîmarirî. God ai ahambo hoafîyuhü yahuya, 'Ro Sesindî nîmorî Defit fîfirîhinî, nga wandî ngusüfo ai nindou rahurai ranahambo anahî hohoanîmo-ayahî. Nîmboe ai anîmbo wandî hohoanîmo süngundeambui,' mehu.

23 God ai Defitîndî sîrambeayahîndî Sisas sîhefîmbo aboedambo-fembohünda Israer sowana koamarîherü horombo hoafîmayu süngu.

24 Sisas ai weindahî tüküfekoate-yuambe Son ai Israerîhündî muᅅgu ranaheimbo aboedî hoafî bokarîhendürühî yahuya, 'Sîhei hohoanîmo moaruwai daboadanambo-ndîhinda asu sîheimbo hundürü-ndîhandürî-mboyahî,' mehu.

25 Ndeara Son ai ahandî ratüpurî muᅅgumbo yangîrî-yoaniyo ai hoafîyuhü yahuya, 'Se hohoanîmoyeiya ro dîdeyaha? Ro-ana nindou sapa se hîfandarîhündî ranîyahîpoanî. Se hîmborîyei! Nindou ra sünguna tükündîfimbui, nga ro-ana ahandî sufihîndî wofî fufurîhefembo ra aboedîyahîpoanî,' mehu.

26 Wandafî mamî, se-ana Abrahamîndî ahurî anei, asu Suda-yafe ndîfo se Godîmbo hohoanîmoyei arîhündî God ai aboedambo-ndeamunîmbui hoafî ranana ai sîhefîmbo soana koafoareamboani.

27 Serusaremîhündî nindou anei asu ahei bogor-anemo ai moai Sisasîmbo aboedambore randeimb-ani sei ndorîhorî fîfirîhorî. Asu ai moai Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbi-yomondî hoafî muᅅguambo ngoafîmbo

nimarimbo si ranambe hoeiru marundi ra
fifirihindi, nga want. Ai ahambo papi-
hoafimarihori horombo Godindi hoafi
hoafiyomo-rundeimbi ranimoatükun
tükündifemboe mehomo süngu.

28 Nga yibobofeambe Sisasimbo hifikoeffimbo
moai hoafi yangoro, nga asu moani hoangrhi
hehimboyei papi-hoafirihorühi Pairatimbo
hoafiyehi seiya, 'Hifokoarworu,' masei.

29 Ai munquambo moatükun ramarihindi ra
horombo Baiborambe hoafimayo süngu. Raniyo
süngunambo nimi keimbi karihendeimbifihindi
foarindümo hanimo honquambe masihawuri.

30-31 Nga God ai ahambo yifihündi
botimariramboyo nindou ai-babidi Gariri
hiningiru hou Serusareminambo afindi si
mahafomo ranai ahambo hoeimarüwuru.
Nindou ranai haponda Sudambo ranimbo
wataporimboru marundi.

32-33 Haponda ro siheimbo yarho hoafayehi:
God ai sihefi amoao mamimbo horombo
hoafimayu süngu haponda ahei ahuirimami
sihefimbo anihondümbo tüküme feyo ra Sisas
yifihündi botimariri. Ndanimoatükun
hoafimayo ra Herü Buk yimbu ranambe amboa
mbapenigo.

'Se wandi nimor-anafi,

haponda ro sihaf ape-anahi.' *Buk Song 2:7*

34 God ai yifihündi ahambo botimariri, nga ai
ngiri hihindüfi ngu yifi ambe-ambe sümbondu.
Ranimoatükun ra God ai hoafimayu süngu,

'Ro siheimbo aboed-aboed-ndiheandürühi

asu anihondü aboedi moatükunî ndahandüri-
mboyahî

horombo ro Defitimbo saimbo hoafimayah
süngu.’ *Aisaia 55:3*

³⁵ Ranimboyo ngorü Herü Bukambe hoafiyohü
yahoya,

‘Sürhoeimbî nindou ranahambo se ngirî
hinîngî-ndoworanî sümbondu,’ meho.
Buk Song 16:10

³⁶ Defit ai nünquambe Godîndî hohoanimo
süngu ratüpurîmayu. Süngunambo ai
yifimayuwamboyo ahandî amoao-babidimbo
masamboarîhora asu ahandî fi ra sümbo Mayo.

³⁷ Nga sapo nindou God ai honquambeahîndî
yifihündî botîmarirî ranana moai ahandî fi ra
sümboyo.

³⁸⁻³⁹ Ranimbo-animbo, wandafî mamî, se fifiri-
mbirîhinda-mboane, ro sîheimbo hoafî aboedi
hoafiyefühî sefiya, Nindou ndanana wanjei
sîhei moaruwai hohoanimo gogorîndîhembui.
Munqu moaruwai hohoanimo ra Mosesîndî
ahînûmbî hohoanimo ana ngirî gogorîndîhe
mbunda nindou mbumundî mbîso. Nga nindou
Sisasimbo anihondümbö-arîhori ana, ahei
moaruwai hohoanimo gogorîhendühî nindou
mbumundî mbüsümbui.

⁴⁰ Ranimbo animbo se hîbadühündî! Nga
rananî moatükunî Godîndî hoafî hoafiyomo-
rundembî hoafîmemo ra sîheimbo sowahî
tükündîfemboe.

⁴¹ Ai yaru hoafiyomondühî yahomoya,
‘Anihondümbö-fekoate-yeimbî, se hîmborîndei,
Se-ana hepünündahi mbundühî njei yifîndei.

Nimboe se niboadeiambe ro mamî-moatükunî ratüpurî-ndamboyahî.

Nindou mamî ai ratüpurî ranahambo hoafayu ana,

se ngîrî anîhond-ane mbîsei,' *Habakuk 1:5* mehomo," mehu.

⁴² Asu Por, Barnabas ai Suda-yafe rotu worî hîningîrîne hena hafandanîyo, nîmorehî nindowenihî ai hoafîyeihî seiya, "Ngoafîmbo nîmarî si ranambe hoafî nda süngunambo asükai yîhoefîmbo hoafîndafanî," masei.

⁴³ Rotu worî hîningîrîhi moanambühi tüküyahindanî, Suda nindou asu ndîfo Suda-yafe rotumbo hei-rîhündembî ai Por Barnabas yafandî süngu mahei. Aheimbo dîbafîrînearühî safanîya, "Se Godîndî moanî hîpoambofe ranambe nîmboei ŋei," masafanî.

⁴⁴ Asükai ŋgorü ŋgoafîmbo nîmarîmbo si ranambe nindou adükarî ŋgoafîhündî munğuambo ai Adükarîndî hoafî hîmborîmbo mafandîhindî.

⁴⁵ Asu Suda ai nindou afîndî hoeirîhi hehi ŋgusüfoambe moaruwaimayei. Ranîyo ai Porîndî hoafî hîfînambo-rîhindühî moaruwai moaruwaimbo-marîhindî.

⁴⁶ Ranîmboyo Por weimbo Barnabas ai yîhîmbokoate hoafîyafandühî safanîya, "Godîndî hoafî sîheimbo boatei mbîhowamboane. Nga asu se hoafî ndanahambo daboadanambo-arîhindî. Ro rarîhe hohoanîmoayahî, se sîheihoarî hohoanîmoyeihî seiya, 'Ro-ana koadürümbo-koadürümbo nîngombo ra ŋgîrîndefî,' aseî.

Ranîmbo anîmbo se hîmborîndei! Haponda sîheimbo hîningîrîhorü hohoa sîhei ndîfo sowana ahehî.

⁴⁷ Adükarî ai yîhoefîmbo hoafîyuhü yahuya, 'God ai nindou aboedambo-fembo ranahambo muᅇguambo hîfî semîndî homböhünda ro sîhambo Suda-yafe ndîfombo si nahurai hîningî-marîheanîni,' ” masafanî.

⁴⁸ Suda-yafe ndîfo ai hoafî ra hîmborîyei hehi hîhîf-hîhîfîyeihî Adükarîndî hoafî aboed-ane masei. Muᅇguambo nindou God ai yangîrî gedühî ningombo kamafoareandürî ranai anîhondümbö-marîhindî.

⁴⁹ Adükarîndî hoafî ra muᅇgu hîfî ranîhü maho.

⁵⁰ Ranîyo asu Suda ai ᅇgoafî hîfandî-rundeimbî asu Suda-yafe ndîfo nîmorehî bogorî Godîmbo hohoanîmoyei rîhündeimbi ranaheimbo hohoanîmo botîmarîhindüra Por Barnabasîmbo moaruwaimbo-rîhipîrühî ahei ᅇgoafîhündî hemafoarîhipîrî.

⁵¹ Ranîmboyafanî ai ahei hohoanîmo moaruwai ra fîfîrîmbîrîhinda safanî hena nafuimbohünda hîfî hasüfî ahafandî yirîfîhindî kükîfoarîne mburîna asu Aikoniamînambo mahafanî.

⁵² Yîfiáfî Aboedî ai Andiokîhündî Sisasîmbo süᅇgurîhoreimbî ranahei fiambe tükümeᅇyondüra afîndî hîhîf-hîhîfîmayei.

14

Por Barnabas ai Aikoniamîhü aboedî hoafî hoafîmefanî

¹ Aikoniamîhü Por weimbo Barnabas ai asükai mamî rasüngu-marîneandî. Ai Suda-yafe rotu worambe hafanî kefoene hoafî dîboadorîne wataporîmbo-marînandî ranî süngu asu Suda-yafe ndîfo afîndî ai anîhondümbö-marîhindî.

² Nga Suda bîdîfirî anîhondümbö-fekoateyeimbî ai nîmorehî nindowenihî Suda-yafe ndîfo bîdîfirî-yafe ngusüfoambe botîmarîhindüramboyei anîhondümbö-rîhindeimbîmbo yiboaruko-marîhindürî.

³ Ai gedühi Aikoniamîhü nîmbafanîmbo Adükarîmbo-hündambo yîhîmbokoate hoafîyafanî marînandî. Ranîyo Adükarî ai ahafanîmbo ngînîndî masagapîra hepünîfeimbî asu ngînîndî moatükunî ramarîneanda ai ahafandî hoafî ranai Adükarîndî hîpoambo ra anîhond-ane yaho nafuimeyondürî.

⁴ Nga nîmorehî nindowenihî adükarî ngoafîhündî ai yîkürübümehindî. Bîdîfirî ai Suda-babîdîmbo-yahindî asu bîdîfirî ai Kraisîndî hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbî babîdîmbo-yahindî.

⁵ Süngunambo Suda-yafe ndîfo asu Suda ahei bogorî-babîdîmbo sübabî hoafîrundühî yahomoya, “Sîhîrî ahafanîmbo moaruwaimböndîhupîrühî nîmoeinambo hîfokoandîhupîrîmboane,” mehomo.

⁶ Ranîyo ai ra fîfirîne hena fefoene hena Rikonia-yafeambe yimbu adükarî ngoafî Ristra asu Debi ngoafîhü tüküyafîne mburîna ranî hîfîkîmî mahafanî.

⁷ Ranîhü amboanî nîmbafanîmbo aboedî hoafî wataporîmbo-marînandî.

*Por Barnabas ai Ristrahū asu Debihū aboedi
hoafi hoafimefani*

⁸ Ristrahū nindou mamī tīṅarī moaruwaimbū mamaru. Ahandī hondī ai rahurai wakīmarīmīndo-ane, ṅga ṅgīrī hoahoṅgu ndandī.

⁹ Asu ai Porīndī hoafi hīmborī-mayua, ahambo hīmboarī parirī nūṅumbo hoeirira ahandī anīhondūmbofe ranīnambo God ai wāṅgei aboedīndirīmbui.

¹⁰ Ranīmboyu Por ai pukūna hoafiyuhū yahuya, “Sīhafi tīṅarīnambo botīyafō nīmbarī,” mehindowamboyu horīpīrīhoei piyu mburambo hoahoṅgu wakīre marandī.

¹¹ Nindou afīndī ai Por ramareandī ra hoeirīhi hehi Rikonīa-yei hoafīnambo pukūna hoafīyeihī seiya, “God bīdīfīrī nīndoumbo-yafīne henambo sīhefīmbo sowana makosafanī,” masei.*

¹² Asu Barnabasīmbo ndūrī Sus dūkamarīhorī. Asu Por ai hoafi wataporīmbora randeimbī-mayua ranīyo asu ahambo Hemis-ani masahūndo.

¹³ Susīndī adūkārī rotu worī adūkārī ṅgoafi hīmboranīkīmī mafondaro. Ranīyo Susīmbo sesī sīhai-randeimbī ai burmakau anamīndī bīdīfīrī asu nīmī ahurī wofī amboa sīfimbī semūndū haya adūkārī ṅgoafi yipurī nafītambekīmī sūnū tūkūmefiyu. Nindou afīndī ai-babīdī Por Barnabasīmbo, “Ai yīhoefī god-anafanī,” sei hehi burmakau hīfokoeffe segopīmbo masei.

---

* **14:11:** Ai rarīhi hohoanīmoyeihī Sus ai ahei adūkārī bogorī god-ani asu Hemis ai Susīndī yasīmondīhūndī hoafi semūndū hu hoafīyu-randeimb-ani masei.

14 Nga Kraisîndî hoafi sowandîfanî hafanî-rînandeimbi ai ranî hoafi hîmborî-yafanî hena yowanîmbo hohoanîmo-yafandühî ahafandî hoearî hîrîne hena pîpî-yafanî hafanî nindou afîndî-yafe mbusümo puküna hoafi-yafandühî safanîya,

15 “Wandafi mamî se, nîmboe ramarîhinda? Ro-ana nindou yangîrî se nahurai-anehî. Ro sîheimbo aboedî hoafi wataporîmbo-rîhoanda se nîmîndîkoate-moatükunî ra hîningîndîhi hehi God Yangîrî Nüngumbü sowana ŋgei. Ai sünü, hîfî, sîrîwara asu muŋgu-moatükunî ranambe engoro ra nafîmarandî.

16 Horombo God ai nindou muŋguambo hîfîhü hîningîreandüra, ahei hohoanîmo süŋgu hei marîhündî.

17 Nga ai anüŋgu ra nafuimbohünda sîhefîmbo aboedîreamunî arandî. Ai sîheimbo sünambeahîndî hoe koafoare nûmbür-ambeahîndî sesî yimuŋgu-remîndambe sagadürî arandî. Ai sesî afîndî asu ŋgusüfoambe hîhîfî-hîhîfî sagadürî arandî,” masafanî.

18 Ai ranî hoafi ra wataporîmbo-marînandî, ŋga nindou ai ahafanîmbo burmakau hîfîkoefe sîhefembo hohoanîmo-mayei hei, ŋga ai kîkîfoefe-ndürîmbohünda tîŋîrîfomefanî.

Ai Porîmbo nîmoei pîmarundî

19 Ranîyo Andiokîhündî-yomo asu Aikoniamîhündî-yomo Suda bîdîrîfî ai sînîmo nindou-yei ŋgusüfoambe botîmarundüra ai Porîmbo yîfîmbiyuwa yahomo houmbo

nîmoeinamborurü mburu asu ngoafi bîdîfiranî kîafu hüründümo mahomo.

²⁰ Nga Sîsasîmbo süngurîhorî-rîhündeimbi ai sînei wakîrîhorî manîmboeia ai botîfi haya, asükai adükarî ngoafîna mahu. Ranîyu asu ŋorü sina Barnabas dîbombo Debinambo mahafanî.

²¹⁻²² Ranî ngoafîhü aboedî hoafî ra bokarîmarî-heneanda asu nîdou afîndî ai Sîsasîmbo süngurîhorî-rîhündei-mbîmboyahi tükümehîndî. Ranîyo asu ai hîhîrîyafîne Rîstra, Aikoniam, asu Andiok ranînambo hafanî süngurîhorî-rîhündeimbi ŋgînandîfî-nandürühi safanîya, “Se Godîmbo ndondîhi anîhondümbö-ndîhorî ndühündî. Tîŋîrîfo afîndî sîhefîmbo tükündîfemboe sîhîrî God ŋgînîndî hîfandarandî ranambe homböhönda,” masafanî.

²³ Asu mamamî ngoafîhü anîhondümbö-rîhündeimbi ranaheimbo nîdou hîfandî-yondürî rambo kafoarîneapurî hena asu sesî wehîyafandühi Godîmbo dîdîbafî-mefîneandî. Asu ai Adükarîmbo anîhondümbö-marîhorî ahandî warîwamî aheimbo hînîŋgî-marîneandürî.

Ai hîhîrîyafîne Sîria-yafe-ambe Andiokînambo mahafanî

²⁴⁻²⁵ Ranîyo ai Pisidia-yafe mbusümo hafanîmbo Pamfîria-yafeambe tüküyafîne Pergahü hoafî-wataporîmbo-rînîrî mburîna asu Atarianambo mahafanî.

²⁶ Ateriahü ai sipambe farîyafîne hena Andiokînambo sepîmîndî maho. Ranîhü horombo Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhündeimbi ai ahafanîmbo Godîndî ratüpurî

ratüpurîmbohünda hîniŋgi-rîhipîrühî seiya, “God ai sîhafanîmbo hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” masei. Asu ai ratüpurî ra ratüpurîyafanî moendi-marîneandi.

²⁷ Ai Andiokîhü tüküyafîne hena, anîhondümborîhindeimbîmbo gugurî-marîneandürî. Asu muŋgu-moatükunî God ai ahafandî warî süngu ratüpurî-mayu ranahambo hoafîmefanî. Ai hoafîyafandühî safanîya, “God ai ŋgorü nafî nafîmaranda Suda-yafe ndîfo ai-amboanî Godîmbo anîhondümborîmarîhorî,” masafanî.

²⁸ Asu ai afîndî si Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündeimbi-babîdîmbo mamarîfanî.

15

Serusalemîhü Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi-yafe bogorî ai gugurî-mefundî

¹ Ranîyo asu nindou bîdîfîrî ai Sudianîpoedî Andiokîna kosîmo Suda-yafe ndîfo Sisasîmbo anîhondümborîwureimbîmbo yamundîrûpurühî yahomoya, “Se Mosesîndî hohoanîmo süngufekoate-ndîmondühî sîhamundî fihoeari kefe tirîhefekoate-ndîmondanî asu ŋgîrî aboedambo-ndafundî,” mehomo.

² Asu Por Barnabas ai Sudiahündî-babîdîmbo hoafîna sîmborî sîmborî-memo. Ranîmboemo anîhondümborîrundeimbî ai hoafî fîründümondühî yahomoya, “Por, Barnabas asu nindou bîdîfîrî-amboanî ai Serusalemînambo mbîhomo-ndamboane. Asu ai hoafî ra Kraisiîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî

asu hifandi-rundeimbi-babidimbo didiboado-mbirundamboane,” mehomom.

³ Anihondumbo-rihindeimbi ai koamari-hehipura mahomom. Ai Finisia asu Samaria-yafeambe mbusümondühi homo hoafiyomondürühi yahomoya, “Asu sihefi ndifo amboanî Sisasimbo anihondumbo-marîhorî,” mehomonda asu anihondumbo-rihindeimbi muᅅguambo ai afindî hihi-f-hihi-fi-mayei.

⁴ Ai homo Serusaremihü tüküme funda anihondumbo-rihindeimbi. Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi ai ahamumbo hihi-fi-marîhüpuri. Asu Por Barnabas ai muᅅgua-moatükunî God ai ahafandî warî süᅅgu ratüpurîmayu ranahambo hoafimefinandürî.

⁵ Nga asu anihondumbo-rundeimbi Farisihündî bidifiri ai botiyafu hoafiyomondühi yahomoya, “Sihefi ndifo ai ahamundî fihoeari karu tirimbihou-ndamboane asu ai Mosesindî ahinümbî hohoanimo süᅅgu-mbirîhind-amboane,” mehomom.

⁶ Ranimboemo Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi ai hoafi ranahandî nimindî wataporîyo didiboado-fembohünda gugurimefundî.

⁷ Ai wataporîyomo homo muᅅgumayoa asu Pita ai nüngumbo hoafiyupurühi yahuya, “Wandafi mamî, se fifirundî horombo hondü God ai seambeahindî wambo kafaore hinîᅅᅅimareandîrî sihefi ndifo ranaheimbo wandî yasimondînambo aboedî hoafi hoafiyowanî himborîyohü anihondumbo-fembohünda.

8 God ai munġuambo nindou-yafe hohoanimo ra fifireandi. Ai sîhefi ndifo ranaheimbo yini mehu ra nafuimbohünda Yifiafi Aboedi masagadüri sîhefimbo masemunî nou.

9 Ai moai sîhefimbo ŋgorü süngureandühi aheimbo ŋgorü süngurearü, ŋga wani. Ai anihondumbo-marîhinda asu God ai ahei ŋgusüfoambe ramareandüra sürühehindeimbi tükümehindi.

10 Ŋga nimboe asu se Godimbo randihu hoeindihurü yahomo houmboa? Se ŋgiri sîhefi ndifoambo sihamundi fihoeari karu timbirihound-amboane mbisimondühi aheiwami nimboreimbi moatükunî nandundi. Ŋga horombo sîhefi amoao asu sîhir-amboani nimboreimbi moatükunî ra ŋgiri ndahumîndefi.

11 Suda sîhiri ndarihu anihondumbo-arîhundî ana, Sisasindi hipoambonambo aboedambo-ndahumboyefi, ŋga asu sîhefi ndifo ai-amboani raninambo aboedambo-ndahimboyei,” mehu.

12 Barnabas Por ai Godindî ŋginindî nafuimbo moatükunî asu hepünifeimbi moatükunî ra God ai Suda-yafe ndifombo ahafandi warisüngu ramareandi ranahambo ndorine wataporimbo-marînandi. Asu munġu ai watapori ra hîhîmbori-yomondühi himbo yangiri kümarundi.

13 Hoafi moendi mayowa asu Sems ai hoafiyuhü yahuya, “Wandafi mamî. Se wandî hoafi hîmboriyomo.

14 Saimon ai haponda ndore korifoare hoafiyuhü yahuya, God ai ahandî hipoambofe hohoanimo nafuiyuhü sîhefi ndifo bidiframbo weŋgurühi wand-anei mehu.

15 Asu Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi-amboa mamî yahurai-ane. Ai yaru hoafi nda sürü papîmaründî:

16 Adükari ai hoafiyuhü yahuya,
 ‘Defitîndî mamîsirî ai worî nahurai
 birîmefoendî,
 nga süngunambo ro hîhîndahe koda
 asu ahandî mamîsirî ra asükainda botîndîhe-
 amboyahî
 nindou ai worî birîfoare mbura simborî
 worîmbo-arandî nou.

17-18 Rananîmbo asu nindou amurî ai randîhi
 Adükariîmbo kokondî-horîmboyei.

Asu muᅅguambo Suda-yafe ndîfo ro wand-
 anei masahî ranai-amboa kokondî-
 horîmboyei. Hoafi nda horombo hondü
 ndani-moatükunî tükündîfemboe mehu-
 ane.

Adükari ai yare hoafîmayu ai rani-moatükunî
 raremarandî,
 asu horombo hondü nindou ai ra
 fîfirîmarîhindî, mehu.” *Amos 9:11-12*

19 Ranîmboyo asu Sems ai hoafiyuhü yahuya,
 “Ro rarîhe hohoanîmoayahî sîhefî ndîfo ai
 hîhîriyahi Godîmbo sowana mahei ranaheimbo
 sîhîrî ᅅgîrî tîᅅrîfo ndahundürî.

20 Wanî, nga sîhîrî aheimbo pasambe
 ndandîhu hoafînde-fomboane. Kabomombo
 sesî dîdîbafîfe sîhefeimbî sesîpoanî,
 nîmorehî sisîhîmopoanî asu anamîndîhoandî
 birabîriyopoanî, nînîhondî amînda-wofîfeimbî
 asu horî sesîpoanî.

21 Ai ᅅgîrî randîhindî ra nîmboe horombo
 peyomo houmbo haponda muᅅguambo ᅅgoafî

adükarambe nindou ai Mosesîndî hoafi bokarîhoemo arundî. Asu munġuambo nġoafîmbo nîmarîmbo si ranambe Suda-yei rotu worambe ritimîru arundî,” mehu.

Suda-yafe ndîfo anîhondümborîhindeimbi ahei pas-ane nda

²² Ranîmboane asu Kraisîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomo hîfandîru-ndeimbi-yomo asu anîhondümborîhindeimbi-yei ai hoafi firîhümündihî seiya, “Sîhîrî-hündî bîdîfirî ai Por Barnabas babîdîmbo Andiokînambo hombohünda koandîhehu-purîmboane,” masei. Ai Sudas, ahandî ndürî nġorü Barsabas, asu Sairas ahafanîmbo nġafanî sei hîningî-marîhipîrî. Yimbu ai anîhondümborîhindeimbi-yei bogorî-yafanî.

²³ Ahafandî warîhü ai pas mamî koarîhoe-mondühî hoafiyo-mondühî yahomoya:

“Ro Kraisîndî hoafi sahumîndefî hefî rîhundeimb-aneî asu hîfandîrîhu-hundeimb-aneî. Suda-yafe ndîfo anîhondümborîhindeimbi Andiokîhü, Siriahü, Sirisiahü anîboadei, se karîhasî-handürî.

²⁴ Ro hîmborî-yeifîmboaneî rohündî bîdîfirî ai homo wataporî-memondamboyo sîhei hohoanîmo mamîkarî-marandürî, nġa asu ro moai ahamumbo randundî seî.

²⁵ Ranîmboane asu ro hoafi firîhumîndefî mburîhu seîya ro nindou sîheimbo sowana koandîhe-hupurîmboyeî. Ro nindou ra yîhoefî nġunîndî Barnabas asu Por-babîdî koamarîhehupîrî.

26 Ai moai ahafandî fimbo hohoanîmo-yafanî, nga ai sihefî Adükari Sisas Krai ahamboghündambo ahandî ratüpurî ratüpurî-mayafanî.

27 Ranîmboyefî ro Sudas asu Sairasîmbo koandîhehupîra ngafanî hoafî ro sürü paparîhundî rahurai randîne ahafandî yafambenambo hoafîndamboyafanî.

28 Yifiafî Aboedî ai yîhoefî mbusümo nîmarîmbo asu ro mamî mamamberîhu hohoanîmo-yefühî sefiya, 'Ro ngîrî ngorü tînjümbî hohoanîmo sihei wamî nandîhundî,' masefî, nga se ndanî hohoanîmo yangîrî anîmbo randîhimboyei.

29 Se kabomombo sesi didîbafife sihefeimbi sesi poanî, horî sesi poanî, nînihondî amîndawofîfeimbi sesi poan, nîmorehî sisîhîmopoanî asu anîmîndîhoandî birabîrî-yopoanî. Se ranî hohoanîmo süngufepoanî. Se ranîmoatükunî ra hîni ngarîhindî ana, aboedîndeimboyei. Yîhoefî hoafî ndear-ane, nga se aboedî nîboadei," mehomo.

30 Ranîyo asu Serusaremîhündî anîhondümborîhindeimbi ai nîndou yimbuyimbu ra koamarîhehipura Andiokînambo mahanîmo. Asu ai anîhondümborîhindeimbi gugurundürî mburu pas ra masabudürî.

31 Anîhondümborîhindeimbi ai pas ranam-beahîndî aheimbo ngînemîndîndürîmbo hoafî hoeirîhi hehimbo hîhîf-hîhîfî-mayei.

32 Sudas asu Sairas ai Godîndî hoafî hoafîyafanî rînandeimb-anafanî. Ranîyo asu yimbu ai aheimbo afîndî ngînemîndîmbo hoafî hoafîyafînandürî marînandî.

33-34 Yimbu ai Andiokihü nîngo-nîngo-yafîne mburîna anihondumbo-rîhindeimbi ai ahafanîmboya, “God ai aboedi-aboedi mbîreapîr-amboane asu ngusüfoambe afurînde kündeambui,” sei hehi nindou koamarî-houpîrî ranahamumbo sowana koamarîhehipîra hîhîrîyafîne mahafanî.

35 Nga Por asu Barnabas ai Andiokihü manîmbafanî. Ranîhü yimbu ai nindou bodîmondi-babîdî Adûkarîndî hoafi bokarîhe-neandühi yamundî-marîneandüri.

Por Barnabas ai yûkürübî-mefîneandî

36 Süngunambo Por ai Barnabasîmbo hoafîyundühi yahuya, “Sîhîrî munḡu ngoafi adûkarî sapo Godîndî hoafi horombo bokamarî-hehoandî ranî ngoafînambo anihondumbo-rîhindeimbi ai nüngumbayahi ranî ndüfosimbo gagimboane,” mehu.

37 Barnabas ai Sonîmboyu Makîmboyu ran-deimbi-mayu ranahambo ai-babîdî semündü hombo mehu.

38 Horombo Son Mak ai Pamfîria ngoafîhü ahafanîmbo hînîngîmareapîrî, nga moai ai-babîdî Adûkarîndî ratüpurî, ratüpurî-yu hu. Nga asu Por ai ahambo moai semündü-hombo yî-fîrîyu.

39 Yimbu ai sîmborî hoafîyafîne hena yûkürübî-mefîneandî. Barnabas ai Mak serümündü haya sipambe farîyafîne hena Saiprusînambo mahafanî.

40 Nga Por ai Sairas serümündü mahafanî. Anihondumbo-rîhindeimbi ai ahafanîmbo

hoafiyeihî seiya, “Adükari ai sihafanîmbo moanî hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” masei.

⁴¹ Yimbu ai Siria, Sirisia-yafeambe hahabodîfanî wakîrîneandühî anîhondümborîhindeimbîmbo ngînîmarî-nandîfînandürî.

16

Timoti ai Por-dîbo mahu

¹ Por ai Derbe ngoafi hu ngasünde haya Ristra ngoafîna mahu. Sisasîmbo süngurürî-randeimbî mamî, ahandî ndürî Timoti ai ranîhü mamaru. Ahandî hondî ai Sudahündî anîhondümboreandeimbîyo, nga asu ahandî afîndî anîmbo Grikîhündîyu.

² Risträhündî asu Aikoniamîhündî anîhondümborîhindeimbî ai Timotimbo ahîniyeihî seiya ai nindou aboed-ani masei.

³ Asu Por ai Timotimbo ahandî süngu semündü-hombo yahu haya hohoanîmoyu. Ai Sudahündî ranî hîfîhü manîngomo ranahamumbo hohoanîmoyuhü ahambo serümündü haya ahandî fi hoearî ra karirî tîmarîherü. Sapo muŋguambo ai fîfîrundî Timotindî afîndî ra Grikîhündî-mayuwambo.

⁴ Ai ngoafi adükarînambo homo tüküyafu, homo tüküyafu rundühîyo asu horombo Kraisîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî Serusaremîhü hoafi ranî sünguru masîhoemo ra anîhondümborîhindeimbîmbo masabudürî.

⁵ Asu ranîmboyo Kraisîndî nendî ranai hoafi ranînambo ngînîndî anîhondümborîhindühî

munguambo si aho ra nindou ai afîndî tüküyahi marîhündî.

Por nindou mamî Masedoniahündî hoeimarîrî

⁶ Ngîmî ai Frigia, Garesia-yafeambe homondane, Yifiafî Aboedî ranai ahamumbo nindou Esia hîfambe ranaheimbo Godîndî hoafî hoafîyondürîpoani meho.

⁷ Ranîyomo ai Bitinia hîfînambo hombo yahomo houmbo Misia-yafe yüpupuikîmî tüküyafundane, asu Sisasîndî Yifiafî ranai ahamumbo ranafî hombo yowanî mehopurî.

⁸ Ranîyomo asu ai Misia nafîyafu hou Troas ngoaftînambo mahanîmo.

⁹ Ranîyu asu ranî nîmbokoanî Por ai yafogoadînambo nahurai ranîpoanîmbo moatükunî hoeireandane, nindou mamî Masedoniahündî ai botîfi nüngumbo hütîhütîrürühî yahuya, “Se ndanafî kosafî yîhoefombo farîhawamunî,” mehu.

¹⁰ Por ai ranî-moatükunî hoeire hayamboyu ro hohoanîmo-yefomboanefî God ai ranaheimbo ahandîmayo hoafî ra hoafîmbohünda koamarîhemunî. Ranîmboane asu nîmehünou ro Masedonia hîfînambo hombo naporîhundühî nafî kokomarîhundî.

Ridia ai Godîndî hoafî süngumareandî

¹¹ Sipambe farîyahu Troas ngoaftî hînîngîrîhu hohu asu Samotres airanînambo hefî asu ngorü sihü Neapolis ngoaftîhü tükümehündî.

¹² Ranîyefî asu ranîhü hînîngîrîhu hohu hefî, Firipai ngoaftîhü tükümehündî. Masedonia-yafe

hifambe Firipai ngoafi adükarî Rom ai hifandi-marundi. Ranîhü tüküyahu yahunümbî nîmbî manîmboefî.

¹³ Ngoafîmbo nîmarîmbo si tüküfeyoane, asu ro hefî ginîrûmbî ngoafi tebünanî tüküyahu mburîhu, hoekîmî mahefî. Hoe ranî fikîmî ranîpoanîmbo fondî Godîmbo didîbafî-fembohünda fondî mbanîngoyo sefî hoahumboyefî mahefî. Ranîhü nîmorehî bîdîfirî ai gugurîyahi nîmarei-ane asu ro aî-babîdî wataporîmayefî.

¹⁴ Nîmorehî mamî adükarî ngoafi Taiatairahündî, ahandî ndürî Ridia, ai hoafi ro hoafîmayefî ra hîmborîmayo. Ranai ana Godîmbo didîbafîfe hoafîyorandeimbî asu ai hamburî hoearîfihî kaki semîndî-randeimb-ane. Adükarî ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmo botîmare-andamboyo Por ai hoafi, hoafîmayu ra anîhondümbö-mareandî.

¹⁵ Ai ahandî worambeahîndî-babîdîmbo hîmonî hundürümayerî. Ai hîmonî hundürüyo mbura yîhoefîmbo hoafîyohü yahoya, “Se ro Godîmbo anîhondümbö-marîhinî ra fîfirîndundühî ana, se wandî worambe dîfomo nîmandomo,” meho. Ai yîhoefîmbo hütî-hütî-maramuna-mboyefî, asu ro ahandî hoafi süngu mahefî.

Por ai Sairas-dîbo Firipai ngoafîhü karabusî-mefîneandî

¹⁶ Mamîmbo ro Godîmbo didîbafîfembo fondühî hefane, moanî ratüpurîyo-randeimbî nîmorehî mamî yîhoefîmbo nafînî hoeimareamunî. Nga moaruwai nendî ahandî

fiambe nîmarîmbo nîni-moatükunî süngunambo tüküfemboayo ra hoafiyo-marandî. Ranîmboyo asu nindou ai ahandî hoafi himborîmbo ranahambo hîfandîru-rundeimbî ahamumbo kaki adükarî sahüpurî marîhündî.

¹⁷ Ranîyo nîmorehî ranai Por-babîdimbo yîhoefî süngu hohüyo asu ai yare puküna hoafiyouwöhü yahoya, “Nindou ndanai ana God Nîmoamo Hondü amaru ranahandî ratüpurîyomo-rundeimb-anemo. Rananemo asu God ai sîheimbo aboedambo-fendürîmboayu hoafi ra hoafiyo-rundühanemo,” yaho marandî.

¹⁸ Munguambo si ai rapomayo hoamboyu asu Por ai ranahambo yîboaruko-yîboarukofi haya, asu ai hîhîrîfi nüngumbo moaruwai nendî amaro ranahambo hoafi-yundühi yahuya, “Ro Sisasîndî ndürînambo hoafayahî se nîmorehî ranahambo hîningîndo hawa ngafi,” mehundo. Ranîyo asu moaruwai nendî ranai mamî ranî sîmboanî hîningîre haya maho.

¹⁹ Ahambo hîfandîru-rundeimbî ranai ahamundî kaki semîndî nafi awarîmarîhoayo ra fîfirîmarundî sapo nîmorehî ra ngîrî nîni-moatükunî tüküfemboayo ra asükai hoafîndo. Ranîmbo-anemo ai Sairas asu Por ahafanîmbo kîkîhîrüpîndümo mburümbö kîafu hürüpündîmo nindou adükarî ahamundî koadürü guguru nîmarîmo rundühi mahomo.

²⁰ Ai ahafanîmbo sowapündümo nindou hoafi himborîyomo-rundeimbî ahamumbo soana homo hoafi-yomondühi yahomoya, “Nindou yimbu ndanana Sudahünd-anafanî, ngâ aiyafanî nindou sîhefî adükarî ngoafîhü

amarei ranaheimbo moaruwai hohoanimo botimarineandi.

21 Ran-anafani nindou Romihündi sihiri ahinümbi hohoanimo süngukoatempo-mayo ranahambo yamundarineandi,” mehomo.

22 Raniyei asu nindou afindi ranai ahafanimbo ranimbohünda papi-hoafi-marihüpiri. Raniyomo asu hoafi himboriyomo-rundeimbi ai ahafandi hoeari yümündühaupüri mburu hoafiyomondühi yahomoya, “Ahafanimbo wofi bogorinambo harimbemopira-mboane,” mehomo.

23 Raniyomo asu ahafanimbo wofi bogori-mayo ranambo puküna buburüpiri mburu, asu karabusi-marupiri. Raniyomo nindou karabus wori hifandi-randeimbi ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se ahafanimbo wudipoapondo hibadapiri,” mehomo.

24 Raniyu nindou ranai hoafi ranahambo himboriyu mbura ahafanimbo karabus wori safambe ragu nimi ahi yirifoneimbinambo yitiharihü hüpütüpurapürimündi hininjimareapiri.

25 Raniyafani Por Sairas ai nimbimbusümondühi nimarifanimbo herüyafandühi Godimbo didibafi-mefineando. Asu nindou bidifiri karabusiyafo mamarimo ranai ahafanimbo himbori-memopiri.

26 Asu nimehünou hifihe afindi tüküfehüyo karabus wori kambohoani ranai fifimimayo. Raniyo nimai yipurî ranai sübüdhoe hüyo nindou karabus worambe mamarimo ahamundi fihindi sen makiaro ra fufurimarihoyo.

27 Ranîyu asu karabus hîfandarandeimbi ranai botîfi yipurî sübüdîhoai meŋgorowa hoeire haya nindou ai mbafefou yahu haya yîhîmboyuhü penau hoandarî semündü haya wandîhoarî hîfokoandîhea yahu haya ramefiyu.

28 Nga Por ai heiyuhü yahuya, “E! Se sîhafî fi yimbündamboyafî! Ro-ana muŋgu amarefî,” mehuamboyu.

29 Ranîyu karabus hîfandi-randeimbi ai nindoumbou hai sowandümo sînimbo yahu miŋgiyu hoafîyu mbura niimai worî safambe piþiyu hu Por Sairas yafandî yirîkimî hîhamîndarîyuhü piyu meŋguru.

30 Ranîyu ai ahafanîmbo sepîrimündî weindanî hüfu niimarümbou hoafîyupurühi yahuya, “Rîtiþo yimbu, ro ninî nününgundîheanda God ai wambo aboedambo-mandeandîra?” mehuamboyafanî.

31 Asu ai simborî safanîya, “Se Sisas Adükarî ranahambo anîhondümbou-ndîworanî animbo asu God ai sîhambo, sîhafî worambeahîndîbabîdî aboedambo-ndeandürümbui,” masafanî.

32 Asu ranîyo Por Sairas ai karabus hîfandi-randeimbi-mayu ranahambo nindou mamî ranî worambe manîmboei aheimbo kameihî parînerî hena Adükarîndî hoafî hoafîmefînandürî.

33 Ranîyo asu ranî nîmbokoanî karabus hîfandi-randeimbi-mayu ranai ahafanîmbo sepîrimündî mbura ahafandî masîmei ra popoaimarandî. Ranîyo asu ai ahandî fikîminîndî-babîdîmbo muŋgu hundürümayeî.

34 Ranîyu ai ahafanîmbo sepîrimündî hafu ahandî worambe niimarümbou sesi sagapîra ma-

sowasifani. Asu ai ahandi fikimnindi-babidi haponda Godindi hoafi himboriyei mburihū anihondumbo-marihindi ranimbohūnda hihif-hihifimayei.

³⁵ Raniyomo siambe hoafi himboriyomorundeimbi ai prisman bidifiri koarhoupurūhi yahomoya, “Hapoana se nindou yimbu ranahafanimbo hinngindowapira mbihafandamboane,” mehomō.

³⁶ Raniyu nindou karabusimbo hifandirandeimbi ai Porimbo hoafiyundūhi yahuya, “Hoafi himboriyomorundeimbi ai ‘hinngindowapira mbihafandamboane,’ mehomonda-mboanahi sini hoafayahapiri, nga hapoana se aboeda ngafani,” mehupiri.

³⁷ Asu Por ai prismanimbo hoafiyupurūhi yahuya, “Ro-ana Romihünd-anehi, nga ai yihohimbo ninihūmboyo hoafi himborambe nindou himboahū buburūmuni mburu, karabus worambe koamafoarūmuni. Asu rananemo haponda ngoafina yihohimbo dibo semindimuni koehefembo hohoanimoemo. Refeana wani! Nga ahamundihoari animbo sifomo sowandūmomuni koarhoumuna ngemboyehi,” masafandamboemo.

³⁸ Asu prisman ranai ahafandimayo hoafi ra hoafi himboriyomorundeimbiimbo hoafimemopuramboemo. Raniyomo asu Por Sairas ai Romihünd-anafani hoafi ra himboriyomo mburu yihimbo-memo.

³⁹ Raniyomo asu ai homombo ahafanimboya, “Karihapisi, ro hūtiyefi,” yahomo mburu moanambūhi sowapūdūmo mahomo. Asu

ranîyomo ahafanîmbo hoafi+yomopîrûhi yahomoya, “Se ngoafi nda hinîngîndine hena ngorü goanîni ngafanî?” mehomö.

⁴⁰ Ranîyafanî ai karabus worî ra hinîngîrine hena Ridiandî worîna mahafanî. Ranîhü anîhondümbö-rîhindeimbi ai mafandî-hindamboyo asu aheimbo ngusüfoambe kîkîmi-foarîneirî hena mahafanî.

17

Tesaronaika-hündî ai Por Sairasîmbo hürütümarîhüpîrî

¹ Ranîyafanî Por Sairas ai hafanî Amfiporis Aporonia ngoafi kefoene hena hafanî Tesaronaika ngoafîhü tükümeîneandî. Ranîhü Suda-yafe rotu worî mamî mafondaro.

² Ranîyu asu Por ai yaremarandî süngu Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nîmarümbö ngîmîmbo moanî nîmarîmbo si ra ai-babîdimbo Baibor-ambeahîndî hoafi ranahambo ndorîhi wataporîmbo-marîhündî.

³ Ai aheimbo Godîndîmayo hoafi ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-randühî yahuya, “Nindou God ai ahambo nîmorehî nindowenihîmbo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hinîngîmarîrî ra Krais-ani asu ai asübusî afîndî semündü haya yîfiyu mbura asükaiyu botîmefiyu,” mehu. Asükaiyu hoafi yuhü yahuya, “Sisas ndanahambo ro siheimbo hoafayahî ai Krais-ani,” mehu.

⁴ Nindou bîdîfîrî ranîhündambo ai hoafi ranahambo anîhondümbö-rîhi mburîhü, Por Sairasî-yafandî süngu mahei. Nindou bîdîfîrî Grikîhündî Godîmbo hohoanîmo parîhoreimbi

asu nîmorehî afîndî bogorîmbo-yahindeimbi ai-amboa ahafandî süngu mahei.

⁵ Ranîmboyo asu Sudahündî bîdîfirî ai ŋusüfoambe moaruwai-marapura nindou bîdîfirî funîru wakîrundeimbi maketambe manîŋgomo ranahamumbo gugurîmarüpara ai homo nindou afîndî gugurîpurî mburümbô hohoanîmo botîmarîpara ŋgoafambe ŋgînîndî hoafemo wakîmarundî. Ranîyomo asu ai Por Sairas kîkîhepîmîndî nindou afîndî burîmemo ranahamumbo sowana sepîmîndî hombohünda ahafanîmbo kokorupîrühî Sesonîndî worîna pipîna mahomo.

⁶ Nga ranîyomo ahafanîmbo hoeifepîrîkoateyomondühî-yomo, ai Sesonîyu asu anîhondümbô-rundeimbi bîdîfirî-yomo ahamumbo nindou bogorîmboyafu mamarîmo ahamumbo sowana kiafu hürüpundümo mahomo. Ai homo puküna hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou ndanai ana muŋguambo hîfî ranîhü moaruwai hohoanîmoyomo marundî ran-anemo asükai haponda ndanîhü tüküyafu anîŋgomo.

⁷ Asu Seson ai ahafanîmbo worînimareapîrî. Nga nindou muŋgu ndanai ana adükarî bogorî hondü Sisarîndî ahînümbî hohoanîmo gogonîmbo-rîheneandühî safanîya, ‘Awi nindou adükarî bogorî ŋgorü manüngu, nga ahandî ndürî Sisas-ani,’ safanî marînandî,” mehomo.

⁸ Ranîyomo ŋgoafîhündî bogorî-yomo asu nindou afîndî-yei ranai hoafî ranahambo hîmborîyei hehi afîndî hohoanîmoyeihî ŋusüfoambe moaruwai-marandürî.

9 Ranîmboemo nindou bogorî ai Sesonîyu bodîmondi-yomo ahamumbo kot pemîndomo mehomonda asu ai kaki masabupura hîniŋgîmarîpura mahomo.

Por Sairas ai Beria ŋgoafîhü mamarîfanî

10 Mami rani nîmbokoani anîhondümborîhindeimbi ai Beria ŋgoafînambo Por Sairas koamarîhehipîra mahafanî. Ai hafanî Beria ŋgoafîhü tüküyafîne mburîna Suda-yafe rotu worî mafenġoro ranambe kefoene mahüfanî.

11 Beria ŋgoafîhü Suda mamarei ahei hohoanîmo ra Tesaronaikahündî-yafe hohoanîmo ŋgasündîmareandî. Beriahündî ai Por Sairas-yafandî hoafî hîmborîyei mburîhü, asu hoafî ranahambo masahümündî. Ranîyo ai muŋguambo si maho Bukambeahî hoafî ra hoeirîhi marîhündî ahafandî hoafî ra anîhondümbayo sei hehi.

12 Ranîyei asu Sudahündî afîndî ranai hoafî ranahambo anîhondümborîmarîhindî. Asu Grikîhündî nîmorehî ndüreimbi bogorîmbo-yahindeimbi afîndî asu nindouwenihî afîndî ai hoafî ranahambo anîhondümborîmarîhindî.

13 Por ai Beriahündambo Godîndî hoafî bokarîmarîhendürî ranahambo Tesaronaikahündî Suda ai hîmborîyei hehi Beria ŋgoafîhü amboa hei tükümehindî. Ranîyo asu Tesaronaikahündî ai nindou Beriahündî-mayei ahei ŋgusüfoambe moaruwai hohoanîmo botîmarîhindürî.

14 Ranîyei asu anîhondümborîhindeimbi ai hohoanîmoyeihî seiya Porîmbo moaruwaimbo

ndihorimboyei sei hehi ahambo hoekimi koamarihedora mahanu, nga Sairas Timoti ai Beri-ahū mamarifani.

¹⁵ Raniyomo nindou bidifiri ai Por sowaründümo hou ai-babidi Atens ngoafina mahomo. Asu Por ai yahuya, “Sairas Timoti ai nimai wambo-sowana mbisini-fandamboane,” mehuamboemo asu hoafi ra sowandümo hou hihiriyafu Berianambo mahomo.

Por ai Atens ngoafihü Godindi hoafi hoafimayu

¹⁶ Por ai Atens ngoafihü Sairas asu Timoti ahafanimbo hifandapirühi nimarumbo hoeire-andane, ngoafi ranihü tikai god sisami afindi burimayo ranimbo ngusüfoambe nimbimayu.

¹⁷ Raniyu Por ai Suda-yafe rotu worambe Grikihündi bidifiri asu Suda bidifiri anihondumbo Godimbo hohoanimoyomorundeimbi ahamumbo wataporimbo-marapuri. Raniyu munguambo si maho ra nimorehi nindowenih maketambe gugureyahi nimoreiane, hu ai-babidi nimarumbo wataporiyu marandi.

¹⁸ Raniyomo Epikurian asu Stoik fifirundeimbi nindou ranai Por-babidi hoafinambo simbori-simbori-memo. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou hoafi afindeimbi ndanai nini hoafi, hoafinda yahumboyuwa?” mehomo. Asu bidifiri ai hoafiyomondühi yahomoya, “Awi, ai ndifo-yafe sisami god mam ranahambo hoafimbo yahumboani,” mehomo. Nga Por ai Sisas yifihündi botimefiyu hoafi ra

hoafi mayuwambo ranimboemo asu ai rahurai yaru hoafimemo.

¹⁹ Raniyomo ai kansir Areopagus wafuwami mafandundi ahamumbo sowana Porimbo sowaründümo mahafomo. Ai homo ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Ro simbori hoafi nda se nindou aheimbo hoafiyafi arandi ra himborimbo sefomboanefi.

²⁰ Asu ro sihafî hoafi ra himboriyefî hohu hoafi ranahandi nimindi ra fifirindihu sefomboanefî,” mehomomo.

²¹ Nga nindou Atens ngoafihü amarei anei asu ngorü ngoafihündi sühüsi Atens ngoafihü amarei anei ranai moai amuri hohoanimoeyi rihündi, nga wani. Ai ana hoafi simbori engoro ranahamboane hoafiyoyo asu himboriyoyo ranimbo yangiri hohoanimoayei.

²² Raniyu asu Por ai Areopagus wafuwami kansir-yomondi mbusümo nüngumbo hoafiyuhü yahuya, “Nindou Atensihündi, ro hoeirihandane se-ana munguambo god ranaheimbo süngufe hohoanimo-ane hohoanimo-memo.

²³ Nga ro nafina habodihühi sihei sisami god hoeimarihandüri. Asu sisami godimbo sesi sihefe randeimbi fondi mamî hoeimarihandi ranifihî se sürü papimarihündî ra yare hoafiyowohü yahoya, ‘Ndanana sisami god ro fifirifekoate-mayefî ran-ane,’ meho. Nga asu se moai ranî god ra ahambo fifirîhorî, nga se ahambo moanî hohoanimoeyi marihündî God ranahambo haponda ro hoafindahandüri samboanahi.

24 God ai hifî nafira mbura asu munḡuambo moatükunî ranîfihî nafira hinîḡḡimareanda anîḡḡo ranai Adükar-ani sünambeahî asu hifîni. Ranîmboani aiana ḡḡiri nindou ai ahei warînambo worîmbo-rîhündeimbi worî ranambe ana nîmandu, ḡḡa wani.

25 Ai moai rananî moatükunî mbonîmboramündî randî ranîmboane asu ḡḡiri nindou ahei warîna ahambo raranî-moatükunî fandîhehurî. Sapo ai-ani nindoumbo yanḡḡiri nîḡḡombo hohoanîmo, yafui asu munḡuambo ranî-moatükunî ra saimunî arandî.

26 Amoa mamî ranahandambo-hündîyo God ai nindou munḡua sirî nafîmarandî munḡuambo hifîhü nîḡḡombohünda. Asu ai ahandîhoarî horombo nindou ranîhü nîḡḡombo asu hifî yüpupui kîkîre hinîḡḡimareandî.

27 God ai yare hinîḡḡire hayambo hohoanîmoyuhü yahuya, 'Ranîhü dîboadimbo anîmbo asu ai wambo ro anîmboahî ra kokombrîhündîr-amboane,' mehu. Ranîmbohündambo anîmbo nindou ai God nahi anḡḡu ranahambo kokondîhorî hoeindohorî-mboyei. ḡḡa God ai mamamî sîhefîmbo sowahî anḡḡunîyupoanî.

28 Sîhirî ai-dîbo yanḡḡiri anîmboefî, ai-dîbo ahahabodefi asu ai-dîbo-aneffî anîboadeffî. Rahurai-ane sîhei herü fîfirundeimbî bîdîfirî ai yaru hoafîyomondühî yahomoya, 'Sîhir-amboani Godîndî nîmor-aneffî anîmboefî,' mehomo.

29 Sîhirî Godîndî nîmor-aneffî asu ḡḡiri sîhirî randîhu hohoanîmondefühîya, God ai gor, sirfa kapa, nîmoei ranî sîsamîyu

mbisefi. Asu ngiri hohoanimo-ndefühiya, God moani sihefihoari hohoanimoyefi hohu sihefi war+nambo naf+mar+hur-ane mbisefi, nga yowani. God ai-ana gor, sirfa kapa, ni+moei rani sisamiyupoani.

³⁰ Horombo nindou ai Godimbo fifirifikoate-mayeiamboyu rasimboani ai moai aheimbo nginindirandüri. Nga hapondanambe ai munguambo nindou munguambo hifihü ranaheimbo yahuya, 'Se sihei hohoanimo moaruwai daboadanambo-ndihi hehi wandi hohoanimo süngundihindi,' mehu.

³¹ Nga asu ai mam+ sihi di+bon+yu hin+ngimareandi si ranambe ai mbumundi hohoanimo süngundeandühi ahei hohoanimo rani simogodühi munguambo nindou yibobo-ndeandür+mbui. Nga ai nindou mam+ rani+moatükuni ra hifand+imbohünda hin+ngirir+imboani. Nindou ra yifimayuwa God ai honguambeahindi bot+mariri ranani, nga ranahambo animbo sihiri anihondümbo-ndihur+imboane," mehu.

³² Nindou bidifiri ai nindou yifihündi yangrifembo hoafi ra himbor+yomo houmbo-yomo asu ai ahambo si+indi hoafi+maruri. Nga bidifiri ai hoafiyomondühi yahomoya, "Asükaindefi rani+moatükuni ranahambo sihafi hoafi himbor+info," mehomondo.

³³ Asu Por ai kansiri-yomondi watapori yare hin+ngireapuri haya mahu.

³⁴ Nindou bidifiri ai ahambo süngur+horühi hoafi ranahambo anihondümbo-mar+hindi. Nindou mam+ ahandi ndür+ Dionisius Areopagus+hündi ai kansir+imbofi mamaru. Asu

nîmorehî ahandî ndürî Damaris ai-amboanî anîhondümbö-mareanda asu nindou bîdîfîrîyei hoafî ranahambo anîhondümbö-marîhindî.

18

Por Korin ŋgoafîhü amaru

¹ Süŋgunambo Por ai Atens ŋgoafî hîningîre haya Korin ŋgoafîna mahu.

² Ranîhü ai Sudahündî mamî ahandî ndürî Akwira hoeimarirî. Aiana Pondus-hündîyu. Nindou ranîyu ai ahandî nîmorehî Prisira-dîbo Itari hîfî hîningîrîne hena asu Korinîna mahafe. Nindou mamî Rom ŋgoafîhü adükari bogorîmbofi nîmarümbî ahandî ndürî Krodius ai Sudahündî nindou muŋgu aheimbo yahuya, “Se Rom ŋgoafî nda hîningîndîhi hehimbo ŋgorü hîfîna-ndahindî,” mehuamboyafe ai Korinînambo mahafe. Ranîyu asu Por ai ahafembo ranîhü hoeifepîrimbo mahu.

³ Nindou yimbu ranai Por-babîdî mamî ranî ratüpurî ra ratüpurîyei rîhündeimbi wamboyu Por ai, ai-dîbo nüŋgumbo serî worî kakîyei marîhündî.

⁴ Muŋguambo moanî ŋgoafîmbo nîmarîmbo si Por ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nüŋgumbo Sudahündî nindou ranaheimbo wataporîyu marandî. Nindou Sudahündî asu Grikîhündî aheimboya ahei ŋgusüfoambe botîndîheiranî asu Sisasîmbo anîhondümbö-mbîrîhinda yahuhayamboyu hüfu hoafîmendürî.

⁵ Sairas asu Timoti ai Masadonia hîfî ra hîningîrîne hena Korin ŋgoafîna kosafandanî Por ai Sudahündî ranaheimbo aboedî hoafî

yamundeandürühi manüngu. Ai Suda-mayei aheimbo anihondümbö hoafiyundürühi yahuya, “Sisas ana nindou God ai nindou aboedambofembo kafoariri hiniŋgimarir-ani,” mehu.

⁶ Nga ai ahandi hoafi ra sahümündi pirühi mburühi asu ahambo tirifoariori hoafimehüdo. Ranüyu asu Por ai ahandi hoeari fihiñdi düdübudü püpürüfi-foareandühi simbori hoafiyundürühi yahuya, “Se hoafi ra himborikoate-yehi awararihindi ana, ro hütiriharüpoani, nga sheihoar-anei. Nga haponda ndühünda ro-ana sheimbo hiniŋgindihearü hehea asu nindou shefi ndifo sowana, ngamboyahi,” mehu.

⁷ Ranüyu asu ai rotu wori ra hiniŋgire haya wori akimi Titius Sastusindi worina mahu. Nindou ranai ana Suda-yafe ndifoyu, nga asu Godindi hoafi süngure randeimbiyu.

⁸ Suda-yafe rotu wori hifanda-randeimbi ahandi ndüri Krispusüyu asu ahandi fikiminiñdi-yehi ai Adükariñbö anihondümbö-mariori. Asu nindou afindi Korin ngoafihündi ranai Porindi hoafi ra himboriyehi mburühi anihondümbö-marihinda aheimbo hundürümarandüri.

⁹ Por ai mamü nimbokoani ranipoaniñbö moatükuni yafogoadnambo nahurai hoeireandane, God ai hoafiyundühi yahuya, “Se yihimbo-ndamboyafi, nga hoafindafi ndandi.

¹⁰ Nga ro se-diñbö nimboamboanahi ranimboane asu sihambo nindou ŋgorü ai ŋgiri moaruwaimbo-ndeanini. Nga wandi nendi afindi ai adükari ngoafi ndaniñbü

nîmandeimboyei,” mehu.

11 Ranîmboyu Por ai mamî himbanî asu 6 amoamo ranîhü nüngumbo Godîndî hoafî aheimbo yamundeandürî marandî.

12 Gario ai Akaia-yomondî gafman bogorîmbofi nüngumbeahîyo asu Suda ai mamîhüyafu mburümbö Porîmbo ngîndîmarurî. Ranîyomo ai ahambo sowaründümo hoafî dîdîboadofe worîna mahomo.

13 Ai yahomoya, “Nindou ndanai ana nîmorehî nindouwenihî aheimbo Godîmbo hohoanîmombo ra ranîpoanîmbo yamundeandürühani asu ai ahînümbî hohoanîmo hîfînambo-mareandî,” mehomo.

14 Por ai sîmborî ahamumbo hoafîyupurîmbo yahuhayamboyusî, nga Gario ai Sudambo hoafîyupurühî yahuya, “Nindou ndanai sîhefî gafmanî-yafe hohoanîmo ra hîfînamboreandühî moaruwai hohoanîmombei-mbonana ro sîhamundî hoafî ra himborîya.

15 Nga Suda se-ana sîhamundî hoafî, ndürî asu sîhamundî hohoanîmo ranîmboanemo se wambo sîfomo düduefundîrî, nga ambe, ranî-moatükunî ana sîhamundîhoarî ngomo dîdîboadondundî. Ro-ana yahurai hoafî himborîyo mburîmbo yîbobofembo-yahîpoanî, nga wanî,” mehu.

16 Ranîyu asu ai ahamumbo hoafî dîdîboadofe worî ranambeahîndî koamarîhepurî.

17 Ranîyomo nindou bîdîfîrî ai nindou ahandî ndürî Sostenis, Suda-yomondî rotu worî hîfanda-randeimbi bogorî, ranahambo kîkîhîrundümo mburu hoafî dîdîboadofe worî ranî hanğîfoanî

harimemondo. Nga asu Gario ai moai rani-moatükunî ranahambo afîndî hohoanîmoyu, nga wanî.

Por Andiok ngoafîna hîhîrîfi mahüfu

18 Por ai Korin ngoafîhü afîndî si nünġu mbura asu ai anîhondumbo-rîhindeimbi aheimbo hînîngîreandürî haya Senkrianambo mahu. Raniyo Prisira asu Akwira ai Porîndî süngü mahafe. Horombo Por ai Godîmbo hoafîyunduhü yahuya ro mamî moatükunî randîheamboyahî mehu. Raniambo nafuimbohünda ai ahandî mbiro ra tüpurîmarandî. Raniyei asu ai Sirianambo sipambe farîyahi hehi mahei.

19 Ai hei Efesus ngoafîhü tüküyahi mburîhümboyei asu ranîhü Prisira Akwira hînîngîreapîrî haya ai yangîrî Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nünġumbo Godîndî hoafî ai-babîdîmbo wataporîmayu.

20 Raniyomo asu ai ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Awi se ndanîhü gedühi nîmbafi,” mehomondo, nga “Ngîrîndahi,” mehu.

21 Asükaiyu ahamumbo hînîngîfepurîmbo yangîrî hoafîyupurühi yahuya, “God ai yifirayu ana, awi ro asükainda hîhîrîndahe dîdîmboyahî,” mehu. Raniyu asu ai sipambe farîfi mbura Efesus ngoafî hînîngîre haya mahu.

22 Raniyo asu sip ai ho Sisaria ngoafîhü tüküme Feyo-wamboyu asu Por ai kusîfoai

haya hafu Serusarem ngoafihü anihondümborihindeimbimbo hihfirirü haya Andiokinambo mahanu.

Aporos ai Godindî hoafi Efesus ngoafihü hoafimayu

²³ Ranïyu asu Por ai Andiok ngoafihü gedühi nüngu mburamboyu Garesia asu Frisia-yafeambe ngoafi daburî wakireandühi ranihü Sisasimbo anihondümborihindeimbî amarei aheimbo kikimi-foefendürimbo mahu.

²⁴ Nindou mamî, ahandî ndürî Aporos Sudahündî, Areksandria ngoafihündî Efesus ngoafihü manüngu. Nindou ai-ana hoafi aboedî hoafiyu-randeimbî asu Godindî hoafi ra aboedî hamindî ndore fifireandeimbïyu.

²⁵ Horombo ahambo Adükarimbo süngufi hombo ranî hohoanimo ra yamundi-marîhorane. Ranïyu asu ai ngusüfoambe botireirühi nimorehî nindowenihî ranaheimbo hoafi aboedî sagadürühi Sisas ai nindou God koamafoarirî ranahambo wudipoapore hoafiyundürî marandî. Nga ai moai Sisasindî hoafi aboedî mungua fifireandî, nga Son hundürü-marandürî ranahambo yangirî fifirimareandî.

²⁶ Asu ai hüfu Suda-yafe rotu worambe kefuai nüngumbo yihimbokoate piyu haya Godindî hoafi hoafimayundürî. Prisira asu Akwira ai ahandî hoafi himboriyafe hena ahambo sowarindife hüfe ahafe worambe Godimbo süngufimbo hohoanimo ra ndorine hoafimefinando.

²⁷ Ranïyu asükai Aporos ai Akaia-yafe hifina nga yahu haya ramefiyu-wamboyei,

Efesusîhündî ai ahambo farîhehorî hehi Aporos ai tükündîfiyuanî ndahorîmîndei sei hehi Godîndî hoafi süngurîhi-ndeimbîmbo pas sürü papîmarîhündî. Ranîyu Aporos ai hu Akaia hîfambe tüküfi mbura asu nindou ranîhünda God ai aheimbo hîpoambo-mareandüra anîhondümbö-marîhindî ranaheimbo afîndîmbo aboedî mafarîhendürî.

²⁸ Ai Suda-babîdî sîmborî-sîmborîyuhî ndore hoafîyuhü ahei hoafî hîfînambo-mareandî nîmorehî nindowenihî-yafe hîmboahü. Ai Godîndî Bukambe hoafî ranînambo Sisas ra God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hînîngîmarîrî-ani yahu hoafîyuhü nafuimayundürî.

19

Por ai Efesus ngoafîhü ratüpurîmayu

¹ Aporos ai Korin ngoafîhü nûnguambe Por ai hîfî wafuambe ngoafî adaburo ra hoahoangu hu Efesus ngoafîhü tüküfi Sonîmbo süngururû-rundeimbî hoeimareapurî.

² Asu ai ahamumbo dudufipurühî yahuya, “Se Godîmbo anîhondümbö-rîwuranî ahandî Yifiafî Aboedî sîhamundî wamî kosowai waniyo?” mehuamboemo. Asu ai sîmborî ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Yifiafî Aboedî ra ro moai hîmborîyefî,” mehomondoamboyu.

³ Ai yahuya, “Nînî süngure hayamboyu sîhamumbo hundürü-marapura?” mehuamboemo. Asu ai ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Sonîndî sünguyo hundürü-maramunî,” mehomondamboyu.

4 Por ai hoafi+yuhü yahuya, “Son+ndî hundürü ranana nindou ai moaruwai hohoanîmo daboadanambofe hefembo aboedî hohoanîmo süngufembo-hündamboane. Ranîyu asu ai nindou Israerî+hündî ranaheimbo hoafi+yundürühî yahuya, ‘Se nindou wandî süngu tükefiyu ranahambo anîhondümbo-ndîhorî. Nindou ranana Sisas-ani,’ mehu.

5 Son+mbö süngururü-rundeimbî ai hoafi ra hîmborî+yomo houmbo Adükarî Sisasîndî ndürînambo hundürü-memo.

6 Ranîyu Por ai ahamundî+wamî warî manande-apuramboemo Yifiafi Aboedî ranai ahamundî wamî kosîwohü ranîpoanîmbo hoafi+nambo wataporî-yomondühî Godîndî hoafi hoafi+yomo-rundeimbî nahurai hoafi+memo.

7 Ramefundî ranana 12 nindou-yomo.

8 Ngîmî amoamo Por ai Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nüngumbo yîhîmbokoate hoafi+yu marandî. Ai aheimboya, God ngî+nîndî hîfandarandî ranahambo anîhondümbo-mbî+rîhinda yahuhayamboyu wataporîmborarü marandî.

9 Nga nindou bîdîfîrî ai ahei hohoanîmo tapîhamî-randürühî anîhondümbofe-koateyeihî Sisasîndî nafî ranahambo nindou hîmboahü moaruwai hoafi+mayeri. Ranîyu asu Por ai aheimbo ranîhü hînîngîrearü haya, Sisasîmbo süngururü-rundeimbîmbo sepurümündî haya hu Tiranusîndî yamundîfe worambe muñguambo si wataporîmbora marandî.

10 Ranî-moatükunî ra yimbu hîmbanî yare marandamboyei Sudahündî asu Grikî+hündî muñguambo Esia hîfîhü amarei, ai Adükarîndî

hoafi ra himborimayei.

Skefandi nindouwenihî nimorî

¹¹ God ai ranipoanimbo hepünifeimbi moatükunî Porîndî warisüngu yare marandî.

¹² Ranîyo nindou bîdîfirî ai yikunîmî gedühefe hoearî asu güdife hoearî ra Porîndî fi sündiandeimbi sahümündi hei nindou anğünümboyeimbi aheiwamî manandîhinda ahei anğünü ranai munğuyowohü moaruwai nendî ranai hinîngî-rîhindürî hehi mahei.

¹³ Nga Sudahündî bîdîfirî ai hoahoangomo wakîrundühi moaruwai nendî nindou fiambeahîndî ranipoanimbo ngîndîna raguanaboru marundî. Ai moaruwai nendî hefoefembohünda Sisasîndî ndürîna yaru hoeimarundî. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Por Sisasîndî hoafi hoafiyu marandî ranahandî ndürî ranînambo ro siheimbo anîhondümboanefî hoafayefî, nga se nindou ranaheimbo hinîngî-rîhindürî,” mehomomo.

¹⁴ Nindou mamî Sudahündî Godîmbo sesi sihai-randeimbi bogorî ahandî ndürî Skefa. Ahandî nimorî 7-yomo ai ranî-moatükunî ra ratüpurîyomo marundî.

¹⁵ Nga asu mamî sihî moaruwai nendî ranai hoafiyopurühi yahoya, “Ro Sisasîmbo fîfirîhinî asu Porîmbo fîfirîhinî, nga se didemoa?” mehopurî.

¹⁶ Ranîyu asu nindou mamî ahandî fiambe moaruwai nendî nîmarümbî-mayu ranai ahamundî wamî horîpîrîhoei piyuhü bubuhaimepura ai horî kapehü ahandî worambeahîndî safî yangîrî mafefoundî.

17 Nindou munğu Sudahündî asu Grikîhündî Efesus ŋgoafîhü mamarei ranai hoafî ra hîmborîyei hehi, yîhîmboyeihî Adükarî Sisasîmbo adükar-ani masei.

18 Ranîyei asu Sisasîmbo anîhondümborîhoreimbî ai nindou hîmboahü tüküyahi moaruwai moatükunî ratüpurîyei marîhündî ranahambo weindahî hoafîmayei.

19 Hîmoarokoru-rundeimbî bîdîfirî ranai ahei buk ranîpoanîmbo hîmoarokombo hoafî ranambe engoro ra mamambe-mamamberühi sahümündi hei nindou-yei hîmboahü fufusîmarîhindî. Horombo buk masahümündi kaki ra tapuiyei heimbo 50,000 kaki fihîyo masahümündi.

20 Ranî hohoanîmo ranînamboyo Adükarîndî hoafî ranai ŋgînîndî tüküfehü munğuambo hîfî yaŋgorî wakîmareandî.

Efesus ai Porîmbo hîmbosî papîmarîhorî

21 Ranî-moatükunî ranai ramefeyo-wamboyu Por ai hohoanîmoyuhü yahuya, ro Masedonia asu Grik hîfî, ŋgasündî-heapîrî mbundîha sipambe fandahe hehea Serusaremînambo, ŋgamboyahî mehu. Ai yahuya, “Ranî nafî boatei ŋga heheambo anîmbo, asu ŋga Rom ŋgoafî hoeindîhea,” mehu.

22 Ranîyu ahambo farîhenerî-rînandeimbî, Timoti asu Irastusîmbo Masedonianambo koarîhepîra ai-boatei mahafanda, asu ai Esia hîfîhü akîdou gedühi safî manüŋgu.

23 Ranî-sîmboanî Efesus ŋgoafîhü Sisasîndî hohoanîmo ranahambo hümbö hoafînambo sîmborî-sîmborîmayei.

24 Nindou mamî Demitrius ai sirfanambo munḡuambo sîsamî nafîra randeimb-ani. Ranîyu ranî-moatükunî-nambo tîkai god sîsamî Atemisîndî rotu worî nafîramarandî. Asu sîsamî nafîru rundeimbî ai ranîfihî kaki afîndî sowandümo marundî.*

25 Ranîyu Demitrius ai sîsamî nafîru-rundeimbî-yomo asu nindou amurî munḡu sîmogodî ratüpurî, ratüpurî-yomorundeimbî ahamumbo gugureapurî haya hoafîyupurühî yahuya, “Wai, se fîfîrarundî sîhefî ratüpurî ndanamboane kaki ra tükefeyo.

26 Sîhamundîhoarî se hoeirundî asu hîmborîyomo nîne-moatükunî Por ratüpurîmayu ra. Ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Sîsamî god warînambo ratüpurîyo-weimbîhündî ana god hondüyopoanî,’ yahu arandî. Nindou afîndî ranaheimbo gugurearü haya hohoanîmo ḡgorü süḡguarearü marandî ra Efesus hîfîhündî yangîrî randürîpoanî, ḡḡa bîdîfîrî munḡu Esia hîfîhündî kameihî randürî.

27 Porîndî hoafî ranambo ana sîhefî kaki semîndîmbo ratüpurî ra moaruwai-ane mbîseimboyei. Ranî yangîrîyopoanî, ḡḡa sîsamî god rehî Atemisîndî worî ra nindouyei hîmboahü moaruwai hîmbondîmboe. Asu ahandî ndürî adükarî ra hîfînambo-ndeamboe. Sapo nindou afîndî Esia hîfîhü asu munḡuamho hîfîhü ahambo dîdîbafîyahindo arîhündî,” mehu.

28 Ranî hoafî ra hîmborîyei hehi nindou ranai

---

* **19:24:** Artemis ai tîkai god sîsamî nîmoreh-ane. Ahandî rotu worî adükarî Efesus ḡḡoafîhü mafondaro, ḡḡa munḡu ai worî ranahambo aboedî saf-ane masei.

nginindiyehî puküna seiya “Efesusi-yafe Atems ana Adükar-ane!” masei.

²⁹ Ranıyo hoafi ra adükari ngoafi Efesusühi mahoamboyo nindou ranai muᅅgumbo hoafi warapomayei. Ranıyomo bîdîfirî ai Masedoniahündî Gaius asu Aristakusimbo kiafu hürîpîndîmo ahei gugurîhi nîmarei rîhündanambo mahomo. Nindou yimbu ra Porbabîdî hahabodîfani rînandeimbîyafani.

³⁰ Ranıyu Por ai nindou afîndî ahei mbusümo nga mehuamboemo asu süᅅgururü-rundeimbî bîdîfirî ai ranambe hombo yowanî mehomondo.

³¹ Porîndî ᅅᅅunîndî Esia hîfîhündî, gafman bogorî ai-amboanî hoafiyomo koarîhoemondühi yahomoya, “Ambe, se gugurîfe wataporîyorambo ranambe hopoanî,” mehomo.

³² Nindou afîndî ai mamîkarî hohoanîmoyehî nîᅅᅅᅅᅅᅅ-yefühiyefî masei. Bîdîfirî ai ᅅᅅorü-moatükunî hoafiyeyiane, asu bîdîfirî ai ᅅᅅorü-moatükunîmbo hoafîmayei. Nga nindou afîndî nîmboeyei muᅅᅅu mafandîhindî ra ai moai fîfirîhindî.

³³ Ranıyomo Sudahündî bîdîfirî ai Areksandambo ahei hîmboahü nîᅅᅅᅅᅅᅅhorî hei hîᅅᅅᅅᅅᅅmarîhora manüᅅᅅu. Ranıyo nindou bîdîfirî ai hoeirüwurü houmbo moaruwai hohoanîmo nîᅅᅅᅅᅅᅅhümbai mehomo. Ranıyu Sudambo fehefendürîmbo hündâ ai warî nîmoamo-mareandî hoafi kîkîmbîrîhümündia yahu haya.

³⁴ Nga ai Sudahündî-mayuwa ahambo fîfirîhorî ranıyeyî puküna yimbu awa mamî afîndî hoafiyehî seiya, “Efesus-yafe Atems ana

adükar-ane,” masei.

³⁵ Raniyu asu Efesus-yafe kuskus ai ahei hoafi gobadihendürühi yahuya, “Efesusihündi se himboriyei. Muŋguambo ai fifirihindi nimoei sisami Atemis sünambeahindi piyo haya makoso asu ahandi hoafiyorambo wori Efesus ŋgoafi ra ai hifandarandi.

³⁶ Nindou mamî ai-amboani ŋgiri hoafi ndanahambo tikai-ane mbüsu. Nga ranimbo-hündambo-animbo se sihei hoafi ra kikiñdihümündi. Nga se awi ranahambo hohoanimokoate-yirünimbo randihimboyei.

³⁷ Asu se nindou yimbu ndanahafanimbo sahüpirimündi masühüsi. Nga asu ai moai nini-moatükuni sisami godindi worambeahi hühbühüniyafani asu wori moaruwaimborineandi. Asu moai ai nimorehi god sihefi ranahambo tirifoefe hoafi, hoafiyafani.

³⁸ Nga asu Demitrius ai ahandi mamî ratüpuriyomo-rundeimbi babidimbo ahamundi hoafi eŋgoro ranana awi ŋgorü-simboani ranipoanimbo animbo fifirifemboane. Asu bogori gafman ai nimarimo-mboanemo, nga ai animbo hoafi ranahambo fifirindumboemo.

³⁹ Nga sihamundi hoafi ra yagodowanî ana, mamî wataporambe animbo ranahambo anihondü wataporimbo-mboane.

⁴⁰ Haponda sihiri hoafi afindi ndahumi-ndemboyefi, nimboe sihiri ndani sihi simbori hoafimayefi ranimbohünda. Ranahandi nimindiñdihündi ana moai hoafi yangoro, nga moaniyefi simbori hoafimayefi. Nga sihefi gugurife moaruwai ranahambo düduwehimuni

ana, asu anikiri simbori hoafi mandefi,” mehu.

⁴¹ Ai yare hoafiyundüri mburamboyu asu koamarheira bukürümehindi.

20

Por ai Masedonia asu Grik hifina mahu

¹ Süngunambo hoafi afindi-afindimayei ranai ho sisihi-mareandamboyu, Por ai Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi gugureandüri haya ngusüfoambe nginiramindüri mbura asürahini-mareandüri. Raniyu asu ai yare hini ngirearü haya Masedonia hifina mahu.

²⁻³ Raniyu ai rani hifambe huhü Sisasimbo süngurihindeimbi afindi ranaheimbo ngusüfoambe nginindi kürihi hohoanimo-mbeyeia yahuhaya hoafimeindüri. Raniyu asu Masedonia hifi hini ngire haya Grik hifihü tüküfi ngimi amoamo manüngu. Raniyu süngunambo ai Siria hifina sipambe hombo hohoanimo-mayuwanboemo, Suda ai ahambo hifokoeffimbo yahomo houmbo hoafi fimaründümo. Ranimboyu asu asukai hihirife hefe Masedonianambo hombo hohoanimo-mayu.

⁴ Asu Sopater, Pirasindi nimori, Beria ngoafihündi ai Por-dibo mahüfu. Raniyo Tesaronaikahündi Aristarkus Sekundus yafani, Gaius, Derbe-hündiyu, Timotiyu asu Tikikus, Trofimus Esia hifihündi-yafani ai mungu Porbabidi mahifomo.

⁵ Mungu ai-boatei hifomo Troas ngoafihü nimarimo yihoeffimbo himbomemo.

6 Ranîyefî Suda ai Bret yisîkoate sesîmbo si ranai munğumayowamboyo Firipai nğoafîhündî sipambe farîyahu hohu hondahüfeimbî siyefî mburîhu hefî Troas nğoafîhü ahamumbo sowahî tükümehundî. Ranîyefî Troas nğoafîhü 7 si marefî.

Por ai Yutikusîmbo yîfîhündî botîmarîrî

7 Ranîyefî asu Sande Adükarîndî sesi, sesîmbohünda gugurîmehundî. Ranîyu Por ai sümbo nafî hîmbowambo nindou afîndî ranaheimbo gedühî wataporîyu humbo nîmbî mbusümondühî tükümefiyu.

8 Worî ro nîmarefî wataporîyefeimbî ranambe nîmoamo yibadîwamî ram afîndî siyowohü hanğîfoanî burîmayo.

9 Nindou hoarîfî mamî ahandî ndürî Yutikus ranai nafîtambe karîhoemo hînîngîmarundî ranîwamî mamaru. Por ai hoafîmayu hoanğumboyu Yutikus ai yapombo hoafînambo kümeru. Ranîwamî yapombofi nîmarühündamboyu fîmaramündu yanğîrî hanü ngîmî yibadî nğasünde haya hîfîrî pîmayu. Bîdîfîrî ai hanîmo sowaründîmondane, ai nîmoko meñguru.

10 Ranîyu Por ai hanü ahandî fi kameihî amofi hanühüyu wagîdîrümündühî hoafîyundürühî yahuya, “Se awi nğusüfo kîkîboadîhindühî afîndî hohoanîmo-ndeimboyei, nğa nindou ndanana yanğîr-ani,” mehu.

11 Refî mburamboyu asükaiyu nîmoamo farîfi hafu bret hîfîrîre mbura masahüsi. Ai aheimbo gedühî wataporîmbo-randürî

mbura süngunambo siambe hüfihamindi masüfuwamboyu hiniŋgirearü haya mahu.

¹² Yutikus ai yifihöndi yangiri mefiyu-wamboyei asu ai ahambo ngoafina sahorimindei hei ŋgüsüfoambe aboedi kürihi hehimbo mamarei.

Por Troas ngoafi hiniŋgire haya Miretusinambo mahu

¹³ Nga ro-boatei sipambe fariyahu hohu Asos ngoafihü Porimbo fihimüdi hefe hombohünda mahefi. Ai hifi nafi huhü hoafiyumunühi randafundi mehumunamboye fi ahambo nafini fihimindimbo mahefi.

¹⁴ Raniyu asu Por ai yihoe fimbo Asos ngoafihü süfu mbureamunü haya, asu sipambe sahuriminde fi hohu, Mitirini ngoafinambo mahefi.

¹⁵ Raniye fi sipambe fariyahu hohu Mitirini ngoafihündi hefimbo siambe Kios airanikimi tükümehündi. Apoefi simayowamboye fi asu siambe Samos airan tüküyahu mburühu asükai ŋgorü sihi Meretus ngoafihü tükümehündi.

¹⁶ Por ai Efesus ngoafi ŋgasündife hefe Esia hifihöndi gedühi hifo niŋgombo moei yahuhayamboyu hohoanmomayu. Ai nimehünou Serusaremnambo hifo ahei hihifi-hihifimbo si Pendikos tüküfemboayo ra hoeifemboyu hohoanmomayu.

Por ai nindou bogori Efesusihündi ahamumbo asürahinire hiniŋgimareapuri

¹⁷ Por ai Miretus ngoafihü tüküfi nimarümboyu Efesus ngoafinambo hoafi koamarihendi

Kraisîndî nendîmbo hifandu-rundeimbîmbo ai sîfomonda hoeindîheapurî yahuhaya.

¹⁸ Ai sîfomo tükümefundamboyu hoafiyupurühi yahuya, “Ro boatei tüküyahe Esia hîfîhü nîmboambo asu munguambo si se-babîdî animboahi nîni-moatükuniyo ramarîheandî ra sîhamundîhoari se fîfirumboanemo.

¹⁹ Rani-sîmboani Suda ai wambo moaruwaimbo-fendîrîmbo hoafî fîmarîndümonda, ranîyo asu afîndî hohoanîmoyahühi aranîmbo yangîrîmayahi. Ro wandî fi hîfînambo-rîheandühi Adükariîndî ratüpurî ranî yangîrî sahamîndî manîmboahi.

²⁰ Se fîfirundi ro sîhamumbo farîhefepurîmbo aboedî hoafî bokarîhefembo moai awi sahi, nga nindou afîndî hîmboahü asu sîhamundî mamî worambe yamundîheapurî marîhand-ane.

²¹ Ro Suda, Grik yîboboambo ahîni hoafiyahîndurühi sahiya, ‘Se sîhei hohoanîmo moaruwai hîniîngîndîhi hehi Godîmbo hohoanîmondei asu Sîsas sîhefî Adükari ranahambo anîhondümbö-ndîhorî,’ sa marîhandî.

²² Nga hapoana Yîfiafi Aboedî ranai wambo koamarîhendîra Serusaremînambo ahühi, nga ro ranîhü ngühanî nîni-moatükunî wambo tüküfemboayo ra ro moai fîfirîheandî.

²³ Nga ro rarîhe fîfirîheandî, Yîfiafi Aboedî ai mamamî ngoafîhü tüküyaheandani wambo hoafiyondîrîhü yahoya, ‘Se hîbadambo ngafi, nga karabusîndafo nîmborî afîndî ndowandîfî ndamboyafi,’ yaho arandî.

²⁴ Nga ro moai wandî fimbo adükari moatükun-ane sahi. Nga Adükari Sîsas ai wambo ratüpurî

asendi ra tiŋiriŋfoyo ho moendiŋfembo saheheam-boanahi hohoaniŋmoayahi. Wandı ratüpur-ane nda, God ai nindou moani hiŋpoamboreandüri arandi raninambo aboedi hoafi ranahambo anihondumbo hoafindamboyahi.

25 Horombo ro sihamundiŋmbusümo hahabodühi God ŋŋinindiŋhiŋfandarandi ranahambo hoafiya marihandi. Nga haponda ro fiŋiriheandi süngunambo ana se muŋguambo ŋŋiri wandı ŋgusumboari asükaindimohoeindundi.

26 Ranimboanahi haponda ro sihamumbo anihondumbo hoafehapuri. Sihamundiŋmbusümo nindou mamı ai awararihoayu ana, ro hütirühünipoani.

27 Ro moai Godındi hohoaniŋmo muŋguambo sihamumbo ranahambo hoafimbohünda mbosiyahi.

28 Se sihamundihoari asu muŋguambo Godındi nendi amboa wudıpoapondü hiŋbadündüri. Yifiafi Aboedi ai aheimbo hiŋbadıyondüriŋrambo kafaore hiŋiŋŋimareapuri. Se Godındi nendi hiŋbadündüri sipsip hiŋfandiŋra-randeimbı nou. Nga aheimbo ahandi horina pemıyu haya masemündündüri.

29 Ro fiŋiriheamboanahi, sihamumbo hiŋiŋŋiriheapuri hehea ahabi ana, wosıhoafi hoafeimbı nendi ai niŋmambeahındi yafori nahurai tükündahi sihamundiŋmbusümo niŋmboeimbo sipsip ra moaruwaimbo-ndihindüriŋmboyei.

30 Asu nindou bodımondı siheiambeahındi aniŋmbo bogoriŋmbondafu niŋgomboemo. Ai aniŋmbo Sisasiŋdi süngurihiŋndeimbımbo ahamundi süngu hombohünda tikai hoafi

yamundundüra asu ai ahamundi süngu
 ŋeimboyei.

³¹ Ranimbo-hündambo animbo se hîbadumbo
 niŋgomo! Nga se ranimbo ndondu fifirîndundi.
 Ngîmî hîmbanî maho ra nîmbî-nîmbîsi ro
 aranî kapehü moai mamamî sîhamumbo ahînî
 hoafimbo mbosiyahî.

³² Asu haponda ro sîhamumbo Godîndî
 warîwamî hîniŋgarîheapurî asu se
 ahandî hîpoambofe hoafî ranahambo
 hohoanîmondîmo. Hoafî rananimbo
 sîhamumbo ŋgîniîndamîndî-purîmboe asu
 muŋguambo aboedî-moatükunî God ai nindou
 wandanei mehu ranaheimbo dagadürümbui.

³³ Ro-ana moai nindou ŋgoründî gor, kaki,
 hoearî napo ranimbo hohoanîrîhe rîhandî.

³⁴ Se sîhamundîhoarî yaru fifirundî, ro
 wandîhoarî wandî warînambo ratüpurîmayahî
 ra nîne-moatükunî ro mbonimbo-rîhamîndîhühî
 wandî fi farîhehe-rîhandîhümbö asu nindou
 ro-dîbo niŋgomondeimbî ranahamumbo
 farîheheapurî marîhandî.

³⁵ Ro raranî ratüpurî, ratüpurîyahühî
 sîhamumbo rarîhe nafuimehapurî nindou
 düdi ai fi ŋgîniîndîkoate ranaheimbo fandîhe-
 hurîmboane. Adükarî Sisas ai yare hoafîyuhü
 yahuya, 'Nindou ai ŋgorümbo raranî
 napo segodombo hîhîfi-hîhîfayu ana, asu
 nindou ai napo semîndîmbo hîhîfi-hîhîfi
 ŋgasündeamboane,' mehu ranahambo sîhîrî
 ndondîhu fifirîndîhumboane," Por ra mehu.

³⁶ Por ai ahamumbo ranî hoafî ra hoafîyupurî
 mburamboyu, asu nindou bogorî-memo ranî-

babîdîmbo yimîndîho pusîre nîmarûmbo
Godîmbo didîbafîmefiyu.

³⁷ Ranîyomo asu ai munḡuambo arasîranî-
yomondûhî-yomo Porîmbo mburündümo
houmbo wakîkîhîmarûwuri.

³⁸ Ranîyu Por ai hoafîyupurûhî yahuya,
“Hapondanî ana se ḡgîrî kaindîmo wandî
ḡgusûmboarî hoeindundî,” mehuamboyo-
mo, asu ai ranîmbo ḡgusûfo afîndî kürundûhî
hîpoambo-marûwuri. Ranîyomo asu ai ahambo
sip sowanambo koakomarûrî hanîmo.

21

Por ai Serusaremînambo mahu

¹ Ranîhû Efesusîhündî hîfandî-rundeimbî
hînîḡgîrîhupurî mburîhu sipambe farîyahu
hohu refe ho refe ho rakoate Kos airanîna
mahefî. Ranîhûnda simayowa Rodes airanîna
hefî mburîhu asûkai hefî adûkarî ḡgoafî
Patarahû tükûmehundî.

² Ranîhû tükûyahundane, sip mamî ranai
Finisia hîfîna hombo yahohaya ramefeyo-
wamboye-ye-ye hefî hoeirîhu hohu ranambe farîyahu
hohu mahefî.

³ Mamî hefî Saiprus airan hoeirîhu hohu warî
kadûdanî hefî hohu Siria hîfînambo mahefî.
Ranîyefî asu hefî Tair ḡgoafîhû tükûmehundî sip
ai ranîhû napo mbahîbadî-foefembomayowa.

⁴ Ranîhû hefî nindou Adûkarîmbo
sḡḡgurîhindeimbî mamareia hoeirîhurî hohu
asu ai-babîdî 7 si manîmboefî. Yifiafî Aboedî
ranai aheimbo ḡgusûfoambe botîmareandûra
Porîmbo hoafîyeihî seiya, “Se yowanî
Serusaremînambo hîfopoanî,” masahündo.

5 Ndeara ranîhü nîmboefî mburîhumboyefî asu ranîhünda botîyahu hohu mahefî. Ranîyomo asu Adükarîmbo sünguru-reimbi ai ahamundi nîmorehî nîmoakîdîbou-babîdî adükarî ngoafî tebünanî sahümündihümuni hei gudihî tüküyahu yirî yimbu pupusîrîhu nîmarefîmbo ai-babîdî Godîmbo didîbafîmefî.

6 Ranîyefî sîmborî hîhîfürîyefî mburîhu asu ro sipambe farîyahu hohu mahefa ai asükai hîhîrîyahi ngoafîna mahüsi.

Sisaria ngoafîhü Godîndî hoafî hoafîyu randeimbî nindou Agabus ai Porîmbo hoafî masagado

7 Sipambe farîyahu hohu hefî Tair ngoafî hînîngîrîhu hohu hefî Toremes ngoafîhü tükümehundî. Ranîyefî ranîhü anîhondümborîhindeimbi wandafî mamî aheimbo hoeirîhundürî hohu asu ranîhü mamî si mamarefî.

8 Asükai ngorü sihî Toremes ngoafî hînîngîrîhu hohu hefî Sisaria ngoafîhü tükümehundî. Asu nindou mamî Firip aboedî hoafî hoafîyu-randeimbîndî worambe farîyahu mapoefî. Nindou ranai ana farîhondürî rundeimbi 7 ranambeahîndî mbusümonîndîyu hayamboyu.

9 Nindou ranai ana nîmorehî nîmori yimbuyimbu anamîndîhü-fekoate Godîndî hoafî hoafîyeyî rîhündeimbi-yeyî afîndîyu.

10 Ro Sisaria ngoafîhü yahunümbî nîmbî nîmarefanîyo asu Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi mamî ahandî ndürî Agabus ai Sudia hîfî hînîngîre haya Sisaria ngoafînambo makusu.

11 Raniyu ai yihoefimbo sowahi kusü tüküfi haya Porindi-mayo hoeari kikihirihfefembo ret ra semündü haya ahandi yitihari watihari ra ahandihoari hüputüpo-marhoayu. Ai hoafiyuhü yahuya “Yifiafi Aboedi ai yare hoafimayo, ‘Ndahurai nindou Sudahündi Serusaremihü mamarimo ranai ana hoeari kikihirihfefembo aharamburi ndanahambo hüputüpugawuri mbundu Suda-yafe ndifombo dabupurimboemo ahambo moaruwaimbo-fimbohünda,’ mehu,” mehu.

12 Nimorehi nindouwenihi rani ngoafihündi-babidi rani hoafi ra himboriyefi hohumboyefi asu Porimbo Serusarem ngoafina se hafopoani sefi hohu kikifoefimbi hoafi hoafimehundo.

13 Raniyu asu Por ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Se nimboe arani-araniyehi wandi hohoanimo moaruwaimbo-arihinda? Ro moai karabusimbo yangiri hohoanimoyahi, nga ro Serusarem ngoafihü Adükari Sisasindi süngu yifimbo wangei samboanahi hohoanimoayah,” mehu.

14 Nga ro ngiri Porindi hohoanimo ngorü-süngundihündi sefi hohumboyefi asu hoafi ranahambo ambe masefi. Raniyefi hoafiyefühi sefiya, “Adükarindi hohoanimonambo yangiranimbo rani moatükuni ra tükümbifeyo-wamboane,” masefi.

Por ai Serusarem ngoafihü hafu tüküme fiyu

15 Yahunümbi nimbiyefi mburihu asukai yihoefi napo fufurihumindexi hohu Serusaremnambo mahahifi.

16 Ranıyei asu süngurıhindeimbi nindou Sisariahündı ai ro-babıdı mahüsi. Ai yihoefimbo nindou mamı Saiprusıhündı horombo ai boatei Sisasimbo süngurireimbi ahandı ndürı Nason ahandı worınambo sowandümunı houbombo mahıfı ahandı worambe niıngombohünda.

17 Hefı Serusarem ıngoafıhü tükümehundamboyei süngurıhindeimbi ai yihoefimbo hoeirıhimunı hehi hıhıfı-hıhıfımayei.

18 Ngorü sıhı Por ai ro-babıdı Semsimbo hoeifimbohünda hefane, asu hıfandı-rundeimbi muıngu ranıhü mamarımo.

19 Por ai ahamumbo hıhıfırapurı mbura muıgua-moatükunı God ai ahandı warı süngu Suda-yafe ndıfoyei mbusümo ramareandı ranahambo ndore wataporımbomarandı.

20 Ranıyomo ai hoafı ra hımborıyomo hou Godımbombo aboed-ani mehomo. Asu ai ahambo hoafıyomondowohü yahomoya, “Wandafı, se fıfırowandı. Sudahündı nindou afındı tausen ai Sisasimbo anıhondümbom-rıhorımbomaneı. Nga muıgua anıhondümbom-rıhindeimbi ranai Mosesındı ahınümbı hohoanımo ra süngufembohünda fıtaboarayei.

21 Nga nindou bıdıfırı ai sıhambohünda hoafıyahündürühı seıya, ‘Por ai Suda bıdıfırı Grikı-yomondı hıfıhü anıboadeı aheimbo hoafıyundürühü yahuya, “Mosesındı hohoanımo ra se süngundıhindühı asu nımoakıdıbouyomondı hoarı kandıhi fırındıhehimboyeı. Yaboateihündı hohoanımo ranana se süngundühümboyeı,” mehu, maseı.

22 Se sühüfımbomafı hoafı ra ai hımborındeimboyeı. Nga sıhambo moaruwaimbofembo

hohoanimo-ndeyeyiya, asu sihiri nüngumanda-hunda?

²³ Nga ro sihambo mamî hoafi hoafindahuninani animbo asu se rani-süngundiwandi. Yihoefti-memo nindou yimbuyimbu Godimbo mamî moatükunî refemboane yahomo houmbo-anemo aningomo.

²⁴ Se ai-babidi ngafühi animbo asu ahamundi fi Godindi himboahü aboedi tüküfembo hohoanimo ra randundi. Asu ahamumböhünda kaki dabapura ai ahamundi mbirinanî ra kiki mbiru-ndamboane. Ai randundanî rananimbo asu Suda ai sihambo nine hoafimemo ra nindou-yei himboahü tikai nahurai himbondimboe. Rananimbo ai-amboanîya awi Por amboanî ahinümbi hohoanimo ranahambo süngureandeimb-animbiseimboyei.

²⁵ Suda-yafe ndifo anihondumbo-rihindeimbi ranaheimbo pas sürü papirihu koarhehundühi hoafimayefi sapo horombo ro Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranahambo masiheundi ranimbohünda. Pas ranambe se sisami godimbo sesi didibafife sihefeimbi sesipoanî, se horî sesipoanî, se ninihondi amindawofifeimbi sesipoanî asu se nimorehi sisihimoyo nindouwenihî birabirî-yorapoanî, masefi," mehomo.

²⁶ Raniyu Por ai ngorü sihi nindou ranahamumbo sepurimündü haya hanü fi aboedi tüküfembo moatükunî ra ai-babidi ramareandi. Raniyu ai Godindi worambe kamefuendi. Rani si fi aboedi tüküfembo hohoanimo ra moendindowani animbo asu mamami Godimbo

sesî segodîmbo ranahambo Por ai sesî sîhou-
rundeimbîmbo hoafîmepurî.

*Godîndî worambe Porîmbo Suda ai kîkîhî-
maründümo*

²⁷ Fi aboedî tüküfembo moatükunî
moendîmayowamboyo 7 si ra muᅅgumbo
yangîrî-yoambeyahî Suda bîdîfirî ai Esia
hîfîhündî Porîmbo Godîndî worambe
hoeimarüwurî. Ranîyomo asu ai nindou afîndî
ranahamumbo ᅅgusüfoambe botîmarîpura
Porîmbo kîkîhîmaründümo.

²⁸ Ai puküna hoafîyomondühi yahomoya,
“Israerîhündî nindou, se farîhaumunî! Nindou
ndan-ani muᅅguambo hîfî ra hoahoanguhü
nindou muᅅguambo sîhîrî Israerîhündî asu
sîhefî ahînümbî hohoanîmo asu Godîndî
worî ndanahambo hîfînambore arandî. Ranî
yangîrîyopoanî, ᅅga haponda ai nindou
Grikîhündî sîhefî Godîndî worî ndanambe
sepurümündü kefue raraorandühi worî nda
moaruwaimbo-reamboani,” mehomo.

²⁹ Grik hîfîhündî Efesus ᅅgoafîhündî
Trofîmus ai Por-dîbo Serusarem ᅅgoafîhü
manüᅅguwa hoeirüwurî houmboemo ai yaru
hoafîyomondühi yahomoya, “Nindou yîhoefî
ndîfohündî ndanana Por ai Godîndî worî
ranambe serümündü kambeifuai,” yahomo
houmbo hoafîmemo.

³⁰ Ranîyo hoafî ra Serusarem ᅅgoafîhü
mahowa hîmborîyomo houmbo muᅅgu
fandu mburu pîpîna mahomo. Ranîyomo
asu ai Porîmbo kîkîhîründümo houmbo
Godîndî worambeahîndî weindana kiafu

hüründümondühi nîmai worî yipurî ra pamarundî.

³¹ Ranîyei nindou afîndî ranai Por hîfokoeffimbo sei hehimbo hohoanîmomayei. Ranîyo hoafi afîndî afîndîmayeiya, Rom ami bogorî hondü Serusaremîhü amaru ranai tiñîrîfo tükefeyo yahu fîfirîmareandî.

³² Ranîyo asu nîmehünou ami bogorî hondü ai ahandî ratüpurîyomo-rundeimbî bogorî-yomo asu ami bîdîfirî-yomo ahamumbo sepurümündü haya ahamumbo sowana pîpîmemo hanîmo. Nindou afîndî ranai ami bogorî asu ami hoeirüpurî houmboemo Porîmbo bubumarüwurî hündî kîkîmaründümo.

³³ Ranîyu ami bogorî ai Por sowana hüfu kîkîhîrümündî mbura hoafîyuhü sen yimbunambo hüputüpugawurî mehu. Ranîyu ai düdufîhî yahuya, “Nindou nda düdia? Asu ai nîni-moatükunî moaruwai rareanda?” mehuamboyo.

³⁴ Ranîyomo asu bîdîfirî ai ŋgorü hoafi hoafîyomo asu bîdîfirî ai ŋgorü-moatükunî hoafîyomondühi hoafi afîndî afîndîmemo. Ai mamîpo hoafîkoate ŋgorü kiafu ŋgorü kiafu raraomarundamboyu ami bogorî ai fîfirîfekoateyuhü ahandî amimbo yahuya, “Ndowaründümo ami worîna gafomo keboundî,” mehupurî.

³⁵ Por ai yîpîŋî saboagoambe tüküfiyuane, nindou afîndî ranai ahambo bubumbo mehomonda ami ai hoeiru houmbo warîhü-warîhüru sowaründümo mahafomo.

³⁶ Ranîyomo asu nindou afîndî Porîndî süŋgu

mahomo ranai puküna hoafi+yomondühi yahomoya, “Ahambo hifokoarüwuri,” mehomomo homo.

Por ai Sudambo ahandi anihondümbofe rana-hambo hoafimendüri

³⁷ Ami ai ndeara Porimbo ahamundi wori safanambo sowaründümo hafomo kefoefembo yangiri+memondamboyu asu Por ai ami bogori hondümbo hoafi+yundowohü yahuya, “Ro awi sihambo mamî hoafi hoafindahanini samboanahi,” mehuamboyu. Asu ami bogori ai düdufindowohü yahuya, “Se Grik hoafi+yafirandühi+yafi?”

³⁸ Hamanda Isipihündi mamî ai gafman-babidi yifiari botimareandi. Ai 4,000 yifiari+yomorundeimbi sepurimündü nimî wohi furikoate-reandühi mahu. Se-mbayafinawe masahi, nga wani. Nimboe se Grik hoafi fifirowandi,” mehundowamboyu.

³⁹ Asu Por ai simbori hoafi+yundühi yahuya, “Ro-ana Sudahünd-anahi. Ro-ana Tarsus ngoafi Sirisia hifihünd-anahi. Nga wandi ngoafi ana ndüri adükari yangorümb-ane. Nga karihasi awi ro nindou ndanaheimbo hoafinda samboanahi,” mehuamboyu.

⁴⁰ Asu ami-yomondi bogori ai hoafi+yafipuri mehuamboyu Por ai yipi+ni+wami botifi nüngumbo nindou ranahamumbo warina pakamafoareapuri. Mungu ai hoafi kibodiri-maründümo-ndamboyu Por ai Hibru ahamundi hoafinambo hoafimepuri.

22

¹ Por ai yahuya, “Wandi wandafimami, asu

apemami se himboriyomo ro wandi fimbo hoafi hoafombo samboanahi,” mehu.

² Por ai Hiburu ahamundi hoafinambo watapori-mayuamboemo asu ai hoafi kibodiründümo houmbo maningomo-ndamboyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya,

³ “Ro-ana Sudahündi asu Tarsus ngoafihü Sirisia hifambe tükümeheandi, nga asu Serusarem ngoafi ndanihü adükarimayahi. Raniyahi ro Gamerier-dibo nimboambo ai wambo sihefi boagiri-yomondi ahinümbi hohoanimo ra yamundi-mareandira ro wudipoaporithe fifirimaritheandi. Raniyahi ro Godindi hohoanimo süngufembo tñirifomayahi haponda se tñirifoayei nou.

⁴ Nindou bidifiri Adükarindi Nafi süngurihindeimbi aheimbo ro moaruwaimbo-maritheandüra bidifiri ai yifimayei. Ro bidifiri aheimbo seninambo hüputüpurithehearü mburaha karabusina sahamindiharü mahahi.

⁵ Sesi sihai-randeimbi adükar bogoriyu asu kansir munju ai ro nindou moaruwaimbo-maritheandi hoafi ra anihond-ane mbisimo hoafindimboemo. Sudahündi Damaskus ngoafihü amarei ra aheimbo ai pas sürü papiru koamari-hoemonda sahamindi Damaskusinambo mahahi. Raniyahi ro nindou Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi ranihü amarei ranaheimbo hüputüpurihendürü semündindürü Serusaremına ho karabusifendürimbohünda mahahi.

⁶ Ro ha ndeara Damaskus ngoafikimi hüfinimbo tüküyaheandane nimehünou sünambeahindi si adükar ranai kosi wambo

boakimafoareandiri.

⁷ Raniyahi ro hifini piya yangora himboriyahane hoafi mamî ranai hoafiyohü yahoya ‘Sor, Sor, se nimboe wambo moaruwaimborowandiri aranda?’ mehondiri.

⁸ Asu ro düduyaheandühi sahiya, ‘Adükari, se didiyafa?’ ‘Ro Sisas Nasaretihünd-anahi, nga asu se wambo süngurihi-ndeimbimbo moaruwaimbo-arîwandüri ana, wambo amboa moaruwaimbo rowandirüh-anafi,’ mehundiri.

⁹ Raniyomo asu wandi wandafi mamî ai si ra hoeimarundi, nga asu ai nindou düdi wambo hoafimayundiri ranahandi hoafi moai himboriyomo.

¹⁰ Asu ro düduyaheandühi sahiya, ‘Adükari, ro nüngumandahea?’ masahamboyu. Asu ai hoafiyundirühi yahuya, ‘Se botindafo hawa Damaskusnambo ngafi, nga ranihü animbo God ai sihambo mungu-moatükunî ratüpurindafi mehu ra nindou ranihü amaru ranai hoafindüninimbui,’ mehundiri.

¹¹ Si ranai nginindi hamndiyo haya himboamupui-randühi mungu-moatükunî hoeifekoate-mehamboemo nindou ro-dibo masinmo ranai wambo warihü kikihirundümondiri houmbo Damaskusnambo mahefi.

¹² Ranihü nindou mamî ahandi ndüri Ananias Suda shefi Godimbo ahinrürühi Mosesindi ahinümbi hohoanimo ra ndore süngureandeimbi manüngu. Nindou ranahambo Sudahündi Damaskusihü animboei ranai aboed-ani masei.

¹³ Nindou ranai wandi fikimi süfu nüngumbo hoafiyundirühi yahuya, ‘Wandafi Sor, se

asükaindafî ndondo himboarîndafî!’ mehundîrî. Asu hoafî ra niŋgowambe asükaiya aboedî himboariyahühi ahambo hoeimarîhini.

¹⁴ Ranîyu asu Ananias ai yahuya, ‘Sihefî amoao-yafe God ai sihambo, ahandî yifirî süngufembo horombo hondü kafaore hinîŋgîmareanîni. Nindou mbumundî hamindî Sisas ranahambo hoeifihî asu nîne hoafî ahandî yahamonîndî tükefeyo ra himborîmbohünda kafaore hinîŋgîmareanîni.

¹⁵ Seanîmbo munġuambo nindou ranaheimbo Adükarîmbohünda weindahî hoafîndafîndürî nîne-moatükunî se hoeiro asu himborîyafî marandî ranahambo.

¹⁶ Asu se haponda nîmboe gedühi hîfandaranda? Botîyafö hawa hundüründafühi asu ahandî ndürînambo hoafînda-fîndoanî sihafî moaruwai hohoanîmo ra popoaimbîhenda-mboane,’ ” mehu.

God ai Porîmbo koamarîheira Suda-yafe ndifo sowana mahu

¹⁷⁻¹⁸ Por ai hoafîyuhü yahuya, “Asükaiya ro Serusaremînambo ha ranîhü Godîndî worî ranambe didîbafî-yaheandühi nîmboahanî yafogoadînambo nahurai ranambe Sisasîmbo hoeimarîhini. Ranîyo ai wambo yare hoafîyundîrühü yahuya, ‘Nîmai se Serusarem ŋgoafî hinîŋgîro hawa hafî, ŋga nindou ndanî ŋgoafîhündî ranai ana se wambohünda hoafayafî ra ŋgîrî himborîndei,’ mehundîrî.

¹⁹ Asu ro simborî hoafîyahühi sahiya, ‘Adükari, horombo ro Suda-yafe rotu worî afîndî mafeburo ranambe kefoehe hühühi nindou sihambo

anîhondümbö-rîhinînei-mbîmbö karabusi-
rîherü hehea hariyahandüri marîhandî ra ai
fîfîrîhindî,' masahi.

²⁰ Sîhambo wataporîmbora randeimbi Stifen
hîfokoarüwuri sîmboani ro fikîmi nîmboambo
wandi ngusüfoambe aboed-ane masahi.
Raniyahî asu nindou ahambo hîfokoamarüwuri
ranahamundi hoandarî hoear ra sahamîndî
manîmboahî.

²¹ Raniyo asu adükari ai hoafi-yundîrühî
yahuya, 'Hafîsî, nga ro sîhambo angunî
Suda-yafe ndîfo sowana koandîhe-heanîna
ngamboyafi,' mehu.

Rom ami-yomondi bogori Porîmbo mafarîherü

²² Nindou afîndî ranai ahandî hoafi
hîhîmborîyei heimbo asu 'Suda-yafe ndîfo'
ra hoafîmayu-wamboyei puküna hoafîyeihü
seiya, "E, ahambo hîfokoefimboani, nga nindou
ndahurai ana ngîrî yangîrî nünngu!" masei.

²³ Raniyei ai puküna hoafi karîhehindühî ahei
hoearî-mayo ra wurakamo-rîhündühî hîfî hasüfî
nîmoamo karühümündî pimarîhindî.

²⁴ Ranîmboyu asu ami bogorî ai amimbo
hoafi-yupurühî yahuya, "Por ndowaründümo
gafomo sîhamundi worambe koaboadüwuri.
Suda ai ahambo puküna hoafîmemondo nîmîndî
ra fîfîrîfemböhönda ahambo bubundürühî
düdüdafundo," mehu.

²⁵ Nga asu ai ahambo bubumböhönda
kîkîhîruründümo mburumbo hüputüpo-
marîhawu-ramboyu asu Por ai ami bogorî
ngorü akîmi manünngu ranahambo hoafi-yundühî
yahuya, "Romîhöndî mamî ahandî hoafi

dîboadîfekoate-ayuumbe ahambo bubumbo ra ahînümbî hohoanîmo yangoroai wanîyo?" mehuamboyo.

²⁶ Asu ami bogorî ai hoafî ra hîmborîyu haya hu ahamundî bogorî hondü hîfanda rande-imbî ranahambo hoafîyundühî yahuya, "Se ŋgîrî rasüŋgundîworî. Nindou ndanana Romîhündani," mehu.

²⁷ Ranîyu asu ami bogorî hondü ai Porîmbo hüfu hoafîyundühî yahuya, "Se wambo hoafîyafîndîrî, se Romîhündî hondüyafî?" mehuamboyo. Asu Por ai simborî hoafîyundühî yahuya, "Yîni, ro rananahî," mehundo.

²⁸ Ranîyu asu ami bogorî hondü ai hoafîyuhü yahuya, "Ro kakî afîndî pirîheandühîyahî asu Romîhündîmboyahe tükümeheandî," mehu. Asu Por ai yahuya, "Ŋga wambo wandî me ai wakîmaramîndîndîramboyahî ro Romîhündîmboyahe manîmboahî," mehu.

²⁹ Ranîyomo asu nindou bîdîfîrî ahambo düdufîhî bubumbo yangîrî-memo ai hoafî ra hîmborîyomo houmbo nîmai hîŋgîrîwuri süsühümefundî. Ranîyu asu ami bogorî hondü ai ahambo hoeirira mayowa nindou ranai Romîhündî-mayuwa ai senîna hüputîpomarîhawurî ranahambo ai-amboanî yîhîmbo-mayu.

³⁰ Porîmbo Suda ai papi-hoafîmarürî nîmîndî ra ami-yomondî bogorî hondü ai wudîpoapondîhe fîfîndîhea mehu. Ranîmboyo asu ai rasinambo Porîmbo senînambo hüputîpumarîhawurî ra fufurîherü haya Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî bogorî-yomo asu Suda-yafe

kansîr-yomo ai babîdî gugurîfe wataporîmbo hoafîmepurî. Ranîyu asu ai Porîmbo ahamundî hîmboahü nîngombohünda serümündü mahu.

23

Por ai Suda-yomondî kansîrîmbo hoafîmepurî

¹ Por ai kansîrîmbo hübudureapurühi yahuya, “Wandî wandafî mamî, ro Godîndî hîmboahü moai nîni moaruwai yarîheandî. Ro nîne wandî ngusüfoambe aboed-ane masahî ranîyo yarîhe marîhandî,” mehu.

² Ai hoafîmayuwamboyu asu sesi sîhai-randeimbi adûkarî bogorî Ananias ai nindou Porîndî fikîmî manîngomo ahamumbo Porîmbo yafambe hoearühî harîmbo hoafîmepurî.

³ Asu Por ai ahambo hoafîyundühi yahuya, “Se-ana yimbu hohoanîmoeimb-anafî. Nga asu God ai harîndününîmbui. Se ndanîhü amarîfî ra ahînümbî hohoanîmo süngufehü wambo hoafî dîboadofembo safîmboanafî, nga se-ana ahînümbî hohoanîmo ra sowandîfî pirowandühi wambo harîmbo hoafîmefîpurî,” mehuamboyu.

⁴ Nindou Porîndî fikîmî manîngomo ranai hoafîyomondowohü yahomoya, “Awi se-ana Godîmbo sîhai-randeimbi adûkarî bogorî ranahambo moaruwai hoafîyafîndowohanafî,” mehomondo.

⁵ Asu sîmborî ai yahuya, “Wandî wandafî mamî, nindou ranai Godîmbo sîhai-randeimbi adûkarî bogorî-mayu ra ro moai fîfîrîhinî. Godîndî Buk ai hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou sîhei bogorî ranahambo se moaruwai hoafîndamboyafî,’ meho ra fîfîrîheandî,” mehu.

⁶ Por ai fifireandi kansir bidifiri ai Sadyusi-yomo asu bidifiri ai Farisi-yomo. Ranimboyu ai ahamumbo pukuna hoafiyupuruh yahuya, “Wandi wandafi mamî, ro-ana Farisi ambeahind-anahi asu wandî ape-amboani Farisi-ambeahind-ani. Ro anihondumbo fifirihamboanahi nindou yifiyeimbihündi ranai ana asükaindei botindahi-mboyei rani hoaf-ane nda hoafayahi. Ranimbo-hündamboane wambo hoafi engoro,” mehu.

⁷ Raniyo Por ai rani hoafi ra hoafimayuwanbo Sadyusi Farisi ai ahamundihoari simbori hoafiyomo-ndüh+yomo yibobomarundi.

⁸ Nga Sadyusi ai hoafiyomondühi yahomoya nindou yifihündi botife asu sünambeahindi nendi ai yifiafikoate-anei yahomo marundi. Nga Farisi ai munguambo hoafi ranahambo anihondümboru marundi.

⁹ Raniyo asu Sudahündi ranai pukünambo hoafiyomo wakimarundi. Asu Farisi-ambeahindi ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbi ai botiyafu niŋgomombo pukuna simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou ndanahambo ana ro hoeirihuranî moai ahandî ninî hoafi yangoro. Ao, yifiafi mamimbayo asu sünambeahindi nendimbayo ahambo hoafimendo ra anihondüyohüpo,” mehomo.

¹⁰ Simbori hoafi ranai moani afindi hamindi tüküme Feyo-wamboyu asu ami bogori hondü ranai Porimboya hifokoandüwuri-mboemo yahuhaya yihimbomayu. Raniyu asu ai ahandî amimbo se hanimo Porimbo ahamundi warambeahindi hüründümo houmbo sihamundi

worina hafomo mehu.

¹¹ Ngorü nimbokoani Adükari ai Porimbo sowahi tüküfi nüngumbo hoafiyundowohü yahuya, “Se nginindi nimbafi! Serusarem ngoafihü ndanihü se wambohünda anihondumbo hoafimayafi, nga asu Rom ngoafihü amboani rahurai animbo hoafindafi,” mehu.

Suda ai Porimbo hifokoefimbo hoafi fimaründümo

¹² Raniyomo asu siambe Suda bidifiri ai guguriyafu hoafi fimaründümo. Raniyomo ai dabariyafundühi yahomoya, ngiri sesi dagudifi hoe ndimndefi ndihundi, nga Porimbo hifokoandihuri hohumbo animbo randihumboyefi mehomo.

¹³ Nindou bodimondi 40 ngasünde-andeimbii-yomo hoafi ra firündümo masihoemo.

¹⁴ Raniyomo ai Godimbo sihou-rundeimbi bogori asu Suda-yomondi bogori sowahi hafomo hoafiyomondühi yahomoya, “Ro-ana Porimbo hifokoandihuri hohumbo animbo sesi dagudimboyefi sefi anihondumbo dabarimehundi.

¹⁵ Ranimbo-hündambo animbo se-anemo asu kansir-anemo se ami bogori hondü ranahambo sihamumbo sowana Porimbo semündü-kosimbohünda hoafi koandihomo. Rananimboya kudüwanii ahandi hoafi engoro ra wudipoapondi hu fifirindihumboane mbisimo. Nga ro-ana munguambo moatükuni nafirihumndefo-mboanefi, nga ndühi tüküfekoate-yuwambe animbo nafini ahambo hifokoa-ndihurimboyefi,” mehomo.

16 Nga Porîndî amîngîrî ai hoafî fîmaründümo ra hîmborîyu haya amî-yomondî worambe farîfi hu Porîmbo ranî hoafî ra hoafîmeindo.

17 Ranîyu asu Por ai amî bogorî ngorü hoafîmeinduwa makusuwambo hoafîyunduwohü yahuya, “Nindou hoarîfi nda sowarîndîfi amî bogorî hondü sowana hafî. Ai bidîfirî moatükunî ahambo hoafendombo yahumboani,” mehundo.

18 Ranîyu asu amî-yomondî bogorî ranai Porîndî amîngîrî serümündü haya hahüfanî bogorî hondü-mayu ranahambo sowahî tüküyafîne hoafîyundühî yahundoya, “Sapo karabusîhündî Por ranai wambo hoafîyu koamarîhendîra nindou hoarîfi nda sîhambo sowana sahümîndî asîhühî. Ai sîhambo mamî hoafî hoafîyonîni-mbohünda,” mehundo.

19 Ranîyo asu amî bogorî hondü ranai nindou ranahambo wamburümündî haya aipoanîmbo hafanî düdufindühî yahuya, “Nîni hoafîmboyaafî hoafîyondîrimbo masafa?” mehundo.

20 Asu Porîndî amîngîrî ai hoafîyundühî yahuya, “Suda ai sîhambo tikandu houmbo anîmboya sümbu se Por kansîrimbo sowana semündü hanî ahamumbo sowahî ahandî hoafî engoro ra wudîpoapofe fîfirîfembo hünda mbîsîmboemo.

21 Se hoafî ranahambo anîhondümbon-dowamboyaafî, nga sapo nindou bodîmondî
40 ngasündeandeimbi nafîni worarîndu houmbo hîbadümbemo Porîmbo hîfokoe-fimbohünda. Ai yahomoya awî ngîrî sesî dagudîfi hoe ndîmîndefî ndîhundî, nga ahambo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo

randihumboyefî mehomo. Ai-ana ndeara muŋgu-moatükunî nafirundümo houmbo-anemo asu sihamboane türü hifandarundî se yîni mbisafanî animbo yahomo houmbo,” mehendowamboyu.

²² Ranîyu asu ami-yomondî bogorî hondü ranai hoafiyundühi yahuya, “Se nindou ŋgorümbo hoafîndafühiya wamboya ahambo rarîhe hoafîmehandou mbisamboya, ŋga yowanî.” Rayahundo mburamboyu asu ai nindou hoarîfi-mayu ranahambo koamarîheira mahu.

Porimbo Feriks sowana koamarîhawurî

²³ Ami bogorî hondü ai ahandî hoarehi bogorî-mefanî ahafanîmbo hoafiyupîrühî yahuya, “Ami 200 pisao sowandümondeimbi, asu 70 nindou hos wamî nîmarîmondeimbi ŋgorü, 200 nindou yifari sowandümondeimbi ra gugurîndîneapurî mbundîna muŋgu-moatükunî nafîndündümo digau houmbo animbo asu Sisaria ŋgoafîna nîmoakîdîbou boabofoefeambe gadîmo.

²⁴ Hos bidîfirî Por ai ranîwamî hanîmbohünda kokoboadu hîniŋgîndu mbundümbö animbo asu ahambo ndondurî Rom bogorî nindou Feriks sowana hîbadürî gadîmo,” mehu.

²⁵ Ranîyu asu ami-yomondî bogorî ranai pas ra ndare sürü papîrandühiya.

²⁶ Karîhasî, Ro Krodius Risias-anahî gafmanî-yomondî bogorî adükari Feriksîmbo pas nda sürü paparîhandî:

²⁷ Suda ai nindou ndanahambo mburündümo houmbo ndeara akîmî hîfokoeffimbo yangîrîmemo. Ŋga asu ro hîmborîmayahî ananîya ai ana Romîhündî mayuwamboyahî

asu ro wandî ami-babîdîmbo ahambo ahamundî warambeahîndî hûmarîhehurî.

²⁸ Ai nîmborurî ahambo papi-hoafarurî saheheamboyahî asu ro ahamundî kansîr sowana sahûmîndî mahanîhî.

²⁹ Ro hoeirîheandanî ana ai ahamundî ahînümbî hohoanîmo ranîmboyo moanî hoanîrîwuri houmbo papi-hoafîmarurî. Nga moai nîni hoafî ahambo hîfokoefî asu karabusîfi rambo papi-hoafî ranambe tüküfeyo, nga wanî.

³⁰ Suda ai Porîmbo hîfokoefîmbo hoafî dîbo masîhoemo ra ro hîmborîmayahî. Ranîmboanahî asu sîhambo sowana ro ahambo nîmai koarîhehina akusu. Nindou düdi ahambo papi-hoafîmarurî ranahamumbo sîhambo sowahî tüküyafu hoafî dîdîboadombîrundamboane sahehea hoafîmehapurî.

³¹ Ranîyomo asu ami ai ahamundî ratüpurîwambo refembo yahomo houmbo Porîmbo sowaründümo ranî nîmbokoanî Andipatris ngoafîna mahanîmo.

³² Ngorü sihî ami hîfînafî mahanîmo ranai ahamundî worîna hîhîrîyafu Serusaremînambo hafomondühi-yomo asu hosîwamî homorundeimbî ahamumbo koamarî-haupura Porîmbo Sisaria ngoafînambo sowaründümo mahanîmo.

³³ Ai sowaründümo hanîmo Sisaria ngoafîhü tüküyafu gafmanî-yomondî nindou bogorî Feriksîmbo pas sabudowohü asu Porîmbo ahambo sowahî pamarüwuri.

³⁴⁻³⁵ Feriks ai pas ra hoeireandanî mayowamboyo asu Porîmbo se nîni hîfîhündîyafî yahu haya düdumefindo.

Por ai Sirisia hîfîhündî-mayu ranîmbo ai fîfîre hayamboyu asu ai hoafîyuhü yahuya, “Awi ro sîhafî hoafî hîmborî-ndamboyahî nindou sîhambo papî-hoafîmaranîni ranai kodîmondanî,” mehu. Ranîyu asu Herotîndî worî adûkarî ranambe Porîmbo koafoefî mburumbo hîfandümbö hoafîmayu.

24

Suda ai Porîmbo papî-hoafîmarürî

¹ Hondahüfeimbî si munğumayowa asu Godîmbo sîhai-randeimbî bogorî adûkarî ahandî ndürî Ananias ai nindou bogorîmbo yafundeimbî-yomo asu Terturus Romî-yafe ahînümbî hohoanîmo fîfîreandeimbî nindou rababîdî Sisaria ngoafîna mahanîmo. Ranîyomo asu ai tüküyafu gafman bogorî hondü Feriks ahandî himboahü Porîmbo papî-hoafîmarurî.

² Ranîyo Porîmbo mborai yahundowanî süfu tükümeſiyuwa asu Terturus ai ahambo papî-hoafîrürühî yahuya, “Feriks nindou adûkarî, se hîfandamunambe ana, ro moai yîfiarî-yîfiarîyefî rîhundî, nga aboedî hamîndî manîmboefî. Ranîyo asu sîhafî-mayo hohoanîmo aboedî ranambo ndanî hîfîhü ro sîmborî hohoanîmo süngurîhu marîhundî.

³ Ranîmbo-hündamboane munğambo ngoafî munğambo si yîhoefî ngusüfoambe aboedî fufurîfoare-amunühî asu sîhambo hîhîfarîhunîni.

⁴ Awi ro sîhambo gedühî kîkîhemîndîmbo moeisahî, nga yîhoefîmbo hîpoambo-ndowamunühî yîhoefî hoafî akîdou nda hîmborîndafî sefomboanefî.

⁵ Ro hoerîhuranî nindou ndanana afîndimbo moaruwai hohoanîmoyu randeimb-ani asu muᅇguambo hîfî Suda-yomondî mbusümo ai harî hoafi botîre-arandî. Por ai nindou bidîfirî aipoanîmbo hohoanîmoyei rîhundeimbî Sisas Nasaretîhündî süngurîhuri-rîhundeimb-aneî sei arîhündî ahei bogoriyu.

⁶⁻⁷ Ranîyu asu Godîndî worî ranamboanî moaruwaimbo-ndîheya yahuhaya hohoanîmoyuwa asu ro ahambo kîkîhîmarîhurîmîndefî. Ro ahambo yîhoefî ahînümbî hohoanîmo ranambo yîbobofembo masefî, ᅇga ami bogorî hondü Risias ai kusü ahandî ᅇgînîndî-nambo yîhoefî warambeahîndî hümarümündü.

⁸ Ranîyu Risias ai hoafîyuhü yahuya, ‘Ahambo papi-hoafîmbo nindou ranai sîhafî himboahü tükümbîyafu-ndamboane,’ mehu. Asu nindou ranahambo düduarîworî ana, se sîhafîhoarî muᅇgu-moatükunî ro ahambo papi-hoafîmarîhuri ra anîhondümbö fifîrîndowamboayafî,” mehu.

⁹ Muᅇguambo Suda ai Terturus-babîdî Porîmbo papi-hoafîrurühî yahomoya, “Ranî-moatükunî ra e, anîhond-ane,” mehomo.

Por ai Feriksîndî himboahü hoafîmayu

¹⁰ Ranîyu asu Feriks ai Porîmbo hoafîyafî yahumbo warînambo yangîrî koamarîherü. Ranîyu asu Por ai hoafîyuhü yahuya, “Se afîndî hîmbanî ndanî hîfîhü yîboboro-randeimbî manîmbafî ra ro fifîrîhe-amboanahî. Ranîmboanahî ro ahamumbo sîmborî hoafomböhünda moai yîhîmboyahî.

11 Se düdu-düduayafi ana, fifirîndowamboayafi, nga 12 si maho ra ro Godimbo hohoanîmombohünda Serusaremînambo hahühane.

12 Ro-ana moai nindou ngorü-dîbo Godîndî worambe simborî hoafiyahî. Asu ro moai Suda-yafe rotu worambe adûkarî ngoafihü amboanî hari hohoanîmo botîrîheandî. Ro raweheanda asu Suda ai moai hoeirundîrî, nga wanî.

13 Haponda ai wambo papî-hoafaründîrî ra ngîrî aboedî hoafîndomondanî fifirîndowandühî anîhond-ane mbîsafî.

14 Nga ro nda anîhond-ane asahî. Ro yîhoeî amoaoyafe Godimbo hohoanîmoyahando arîhandî nafî ra Suda ai ngorüpoanîmboane aseî. Asu munquambo hoafî ahînümbî hohoanîmoambe engoro ranane asu Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî sürü papîmaründî anîhondümbö-arîheandî.

15 Rananahî asu ro anîhondümbö-rîheandühî God ai moaruwai asu aboedî hohoanîmoyeimbî yîfîmayei munquambo botîfendü-rîmboayu ranî si ranahambo hîfandarîhandî nindou ranai hîfandarundî nou.

16 Ranîmboanahî asu ro munquambo si wandî ngusüfoambe aboedî hohoanîmo God asu nindou-yafe hîmboahü aboedî mbîmarowa sahehea tîrîfoayahî.

17 Ro afîndî hîmbanî maho ra habodîmboyahî asu süngunambo wandî sîrambeahîndî Suda aheimbo saiwanî Godimbo saimbohündambo Serusaremîna mahahühî.

18 Ro rarîhe hehea wandî fi aboedî tüküme Feyowa Godîndî worambe Godimbo

sìheheandane, Suda ai wambo hoeimarundiri. Nga asu rani-simboani ranihü nindou afindi moai ro-dibo niŋgombo hoafi gobadirundi, nga wani.

¹⁹ Nga asu Esia hifihündi Suda bidifiri ai maningomo. Ai-boatei wambo papi-hoafimarundiri. Nga nindou ranai ahamumbo sowahi wandi hoafi engoro-ana, ai shambo sowahi ndühi sifomo wambo papi-hoafimbiründiramboane.

²⁰ Ai refekoate-ayomo ana, asu nindou ndanai ro Suda-yomondi kansir ahamundi himboahü nimboambo nine moaruwai ramarheandi ra hoeiarundiri ana, asu ai ndühi tükündafu shafi himboahü hoafindi-ninimboemosi.

²¹ Mami hoafi yangiri mbengorimbai? Horombo ro kansir ahamundi mbusümo nimboambo rarihe pukuna hoafiyahühi sahiya, 'Yifiyembi aiana botindahimboyei sa anihondumbo-arheandi masahi ranimboanemo ai shafi himboahü hoafemo ranana?' masahi," mehu.

²² Feriks ai Adükarimbo anihondumbo-rihoreimbi-yafe hohoanimo ra aboedi fifireandi, nga ranimboyu asu Sudambo awi hibadu niŋgomo mehupuri. Asu ai Suda ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Awi ami bogori hondü Risias ai kudüwanini animbo asu ro shamundi hoafi ra didiboado-ndiheamboyahi," mehupuri.

²³ Raniyu asu ami bogorimbo hoafiyundühi yahuya, "Se ahambo hibadirihü awi hiniŋgirouhiniŋgiroundiri. Asu Porindi ŋgunindi ai ahambo nine akidou moatükunini farhefimbo ra se yowanini mbisamboyafi," mehu.

Feriks ai Porimbo yimbu himbani karabusifimbohünda hüputüpo-maritherü

²⁴ Yahunümbi nimbayo hayamboyowane, Feriks ai ahandi nimorehi Drusira-dibo makosafe. Ahandi nimorehi ranai ana Suda sirambeahindiyo. Raniyu asu Feriks ai Porimbo mborai yahundo hürüherü haya Porindi Sisas Kraisimbo anihondümbofe hoafi himborimayundo.

²⁵ Raniyu Por ai mbumundi hohoanimo, nindou ai ahandi hohoanimo ra ndonde hibadandi hoafi, asu God ai süngunambo sihefimbo yibobonde-amunümbui hoafi ra hoafimayuwa asu Feriks ai hoafi ranahambo yihimbomayu. Raniyu asu Feriks ai hoafiyundühi yahuya, “Andai ngafi, nga awi süngunambo ranipoanimo ambe-yanğirühi sihambo mborai mbisahanimboyahi,” mehundo.

²⁶ Nga asu Feriks ai mamı moatükunimbo kameihıyu himboyu marandi. Ai ndanananiya Por ai kaki ndembui yahuhayamboyu asu afindimbo ahambo mborai yahundo haya wataporimborüri marandi.

²⁷ Süngunambo yimbu himbani ranai howane, asu nindou mamı ahandi ndüri Posius Festus ai Feriksindi fondi masemüнду. Raniyu asu Feriks ai Sudambo hoafi nafıreapurühi Por karabusambe hinıngımariri.

25

Por ai Rom adükari bogori Sisar papi-hoafi himborimbo hoafimayu

¹ Festus ai Sudia-yafe adükari bogori+mbofi haya hu rani+hü tüküme fiyu. Asu ngi+mi ni+mbi howane, rani+simboani Festus ai Sisaria ngoafi hini+ngire haya hafu Serusarem ngoafi+hü tüküfi manüngu.

² Raniyo rani+hü Godimbo sihou-rundeimbi bogori+yomo asu Suda bogori bidi+fi+ri+yomo ranai ahambo sowana Porimbo papi+hoafiyumbo hoafi sowandümo mahomo.

³ Ai Festusimbo düdu-düduyomo-ndühi yahomoya, “Se yi+hoefimbo fandi+hawamuni hawambo animbo Porimbo koandi+haworani Serusarem+nambo mbisüfu-wamboane,” mehomo. Ai ramehomo ra nafi+ni worari+fe ni+marifehe Porimbo hi+fokoeffimbo yahomo houmboemo.

⁴ Raniyu asu Festus ai ahamumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, “Por ana Sisaria ngoafi+hü karabusambe mbanüngu. Nga ro-amboani ngiri+amitata Sisaria ngoafi+nambo hi+hi+rindahe gadihi.

⁵ Rananimbo asu sihamundi bogori nindou bidi+fi+ri ranai ro-babidi mbi+hanimo-ndamboane. Asu nindou ranai moaruwai hohoan+monduani ana, ai ahambo rani+hü papi+hoafi+mbi+ru+ramboanesi,” mehu.

⁶ Festus ai, ai-babidi 8 simbaiyo asu 10 simbaiyo ni+marü mbura asükaiyu Sisaria ngoafi+nambo hi+hi+rifi mahanu. Raniyu asu rani sinambo papi+hoafi didi+boadofe wori ranambe ni+marumbo Porimbo papi+hoafimbohünda ndowaründümo tükündafundi mehu.

⁷ Raniyo asu Por ai ahambo sowahi tüküme fiyu-wamboemo Suda Serusarem ngoafi hini+ngiru

houmbo makosomo ranai botiyafu ahandi fikimi wakiru ningomombo ahambo papi-hoafimaruri. Ai moaruwai moatükun ramareandi yahomo houmbo hoafi ranahambo anihond-ane yahombo moai nini Festusimbo nafuiyomo, nga wani.

⁸ Raniyu asu Por ai simbori ahamumbo güre-gürapurühi yahuya, “Ro moai nini moaruwai moatükun nününguriheandi. Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo, Godindi adükari wori asu Romi-yafe bogori adükari Sisarimbo amboani muḅguambo ro moai nini moaruwai nününguriheandi, nga wani,” mehuamboyu.

⁹ Raniyu asu Festus ai Suda-memo hihif-hihifi-yopurimbohünda Porimbo düdufindowohü yahuya, “Awi se Serusaremnambo hafombo safomboyafi? Refe-anasi ro shaf papi-hoafi engoro ra gagü Serusarem ngoafihü fifirindiheamboane,” mehunduwoamboyu.

¹⁰ Nga asu Por ai hoafiyuhü yahuya, “Haponda hoafi didiboadofe wori ndanambe animboahi nda ai Romi-yafe bogor adükari Sisarindi wor-ane. Wor ndanambe animbo wandi hoafi nda ndanihü didiboadofemboane. Nga se wudipoaporo fifirowandai ro moai Suda ahamumbo nini-moaruwai nününguriheapuri.

¹¹ Asu ro ahinümbi hohoanimo ra hifinamboriheandühi nini-moatükun rawariheandi ana, ai wambo hifokoandundira yifimbo aboed-ane anasi. Nga ro moai fefoefembo hoafiyahi. Nga asu ai wambo papi-hoafarundiri rani-moatükun ai tikai yangirayo ana, asu didai wambo ahamundi warihündeandiri, nga wani.

Nga awi ro Sisari+mbó hoafi+ndahani+ ani+mbó ai wandi+ hoafi+ nda hi+mbori+mbiyu-wamboane,” mehu.

¹² Asu Festus ai kansir-babi+di watapor+i-yomo mburu hoafi+yuhü yahuya, “Se Sisari+mbó ai si+hafi+ hoafi+ ra hi+mbori+mbiyu-wamboane masafi+ rani+mbóhünda se ahambo sowana nga+fi,” mehundo.

Festus ai Agripambo Por+indi hoafi+mbó düdumefiyu

¹³ Rani+yo asu yahunümbi+ ni+mbi+ howane, Suda-yafe adükar+i bogori+ ahandi+ ndüri+ Agripa ai ahandi+ rehi+ Bernaisi-di+bo Sisarianambo makosafe Festus+mbó wak+i+foefimbohünda.

¹⁴ Afindi+ si Agripa ahoro+ho ai rani+ ngaofi+hü ni+mbafe hafembo mefeyamboyu asu Festus ai adükar+i bogori+ Agripambo Por+indi hoafi+ ranahambo hoafi+yundühi+ yahuya, “Nindou mam+i ndan+hü mbanüngu horombo Feriks ai karabusambe hi+n+ngi+mariri+.

¹⁵ Horombo ro Serusarem ngaofi+hü tüküyahe ni+mar+hane, God+mbó si+hóu-rundeimbi+ bogori+ asu Suda-yafe bogori+ ai Por+imbo papi+hoafi+rurühi+yomo asu ai wamboya se ahambo wagi+r+i+yafisi+, nga karabusi+ndafoandi+ mbisafindo mehomondi+ri+.

¹⁶ Rani+yahi+ asu ro ahamumbo hoafi+yahapurühi+ sahi+ya, ‘Rom-yafe hohoan+imo süngu ro-ana moai moaruwai hohoan+imo ratüpuri+ ra nindou ngaorümbó moani+hoangi+ri+hu hohu ni+mbori+ sehu ri+hundi+. Nindou ranai ahambo hoafi+ engoro ana, ai sapo düdi ni+mori+ ai ahambo papi+hoafi+marüri+ ahamundi+

hîmboahü nünġuanî anîmbo asu ahambo nafî sihefendowanî ai nîni-moatükunîmboyo hoafi-memondo ranahambo ahandîhoari ġüre-ġürerandühîmbo fifire hoafi-mbiyu-wamboane, masahi.

¹⁷ Ranîmboanahi asu ai tüküme funda ro moai afurî hîhîningî-rîheandî. Nga rasinambo siambe hoafi didîboadofe worî ranambe nîmarîmboyahî nindou ranahambo sowaründümo sifomo masahapurî.

¹⁸ Nga asu nindou sapo ai ahambo papi-hoafîyumbo-memo ranai botîyafu manîngomo, nga asu ai moai ahambo moaruwai moatükunîmbo papi-hoafîrurî. Asu ro ahambo ranî-moatükunî ranîmbo randüwurîmboemo masahi, nga wantî.

¹⁹ Nga ai-ana Porîmbo hoafînambo yangîrîyo ahamundî Godîmbo süngufî asu nindou mamî ahandî ndürî Sisas yîfîmayu ranahambohünda raraomarurî. Nga Por ai yahuya, Sisas ai moai yîfîyu, nga yangîrî mbanünġu mehu.

²⁰ Ro hoafi ranahandî nîmîndîhündî ra fifîrîndîhe türüboadîhea saheheamboyahîsî, nga asu wambo hohoanîmo ranai mamîkar-andîrühîyo ro moai fifîrîheandî. Ranîmboyahî asu ro Porîmbo Serusaremînambo gagüfanî anîmbo ranîhü sîhafî hoafi ra yîbobo-mbîrundamboane sahehea düdumeheando.

²¹ Ranîyu asu Por ai hoafîyuhü yahuya, ‘Ro-ana moeisahi, nga awi moanî ratüpurîindahîhü nîmboahanî Sisar ai anîmbo hoafi wandî ra didîboado-mbîreand-amboane,’ mehu. Ranîmboane ahambo awi karabusambe kîkîhîrümündî mbura sünguna Sisar

sowana Rom+nambo koand+heira mbühuwa samboanah+,” mehu.

²² Agripa ai Festus+imbo yahuya, “Ro wand+hoar+ Por+ind+ hoaf+ ra h+imbor+ndahando samboanah+,” mehundowamboyu. Asu s+imbor+ Festus ai hoaf+yundü+ yahuya, “Refe-anasi, sümbu an+imbo hoaf+ ra h+imbor+ndaf+ndo,” mehundo.

²³ Raniyo asu siambe Agripa ai Bernaisi-d+ibo yihuru sahar+sa har+yafe hena mahüfe. Ran+yafe ai ami-yomond+ bogori-yomo asu nindou ran+ ngoaf+hünd+ bogor+imbo-yafundeimbi-bab+di hoaf+ d+d+boadofe wor+ ranambe kefoehi mahüsi. Raniyu asu Festus ai hoaf+mayuwa Por+imbo sowaründümo mah+fomo.

²⁴ Raniyu asu Festus ai hoaf+yuhü yahuya, “Adükar+ bogori Agripa-ani asu nindou se munḡu ro-bab+di an+ḡgomo ran-anemo se munḡuambo nindou ndanahambo hoeirüwuri. Nindou ranahambo af+nd+ Sudahünd+ ai ana Serusarem+hü asu ndan+hü amboan+ wand+ h+imboahü ahambo pap+hoaf+r+hör+hü puküna hoaf+yeih+ seiya, ‘Ahambo h+fokoand+wor+, ḡga ai-ana ḡg+r+ asükaindu yang+r+ nünḡu!’ masei.

²⁵ Asu ro hoeir+heandan+ ana ai moai nini-moatükuni moaruwai ratüpur+iyuwan+ wambo ahambo h+fokoa-mandüwuri-yopoan+. ḡga ahand+höar+ Rom adükar+ bogori hondü Sisar+imbo yahuya, ai an+imbo wand+ hoaf+ nda d+d+boado-mb+reand-amboane, mehu. Ran+imboanah+ ro ahambo koar+hefiyuwan+ hombo hoaf+ nda d+d+boador+he as+heheand+.

²⁶ ḡga ro hoeir+heandan+ moai ahand+ hoaf+ ra aboed+ fif+r+heand+, ran+imbo-hündambo an+imbo

asu ro sihefi bogori adükarimbo sowana pas nda sürü papindihî koandiheheamboyahî. Bogori Agripa, ranimboanahî se-anafi asu nindou munquamboanei siheimbo sowana nindou nda sahümindî koarîhehina asünu. Sihirî ahandî hoafi bidifirî ndondîhu himborîndefî mbundîhumbo animbo asu ro bidifirî papî-hoafi pasambe Sisar sowanambo sürü papindîhamboane.

²⁷ Asu ro nindou karabusihündî koarîhehinühî nîne hoafi nindou ranahambo papî-hoafarîhorî ra pasambe pefe koehefekoate-ayahî ana, wandî himboahü aboedî hamîndîyopani,” mehu.

26

Por ai Agripandî himboahü hoafîmayu

¹ Ranîyu asu Agripa ai Porimbo hoafîyundühî yahuya, “Hapoananî se sihafî fimbo hoafi ra hoafîyafîsi,” mehuwamboyu. Ranîyu asu Por ai ahandî warî nîmoamoreandühî ahandî fimbo yare hoafîyuhü yahuya,

² “Bogori adükarî Agripa, ro hohoanîmoyahanî aboedî saf-ane sihafî himboahü Suda ai wambo papî-hoafi-maründîrî ranahambo weindahî hoafîndamboyahî.

³ Ndanana awi anîhond-ane, ranî-moatükunî ra nîmboe se Suda yîhoefî Godîmbo hohoanîmo simborî hoafîyefî arîhundî ra wudîpoaporo fifîrowandî. Ranîmbo anîmbo asu se wandî hoafi nda afurîndo nîmandîfî himborîndafî.

⁴ Horombo ro akîdouyahambe peya hehea hahambo haponda ndanî simboanî tükeheandî ra Suda ai ro hohoanîmo sünguarîheandî ra fifîrundî. Horombo ro wandî hîfîhüyo asu

Serusarem ngoafihü nîmboahambe peyomo houmbo ai wandî hohoanîmo fifîrundi.

⁵ Farisi-yafe hohoanîmo ranana ai tûnjûmbî safiyo hayamboyo asu Suda yîhoefî hohoanîmo ranahambo ngasûnde-andeimbîyo. Ro ranî hohoanîmo süngumarîhandî. Ai fifîrundi-rîmboanemo, nga asu ai hoafîndîmondûhî ana, ra anîhond-ane mbeyahomo-ndamboane.

⁶ Nga haponda ro ndanîhü manîmboaha ai wambo papî-hoafaründîrî. Ndanahandî nîmîndî nda yahurai-ane: God ai yîhoefî amoaο mamî ranaheimboya sîheimbo aboedi-aboedi ndîheandûrî-mboyahî mehu ranîmbo anîhondûmborîhe heheamboanahî hîfandîhî anîmboahî.

⁷ Yîhoefî 12 sîrî ranai Godîmbo nîmboambo sîrûhî didîbafîyahîndo rîhündûhî ranîmoatükunî ranahambo yangîrîyei ai anîhondûmborîhi hehi hîfandîmarîhündî. Nga Bogorî, ro-amboanî hoafî ranahamboane anîhondûmborîhe hehea hîfandarîhandî. Nga ranahandî nîmîndîhündîyo Suda ai wambo papîmaründîrî.

⁸ Nîmboe bîdîfîrî se ngîrî ro-ana God ai yîfîyeimbî nendî botareandûrî ranahambo anîhondûmbo-ndîhundî aseia? God ai aboedi-aboedi-ndemunûhî yîfîhündî botînde-amunîmbui.

⁹ Horombo ro wandîhoarî rarîhe hohoanîmoyahûhî sahîya awî ro Sisas Nasaretîhündî ahandî ndûrî hîfînambofîmbo afîndî ratüpurî ratüpurînda masahîyosî.

¹⁰ Ranîyo asu ranî-moatükunî ra Serusarem ngoafîhü ramarîheandî. Ranîyahî ro Godîmbo

sihou-rundeimbi bogori-yomondi nginindi sahamindi hehea asu Godindi nendi aheimbo karabusi-martheandüri. Raniyahi asu ro nindou bidifiri-babidiyahe hehea aheimbo hifokoefendürimbo sahehea refemboane masahi.

¹¹ Asu ro aheimbo afindimbo Suda-yafe rotu wori munquambo ranambe tñirifo afindi sahandür marhandi. Ro aheimbo ramartheandür ra Adükariimbo moaruwaimoaruwaimbofe hoafi, hoafimbeyahündowa saheeamboyahi ramartheandüri. Ro ngusüfoambe nginindi-rhandürühi aheimbo ngoafi adükari anguni manango ranihü amboani ha kokofoa-rtheandüri marhandi.”

Por ai Sisasimbo anihondümbo-mariri rana-hambo hoafimayu

¹² “Raniyo Godimbo sihou-rundeimbi bogori ai wambo yini yahomo houmbo nginindi masaundira Damaskus adükari ngoafinambo mahahi.

¹³ Nindou Bogori Adükari, ro hüfinimbo nafi mbusümo hahühi si mamü sünambeahindi makosowa hoeimartheandi. Si ranai ana hüfhamindi siayu ranahambo ngasündeandeimbiyo. Raniyo asu si ranai nindou ro-babidi nafsüngu mahefi yihoeimbo kosi boaki-mafoareamuni.

¹⁴ Raniyefi asu ro munquambo hifini pütapiyefi koriyefimbo ro himboriyahane, hoafi mamü ai yare hoafiyowohü Hibru-yafe hoafinambo yahoya, ‘Sor! Sor! Nimboe se wambo moaruwai-mboardandira? Se ana yihimindi moatükunimbo yitarowandi

ranimboane asu sîhafîhoari asübusimboayafi,' mehoamboyahî.

¹⁵ Asu ro duduyaheandühi sahiya, 'Adükari, se didiyafa?' masahamboyu. Asu simborî Adükari ai hoafiyundîrûhi yahuya, 'Ro Sisas- anahi, nga asu se-ana wamboane moaruwaimbo- arowandîri.

¹⁶ Se botiyafo nimbafi. Ro tükümeheandî nda sîhambo wandî ratüpurî-mbohünda kafoefe hinîngîfeninani wandî ratüpurî semîndîmboyahî. Ro sîhambo nîne-moatükunî haponda nafuimehaninî, asu süngunambo nafuinda-hanînimboyahî rani-moatükunî ranahambo nindou bidîfîrambo anîhond-ane mbîsafî.

¹⁷ Ro ngîri hinîngî-ndîheaninani, sîhafî nendî Suda anei asu ahei ndîfo anei ranai moaruwaimbo-ndîhininî. Nga ro aheimbo sowanamboanahi koarari-heheaninî.

¹⁸ Rananimbo se ahei himboari birîdîhawandüra nimbî ra hinîngîrîhi hehi si rani-sowana mbeyahindamboane. Asu Satanîndî ngînîndî ra hinîngîrîhi hehi God sowana mbeyahindamboane. Rananimbo asu wambo anîhondümbö-ndîhindîranî ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbîsahanî asu nindou God ai wand-aneî mehündürî rani-babîdîmbo nîmandeimboyei,' Adükari ai ramehundîri," mehu.

Por ai ahandî ratüpurîmbo hoafîmayu

¹⁹ Por ai asükai hoafîyuhü yahuya, "Bogorî Agripa, ro sünambeahîndî moatükunî tükümegefeyo ra hoeirîhe heheambowambo asu ro ngîri hoafî himborînda hinîngî-ndîheandî.

20 Nga Damaskus ngoafihü boatei hoafiyahandürî heheamboyahî asu Serusarem ngoafihü, Sudia-yafe hîfambe, Suda-yafe ndîfo aheimbo amboanî hoafîmehandürî. Ro sahîya, 'Se sîhei moaruwai hohoanîmo hîningîndîhi hehi God sowana ŋgei. Asu se sîhei moaruwai hohoanîmo hîningîfembo nafuimbohünda aboedî hohoanîmo süngundîhindî,' masahî.

21 Ranîmbo-hündamboyo Suda ai wambo Godîndî worambe kîkîhîründümondîrî mburu hîfokoe-fendîrîmbo mehomo.

22 Nga God ai mafarîhendîra aboedî nîmboambo nîndou moanînd-aneî asu bogorîmbo-yafundeimb-anemo mamamî sîheimbo hoafî nda hoafehandürî. Ro ŋgorüpoanîmbo hoafîrîhandîpoanî hoafayahî, ŋga Godîndî hoafî, hoafîyomo-rundeimbi asu Moses ai hoafîmemo ranahanda-mbohünd-ane hoafayahî.

23 Ai yaru hoafîyomondühî yahomoya, 'Krais ranai yîfîndu mbunda asu muŋgambo nîndou ai botîfekoate-yeiambe ai-boatei botîndüfimbui. Rananîmbo Suda aneî asu ahei ndîfo ran-aneî aheimbo aboedî hoafî ra wataporîmbo-ndandürümbui,' mehomo," mehu.

Por ai Agripambo anîhondümbö-ndowandî mehu

24 Por ai ranî hoafî ra ahandî fimbo güre-gürerandühî hoafîmayu huwamboyo asu Festus ai ahambo hoafîyundühî yahuya, "Por, se-ana mamîkarî hohoanîmoayafî. Se sîhafî fîfîrîfe afîndî yamundîmara hafî, ranînamboane

sîhambo mamîkarî hohoanîmoaranîni,” mehuamboyu.

²⁵ Asu Por ai sîmborî hoafîyundühi yahuya, “Adükarî Festus, ro-ana moai mamîkarî hohoanîmoyahi. Ro wudîpoaporîhe fîfirîhe heheamboanahî anîhondümbö hoafayahî.

²⁶ Bogorî Adükarî Agripa ai ndanî-moatükunî ra muᅅgu fîfirîreamboani, ᅅga ahambo yîhîmbokoate-nîmboambo hoafayahando. Ro fîfirîheandî ai moai ranî-moatükunî ra mamamboanî bodîfoareandî, ᅅga nîni-moatükunî Sisasîmbo tükümeᅅeyo ra moai dîbo tüküᅅeyo.

²⁷ Bogorî Adükarî Agripa, se Godîndî hoafî, hoafîyomo-rundeimbi yomondî hoafî anîhondümbö-rowandai? Awi ro fîfirîheamboanahî, se-ana rambefoandî!” mehuamboyu.

²⁸ Asu Agripa ai Porîmbo hoafîyundühi yahuya, “E, nîmboea, hapondanî yanᅅrî hamîndî se wambo rando hoafîndafîndîra Sisasîmbo anîhondümbö-rîheandeimbi tükümandaheyo?” mehu.

²⁹ Raniyu asu Por ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Bodîfohüyo asu hoandarühîyo ranamboa aboed-ane. ᅅga ro yarîhe Godîmbo dîdîbafêheandî. Se-anafî asu nindou muᅅgu düdi ai haponda wandî hoafî hîhîmborayei muᅅguambo se ro nahurai tükündahindî samboanahî. ᅅga asu sîheimbo senînambo nahurai hîmondî-heᅅendüra se karabusambe nîmarîmbo ro moei asahî,” mehuamboemo.

³⁰⁻³¹ Asu ranîyomo bogorî adükarî Agripa,

gafmani-yomondi bogori Festus, Bernaisi asu nindou bîdîfirî ai-babîdî mamarei ranai bobotiyahi hehimbo ŋgorü-goanîni heihü ai rarîhi hoafiyehî seiya, “Nindou ndanai ana moai nîni moaruwai ratüpurî mamamboa rareandi, ŋga ranîmboane ai ŋgîrî yîfîndu asu karabusîndüfiyu,” masei.

³² Ranîyu asu Agripa ai Festusîmbo hoafiyundühi yahuya, “Nindou ndanai Sisarîmbo hoafiyowanî ahandî papî-hoafî hîmborîkoate-yumbonana se ahambo moanî koarîhawuranî hu,” mehu.

27

Porîmbo Romînambo homböhünda sipambe hîniŋgîmarüwuri

¹ Ro Itari hîfînambo sipambe hombo hoafî ra fîmarîndümo. Ranîyo Romîhündî ami-yomondi bogori Surius ai Por asu karabus nindou bîdîfirî ahamumbo Itarinambo hîfandîmarapurî hu. Surius ai Romî-yomondi bogori adükarîndî ami bîdîfir-ambeahînd-ani.

² Ro sip mamî Adramitium ŋgoafîhündî-mayo ranai ndeara Esia hîfambe hîmbomayo ranambe kefohu hohu mahefi. Nindou mamî ahandî ndürî Aristarkus Tesaronaikahündî Masedonia hîfambeahîndî ranai-amboanî ro-babîdîmbo mahu.

³ Siambe hefî Saidon ŋgoafîhü tükümehündî. Ranîyo asu ranîhü Surius ai Porîmbo aboedî ndore hohoanîmo-yundowohü yahuya, “Se ŋgafî sîhafî ŋgunîndî sîhambo fehefenînimbo hoeindowapurî,” mehundo.

4 Asu ranîhünda botiyahu hohu sipambe hefane werînambo semîndîmunî koamarîhemuna Saiprus airanîkîmî mahefî.

5 Asu ro Sirisia hîfî asu Pamfîria hîfîkîmî sirîwara hanğîfo süngu hefî Risia hîfambe Maira ngoafîhü tükümehundî.

6 Ranîhü ami-yomondî bogorî ranai ngoorü sipî Areksandriahündî Itari hîfînambo hîmbomayo ra fîfîre hayamboyu asu ai yîhoefîmbo sip ranambe koamarîhemunî.

7 Asu sip ranai werî afîndîwambo moanî hînîngîrou mahowa ranambe yahunümbî siyefî hohu, moanî afîndî tîngîrîfombü hînîngîrou safî Nîdus ngoafîkîmî tükümehundî. Nga ranafî hombo werî ranai gümareamunambo tîngîrîfoyefühî asu Krit airan Sarmone bîdîfîranî raguanî hundünî wakîmehundî.

8 Asu ro sirîwara hîmborî süngu moanî hürütümbo hefî hohoe mamî ahandî ndürî Hohoe Aboedî sei arîhündî Rasea ngoafîkîmî ranîhü tükümehundî.

9 Ro moanî gedühi nîmarefî hefî hefîmbo asu Suda ai sesî wehîmbo si ranai ho hayambo wambo sirîwara ranai afîndî-afîndî mayowambo sipambe hombomayo ra moaruwai hamîndîyo. Ranîmboyu asu Por ai ahamumbo ahînî hoafîmayupurî.

10 Ai yahuya, “Wai, ro rarîhe fîfîrîheandî sîhîrî moanî haponda botiyahu ahefî ana, moaruwai hamîndî tükündîfemboe asu ngîrî napo sip yangîrîndo, nga sîhîrî-amboa kapeihü anîmbondemboyefî,” mehu.

11 Nga asu ami-yomondî bogorî ranai moai

Porîndî hoafi ranahambo anîhondümbö-reandî, nga sip semündü-hurandeimbî nindou-mayu asu sip aharambürî ranahafandî hohoanîmo süngumareandî.

¹² Aboedî hohoe ranana ai werî afîndîyowambe ra aboedîyopoanî sip ho paiarî rambo. Ranîyomo asu nindou afîndî sipambe mamarîmo ranai ranîhünda botife hefe sirîwara süngu ho Finiks hohoeambe nîmarîmbo hohoanîmo-memo. Finiks hohoe Krit airanîhane apuiaro. Ranîhü anîmbo ai werî afîndambe aboedî nîmandeimboyei.

Sirîwara ambe hoewerî afîndî tüküme feyo

¹³ Refe hayamboyawane, süngunambo werî akîdou ranai hoarînafînpöedî werîmayo. Ranîyomo asu nindou ranai yaru hoafîyomondühîya awi ndandîfeyowanî ana, aboedî safî ngemboyefî mehomo. Ranîyomo ai sipîmbo kîkîhîyîmîndî nîngombo moatükunî ahandî ndürî anğa ra hüründümo foaru houmbo ai Krit airanî hîmborîkîmî mahomo.

¹⁴ Nga asu homondane, moai amîtata ngînîndî hamîndî werî ahandî ndürî 'Ndîhoanîpöedî Werî' ranai Krit airanî ranafîpöedî masîno.

¹⁵ Ranîyo asu werambe sip semîndî hîmbomayo ra ngîrîndîmo. Nga ro moanî rarîhu hînîngîrîhundane, werî ai sip ra semîndî maho.

¹⁶ Ranîyefî asu ro rebanafî airanî akîdou mamî ahandî ndürî Kauda hundünî werîkoate-yowanî wakîmehundî. Ranîhü ro sapo bot akîdou sipambeahîndî makiaro ranahambo hürütümbö tîjîrîfoyefühî kiahu hühîmarîhundî.

17 Raníyomo asu bot akídou rana-hambo sipambe hüründümo nandu hüputüpumaründümo. Asu wofí ngíníndí bídífirí sip hoarehí safoaru hanímo mburu hühíru híníngímarundí. Sip ranai Ribia-yafe hífikímí gudi karíhoeimbí raní süngu ngomboe yahomo houmbo yíhímbo-yomondühí ser sipífihi mákiaro ra hífinamaru hanímo. Sip ra werínambo yangírí funamíndí mbího yahomo houmbo.

18 Moaní afíndí hamíndí hoewerí ranai yare matiyaro-wamboemo, asu ngorü sinambo bídífirí napo sip ranambeahíndí hímoní fufumafoarundí.

19 Asükai ngorü sina ai sip ranahandí napo ra masafóarundí.

20 Afíndí si maho ra moai ro akídou-amboaní hüfíhamíndí mupui hoeiríhundí. Nga werí ranai moaní afíndí ngíníndí hamíndí tümero ho. Raníyefí asu ro ngírí aboedambo-ndahundí sefí hohu hohoanímomefí.

21 Nindou sipambe mamarímo ranai sesi, sesíkoate-moaní gedühi heimbo süngunambo Por ai botífi hanjífoaní nüngumbo hoafíyühü yahuya, “Awi se wandí hoafí ra hímborímbeimbonana ngírí Krit airan ra híníngíríhi hei. Asu ranímbe-mbonana ngírí muñguambo napo ra yare yahurai moaruwaimbo reandühí yeimbíríhundí, nga waní.

22 Nga asu ro haponda síheimbo nda hoafehandürí, awi hapoana ngüsüfoambe afuríndíhi kúndíhindí! Nindou se-ana ngírí mamí ai-amboaní yífíndu, nga sip ranai yangírí anímbo

awarîndîhoemboe.

²³ Ro Godîndî nindouya hehea asu ahambo hohoanîmoya rîhandeimbi mayahambo nîmbokoanî ahandî sünambeahîndî nendî wambo-so tükümeñiyu.

²⁴ Ai wambo hoafîyuhü yahuya, 'Por, awi se yîhîmbo-ndamboyafi! Nga se Romî-yomondî bogorî hondü Sisarîndî himboahü mbînimbafamboane. God ai sîhambo aboedî hohoanîmo-yunînühi nindou se-babîdimbo sipambe ahei ranai ñgîrî moaruwaimbo-ndahîndî,' mehu.

²⁵ Ranîmbo-hündambo anîmbo awi nindou nda se ñgusüfoambe afurîndîhi kündîhîndî! Ro Godîmbo anîhondümborîhinîmboanahî, ñga ranî-moatükunî ra sünambeahîndî nendî hoafîmayundîrî yahurai hamîndî anîmbo tükündîfemboe.

²⁶ Nga awi sîhîrî hoe mbusümondühî ñgorü airanî amaro ranî himborîkîmî ñgefi tîrîmondî-humboyefî," mehu.

²⁷ Ndeara 14 nîmbîyefî hohu hoewer-ambeahîndî Edriak Sîrîwara ambe mahefi. Nîmbî mbusümondühî nindou sip sowandümo homondeimbî-memo ranai yaru hohoanîmo-yomondühüya, ndeara gudianî tüküyahu-ndühanefî mehomo.

²⁸ Ranîyomo asu ai wofi hoandarî ranîfihî nîmboreimbî moatükunî paru himondî-marundümo ra himonî sîmongoru hoeirundane, asu hoe hohoe ranai 40 mita sîmongorîfihî hanî kaimayo. Asükaiyomo akîdou sühîyafu homo mburumbo safoaru sîmongorundane, 30 mita sîmongorühü hanî kaimayo.

29 Sip ranai nîmoei yahafî hîmonî nînouayo ranîfîhî ŋgo pandarîmboe yahomo houmbo yîhîmbo-yomondühi-yomo, asu ai sip kîkîhîyîmîndî moatükunî aŋga yimbuyimbu ra sipambeahîndî daboadanîpoedî safoarundühi simbeyowa yahomo houmbo didîbafîmemo.

30 Ranîyomo asu nindou bîdîfîrî sip sowandümo homo-rundeimbi-memo ranai sipambeahîndî fefoefe hefe aboedambofembo yahomo houmbo nafî kokomarundî. Ranîyomo ai botî akîdou sipambe mafoero ra sowandümo houmbo sip hanğîfoani aŋga safoefe tîtanîmemo.

31 Ŋga asu Por ai ami-yomondî bogorî-mayu asu ami bîdîfîrî ranahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Asu nindou ndanai sipambe refe nîmarîkoate-ayomo ana, asu se ŋgîrî aboeda gudianî ŋgomo tükündafundî,” mehupurî.

32 Ranîyomo asu ami ai wofî botîfîhî makiaro ra kîkîmarunda bot ranai hîmonî pîmayo.

33 Ndeara simbo yanğîrîmayo-wamboyu Por ai aheimbo sesi sahüsi yahuhaya hoafîmendürî. Ai yare hoafîyundürühi yahuya, “Se 14 nîmbî ra afîndî hohoanîmoyeihî hîfandîmarîhü hei-ane. Asu ranambe se moai nînî sesi akîdou-amboani kîkîfoarîhindî.

34 Haponda ro sîheimbo hüti hoafehandürî, ŋga se yanğîrî nîngombohünda sesi bîdîfîrî dagüdi. Asu ŋgîrî sîhei akîdou moatükun-amboa moaruwaindo, ŋga se moanî aboedî nîboadeimboyei.”

35 Por ai ranî hoafî ra hoafîyu mbura sünguna bret bîdîfîrî fufuramündü haya ahei hîmboahü Godîmbo hîhîfîrürî mbura karamündî haya

masesu.

³⁶ Raniyei asu munḡuambo nindou-mayei ranai aheimbo ṅgusüfoambe aboedi ndore küreandürühi asu ai-amboani sesi ra sahümündi hehi masahüsi.

³⁷ Nindou munḡuambo ro sip ranambe marenafi ra 276 nindou-yefi.

³⁸ Ndeara munḡuambo nindou ai sesi, sesi simogodühi sahüsi nafiri+hümündihi ni+boadeimbo sip ranai ni+mborikoate yi+moembi+reandi yahomo houmbo wit bi+di+fi+ri ra si+ri+wara ambe fufumafoarundi.

Sip ra ho gudifihi pareandühi butaki-mar+hoayo

³⁹ Ndeara sifoai peyoane, asu ai moai hifi gudiki+mi ra ndoru hoeirundühi fi+fi+rundi. Nga asu ai wafueho kare si+hendani gudi aboedi pi+maram+ndo rani yang+ri hoeiru houmbo awi si+hi+ri ranambe an+mba sip sem+ndi homboane yahomo houmbo hohoan+momemo.

⁴⁰ Raniyomo asu ai anḡa ranahandi wofi ra ki+bodi+ru mburu si+ri+wara ambe fufumafoarundi. Rarundühi ni+ṅgomomboemo asu ai maru wofi sapo sip ni+m+ndi ki+ki+hem+ndi horambomayo rani+fi+hi hi+mond+mem+ndo ra fufu+ri+mar+hoemo. Raniyomo asu ai seri hanḡ+foani bot+maru hafomo sip+imbo sem+ndi mb+howa yahomo houmbo. Raniyefi asu ro gudiani mahefi.

⁴¹ Nga asu sip ranai gudiani hifo hi+moni gudiambe ki+ki+hiyo haya mamaro. Raniyo sip hanḡ+foyan+ri ranai ki+ki+hiyowohü asu daboadani ranai we+ri+yafuinambo butaki-mar+hoayo.

42 Ranîyomo asu ami ai karabus nindou ranahamumboya, hîfokoandîhupuranî anîmbo mamî ai-amboanî boborîyo aboedambofekoate-mbeyomonda yahomo houmbo, hoafî fîfirîmarundî.

43 Nga asu ami-yomondî bogorî ranai Porîmbo aboedambofimbo yahuhaya hohoanîmo-mayundo. Ranîyu asu ai ami ranahamumbo refe hohoanîmo ana yowanî yahuhaya refepoanî mehupurî. Ai ahamumbo hoafîyupurûhîya, nindou muᅅguambo düdi ai boborîyurandeimbi ranai boatei sipambeahîndî hîmonî horîpîndohoai pündu haya gudianî boborîndu ᅅgu tükündüfiyu,” mehupurî.

44 Rananîmbo asu amurî ai nîmî goesürî asu sip butakî-rîhoeimbi-mayo ranîfihî kîkîhî-ndündümo houmbo funî-funîndu ᅅgomo mehupurî. Ai rawoyafu houmboemo boborîyomo homo gudianî muᅅgua aboedî tükümefundî.

28

Por ai Marta airanîhü manüᅅgu

1 Asu ro aboeda gudianî tüküyahu hoeirîhundühîyefî awi nda Marta airanî sei arîhünd-ane, masefî.

2 Nindou ranîhündambo mayei ranai yîhoefîmbo aboedî-boedîmarîhimunî. Hoeyowohümbö ᅅgîsîharî-mayowamboyei, asu ai hai püpirîhündühî yîhoefîmbo muᅅguambo se mborai sühüsi haihehüyei, masei.

3 Por ai hai dīdarī fufuramündü hai-mayo ranīwamī daburīfiyuwane, amoasīrī ai ranambeahīndī hai hūfīnambo tükümeſeyo. Ranīyo ai Porīndī warīfihī ŋgamondamīndī haya makiaro.

4 Nindou ranīhündambo-māyei ranai hoeirīhindane, amoasīrī ranai Porīndī warīhū ŋgamondamīndī haya makiaro-wamboyei, ai aheihoarī sīmborī ndūwuri-yahindūhī seiya, “Awi nindou ndanai nindou hīfokoare randeimbani. Ai sīrīwara ambe moai yīfiyu, ŋga asu mbumundī hohoanīmo ranai moai ahambo yangīrī nīŋgombo hohoanīmoyo,” masei.

5 Ŋga asu Por ai amoasīrī ranahambo kīkimarīhoayuwa haiambe kīkefoai pīmayo, ŋga Porīmbo moai nīnī-moatükunī akīdou-amboanī tüküſeyo.

6 Ai ahambo watīŋarī fimandīyo asu moanī nīmai yīfī pīmandūyo sei hehi hīfandīmarīhorī. Ai ahambo gedūhī hīfandūhī heimboyeianī ahambo nīnī-moatükunī moaruwai tüküfendokoate-mayowa, asu sünguna ŋgorū süngurīhi hohoanīmoyeihī seiya, “Awi ai-ana god-ani,” masahūndo.

7 Asu nindou mamī hīfī ranīhūnda bogorī ahandī ndūrī Pubrius ahandī hīfī ra ŋgoafīkīmī manīŋgo. Ranīyu nindou ranai yīhoefīmbo aboedī hamīndī mborai-mboraiſi semündūmunī ahandī worīnī-mareamuna asu ro ahambo-so ŋgīmī si manīmboefī.

8 Ranīyo asu ranīhū Pubriusīndī afīndī ranai furīmboyuhū aŋgūnūmbo fondīhū mapu. Ahandī fī ranai hūfī afīndī tüküſe asu furīmboyuhū ahandī fondanī mapu. Ranīyo

asu Por ai kefuai hüfu warı ahandıwamı nande mbura dıdıbafıfihı anğünü ra aboedımarırı.

⁹ Por ai ranı-moatükunı ra ramareandamboyo asu munğambo anğünümбі nındou hıfı ranıhündambo-mayei ranai masıneia ahei anğünü ra aboedımareandürı.

¹⁰ Ranıyei ro sipambe hombo masefa ai yıhoefımbı bıdıfırı moatükunı ro mbonımbı-marıhumındefı ra fufumasehümünı.

Por ai Romınambo mahu

¹¹ Asu ro nğımı amoamo ranıhü nımbıoefımbı süngunambo sip mamı airanı ranıhü hoewerı afındımayowa mamaro ranambe kamefoehundı. Sip ranana Areksandria-yafe sipıyo. Asu sip hanğıfoyowamı Mboafı god sısamı ra mapaiaro. Ranıyefı ro sipambe kefoehu hohu ranı hıfı ra hınıngırıhu hohu mahefı.

¹² Ranıyo asu hefı hefımbı Sirakyus nğıoafıhü tüküyahu ranıhü nğımı si mamarefı.

¹³ Asükai ranıhünda botıyahu hohu hefı hefımbı Regium nğıoafıhü tükümehundı. Mamı nğorü si ranambo werı ranai hoarinıpoedı werımayo asu yımbı sıyefı mburıhu hefı Puteori nğıoafıhü tükümehundı.

¹⁴ Ranıhü ro anıhındümbı-rıhındeimбі manımbıoeia hoeımarıhundürı. Ranıyei ai yıhoefımbı ai-babıdımbı ranıhü mamı wik nıngombo hoafımayeia manımbıoefı. Nımbıoefı mburıhu asu sünguna Rom nğıoafıhü hefı tükümehundı.

¹⁵ Romıhündı anıhındümbı-rıhındeimбі ai ro ranı nğıoafıhü tüküyahumboanefı hoafı ra hımborıyei hehimbo, asu ai Apıusındı Maket

sowahi nindou aporambo worî ngîmî fondarühi sinei mbumarîhimunî. Ranîyu Por ai aheimbo hoeireandürî haya, Godîmbo hîhîfirürühi ngusüfoambe afure kümareandî.

Por ai Romîhü Godîndî hoafî bokamarîhendî

¹⁶ Hifî Rom ngoaframbe tüküyahundane, ranîhünda gafman nindou ranai Porîmboya se sîhaf-amboanî worî mamî ranambe nîmbafanî ami mamî ai sîhambo hîfandîmbîranînamboane mehomondo.

¹⁷ Ngîmî si ra howane, asu Por ai Suda-yei bogorî-memo ranahamumbo wataporîmbohünda mborai yahupurî haya hümarîhepurî. Ai mungu mafandunda, hoafîyupurühi yahuya, “Wandafî mamî. Ro moai nînî akîdou-amboanî rarîheandî sîhefî nindou asu sîhefî amoa moamî-yomondî ahînûmbî hohoanîmo ranahambo hîfînambo-fembohünda. Nga Suda ai moanî wambo Serusaremîhü kîkîhîründümondîrî mburu Romî-yomondî warîhümarundîrî.

¹⁸ Ranîyomo Rom ai wandî papî-hoafî hîmborî-yomonda ro moai nînî-moatükunî rarîheanda hoeirundî wambo hîfokoefendîrîmbohünda. Ranîyo ai wambo aboedambo koarîhefe-ndîrîmbo mehomo.

¹⁹ Nga asu Suda ai ranî hoafî ra hîmborîkoate-memonda asu ro hoafîmbo moai ngorü nafî yangoro. Ranîyahî ro Rom adükarî bogorî Sisar ai wandî hoafî ra awi hîmborîmbiyu masahî. Ranî-moatükunî rameheandî ra ro moai akîdou-amboanî nindou ro-mayeî ranaheimbo papî-hoafîrîhandürî, nga moanî hamîndîyo rameheandî.

20 Ranî hoafi ranîmboyahî ro sihamumbo mborai-sa hümarîheheapurî hoeifepurühi wataporîmbo-yopurîmbo sambo. Ro anîhondümborîhe heheamboanahî hîmboayahî sapo nîne-moatükunî Israer muŋguambo hîmboayei ranahambo. Ranî-moatükunî ranahandî nîmindîhünd-ane sen haponda wambo hüputüpu-rîhendîrîmboayo,” mehupurî.

21 Ranîyomo asu ai ahambo simborî hoafiyomo-ndowohü yahomoya, “Ro moai Sudia-yafe-mayo pasi sihambohünda akîdou-amboanî sahumîndefî. Asu moai yihoefî wandafî mamî Suda ai ranîhündambo sihambo hoafîmbo hündî hoafî sowandümo siŋfomo. Asu moai sihambo moaruwai hoafiyoweimbî hündî hoafî ra tüküfe raraorandî, nga wanî.

22 Nga awi ro sihafî hohoanîmo ra hoafiyafanî hîmborîmbo sefomboanefî. Ranî-moatükunî ra nîmboe sapo ro fiŋrîhündî muŋguambo nindou Sisas ai Godîndî nîmor-ani seimbî aipoanîmbo-mehindî ranai se nîmbafambeahîndî ranahambo moaruwaimbofe hoafîmayei,” mehomondo.

23 Ranîyomo asu ranî-simboanî fandîhumboane yahomo houmbo, nindou afîndî ranai Por nîmarühî mafandundî. Ranîyu Por ai God ŋgînîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marandî. Ranîyo nindou ranai Sisasîmbo anîhondümborîrûwuramboane yahu haya Mosesîndî-mayo ahînûmbî hohoanîmo asu Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî yomondî-mayo hoafî sürü pefe masîhefeyo ranahandî nîmindî ra wataporîmbo-marandî. Ranî-moatükunî

ra moanî hapoadümbö siambe piyu haya
wataporîmbora hu-hu-humbo nîmbokoanî
kîkîmaramündü.

²⁴ Ranîyomo asu nindou-memo ranai
bîdîfirî ahandî hoafî ra anîhondümborundî,
nga asu bîdîfirî ai awi moai ranahambo
anîhondümborundî.

²⁵ Por ai mamî hoafî ra hoafîyu
hayamboyuwane, asu süngunambo ai bobotîyafu
houmbo ahamundîhoarî hoafî ranahambo
sîmborî hoafîyomo houmbo bukürümefundî.
Sapo Por ai yare hoafîyuhü yahuya, “Yifiafî
Aboedî ranai Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî
Aisaia ranahandî yafambe süngure haya
asu sîhamundî amoao mamî ranahamumbo
anîhondü hoafîmayu!

²⁶ Aisaia ai yare hoafîyuhü yahuya,
‘Se ngafî nindou ndanaheimbo hoafîndafîndürî.
Se hîmborî yangîrî hîhîmborîpo-ndeimboyei,
nga asu ngîrî fîfîrîndîhi türüboadîhindî.
Se hîmboapondei ngeimboyei,
nga asu ngîrî hoeindîhindî.

²⁷ Nîmboe sapo nindou ndanahei hohoanîmo
ranai tapîhamî-yondürühî
ahei hîmboambe ra güre papîreandürî
asu ahei hîmboarî ra dikîreandürî raraora
hayambo wambo.

Refekoate-ndeianî, nindou ranî-mayeî ranai awi
ahei hîmboarînambo hoeirîhi,
ahei hîmboambe ranambo hîmborîyei
asu ahei hohoanîmo ranai
korîfoareandürühî

ai wambo sowana hehüpo ro aheimbo aboedi-
 aboedi fendürimbo-hünda,' *Aisaia*
6:9-10
 mehu," mehu.

²⁸⁻²⁹ Raniyu asu Por ai ndeara bidifirana
 hoafiyuhü yahuya, "Awi se rani-moatükunî rana-
 hambo hohoanimo türüboadühi fifirindihindî.
 Sapo God ai nindou aboedambofembo hoafi
 ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo-so maho-ane,
 nga asu ai-amboanî hoafi ranahambo himbori-
 ndeimboyeisi!" mehu.

³⁰ Por ai worî mamî ahandî pemiyu haya
 ranambe yimbu himbanî manüngu. Raniyu asu
 ai nindou didîyei ahambo-so tüküyahindanî
 mborai-mborafi semündündürî didîboado-
 reandürî marandî.

³¹ Ai rarearühî God nginindî hifandarandî
 ranahambo aheimbo yihimbokoate-
 wataporimbo-randürühî Sisas Krais Adükari-
 mayu ranahambo yamundeandürî marandî, nga
 nindou mamambo moai yowanî yahundo.

Godꞏndꞏ Hoafi
The New Testament in the Angor language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini

Copyright © 2001 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angor

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

c500d379-d0cf-5c22-9613-91d7bcc63af3